

ΦΟΙΝΙΚΙΚΟ
«ΑΛΦΑΒΗΤΟ»:
ΜΙΑ ΙΣΤΟΡΙΚΗ
ΑΠΑΤΗ

ΔΑΥΛΟΣ

ΔΡΧ. 1500

Ο ΠΑΡΘΕΝΩΝ ΠΙΟ ΑΝΤΙΣΕΙΣΜΙΚΟΣ
ΑΠΟ ΤΑ ΣΗΜΕΡΙΝΑ ΟΙΚΟΔΟΜΗΜΑΤΑ

Ἡ ἀδιάκοπη συνέχεια τῆς Ἑλληνικῆς
Μουσικῆς ἀπὸ τὸν Ὅμηρο ἕως σήμερα

Μηνιαίο Περιοδικό
Κυδαθηναίων 29, Πλάκα
105 58 Ἀθήνα.
Τηλέφωνα: 3223957, 9841655.
Τηλεομοιότυπος: 3314997.

ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ («Internet»):
<http://www.davlos.gr>
Ἡλεκτρονική Ἀλληλογραφία:
davlos@otenet.gr

Τὰ Γραφεῖα τοῦ «Δ» λειτουργοῦν
πρωινὲς ὥρες 9.30 - 14.30
καθημερινά (καὶ Σάββατο).

Ἰδρυτὴς-Ἱδιοκτῆτης-
Ἐκδότης-Διευθυντής:
ΔΗΜΗΤΡΗΣ Ι. ΛΑΜΠΡΟΥ
Ἀχιλλέως - Μουσῶν 51
Παλαιὸ Φάληρο.

Παραγωγή:
PRESS LINE
Μάγερ 11, Ἀθήνα, τηλ.: 5225.479.

- Τιμὴ ἀντίτυπου: 1.500 δρχ.
- Δωδεκάμηνη συνδρομὴ: 14.000 δρχ.
- Ὀργανισμῶν κ.λπ.: 20.000 δρχ.
- Φοιτητῶν: 10.000 δρχ.
- Ἐξωτερικοῦ: 80 δολλ. ΗΠΑ.
- Ἡ συνδρομὴ καταβάλλεται
κατὰ τὴν ἐγγράφῃ.
- Ἡ συνδρομὴ ἀνανεώνεται
αὐτομάτως μετὰ τὴν λήξιν τοῦ
12μήνου. Διακοπὴ τῆς συνδρομῆς
γίνεται μόνον κατόπιν
τηλεφωνήματος τοῦ ἐνδιαφερομένου.

**ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ
ΔΕΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΟΝΤΑΙ**

Τὰ χειρόγραφα δὲν ἐπιστρέφονται.

Ὅλες οἱ συνεργασίες καὶ τὰ
ταχυδρομικὰ ἐμβάσματα στὴ διεύθυνση:
ΔΗΜ. Ι. ΛΑΜΠΡΟΥ, Μουσῶν 51
175 62, Π. Φάληρο, Ἀθήνα.

Παρακαλοῦνται οἱ συνδρομητὲς
ποὺ ἀλλάξουν διεύθυνση, νὰ τὸ
γνωστοποιοῦν στὸ περιοδικό.

Ἀπαγορεύεται ἡ ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει
ἀναδημοσίευση ἢ ἀναμετάδοση
καθ' οἰονδήποτε τρόπον
δημοσιευμάτων τοῦ «Δαυλὸς»
χωρὶς τὴν γραπτὴ ἀδεία τοῦ ἐκδότη.

ΣΤΟ ΤΕΥΧΟΣ ΑΥΤΟ:

ΣΕΛΙΣ 13712:

Τί νά γιορτάσω;

Δ.Ι.Α.

ΣΕΛΙΣ 13713:

ΕΠΙΛΟΓΗ ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ

**ΣΠ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣ, Α.Σ. ΑΡΣΕΝΗΣ - Σ.ΠΑΝ, Γ.
ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΚΟΠΟΥ-ΛΟΣ, Δ. ΜΠΕΧΡΑΚΗΣ, Δρ. Α.
ΛΥΡΑΚΟΣ, Ε. ΜΠΑΡΜΠΑΓΙΑΝΝΙΔΗΣ, Γ. ΚΙΡΚΙΝΕΖΟΣ.**

ΣΕΛΙΣ 13713:

Ἡ πρόταση τοῦ Γ. Γεμιστοῦ - Πλήθωνος

Δρ. ΧΡ. ΜΠΑΛΟΓΛΟΥ

ΣΕΛΙΣ 13720:

Θεοκρατία καὶ Φύση

ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΓΛΑΡΟΣ

ΣΕΛΙΣ 13721:

Ὡς τὸ 2006 τὰ ἔργα στὸν Παρθενῶνα

ΠΑΝ. Α. ΚΟΥΒΑΛΑΚΗΣ

ΣΕΛΙΣ 13731:

Ἑλληνικὴ Μουσικὴ ἀπὸ τὸν Ὅμηρο ὡς τώρα

ΝΑΝΣΥ ΜΠΙΣΚΑ

ΣΕΛΙΣ 13739:

Γιὰ τὴ θέση τῆς Πελασγικῆς Δωδώνης

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΔΑΡΔΟΥΜΠΑΣ

ΣΕΛΙΣ 13741:

Φοινικικὸ «ἀλφάδι»: Μία ἱστορικὴ ἀπάτη

ΔΗΜΗΤΡΗΣ Ι. ΛΑΜΠΡΟΥ

ΣΕΛΙΣ 13753:

Τὰ ἀνθελληνικὰ κείμενα τοῦ Χρυσοστόμου

ΣΤΑΥΡΟΣ ΒΑΣΔΕΚΗΣ

ΣΕΛΙΣ 13757:

Ὁ προεπαναστατικὸς ἑλληνικὸς τύπος στὴν Εὐρώπη

ΔΗΜ. Γ. ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ

ΣΕΛΙΣ 13769:

Ἡ ἀρχαιολογικὴ παρουσία στὸν Εἰρηνικό

ΝΙΚ. ΣΤ. ΑΣΠΙΩΤΗΣ

ΣΕΛΙΣ 13777:

«Υλιστές» καὶ «ἰδεαλιστές» Ἕλληνες φιλόσοφοι

**Δρ. δρ. Α. ΚΟΒΑΤΣΗΣ - Ι. ΚΥΠΑΡΙΣΣΟΣ - ΔΗΜ. Ι.
ΛΑΜΠΡΟΥ**

ΣΕΛΙΣ 13782:

Υποδείξεις γιὰ τὴν παιδεία τῶν Ὁμογενῶν

ΘΕΟΔΩΡΟΣ Α. ΛΥΡΑΣ

ΣΕΛΙΣ 13787:

Νεοελληνικὲς ἐκφράσεις σὲ ἀρχαῖα κείμενα

ΚΩΝ. ΚΑΡΜΙΡΑΝΤΖΟΣ

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

ΟΙ ΓΕΝΝΗΤΟΡΕΣ ΤΟΥ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ: σελ. 13729 • ΑΙΣΙΜΑ ΚΑΙ ΑΔΗΡΙΤΑ: σελ. 13751 • Ο ΚΑΛΑΘΟΣ ΤΩΝ ΑΧΡΗΣΤΩΝ: σελ. 13751 • Ο ΑΛΛΟΣ ΛΟΓΟΣ: σελ. 13776 • Η ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ: σελ. 13787

Τί νά γιορτάσω;

Ὁ ὑπογραφόμενος γεννήθηκα ἐκεῖ πὺν στήν Ἀρχαιότητα ὑπῆρχε ἡ πόλις - κράτος τῆς Ἐρεσοῦ (συγκεκριμένα σ' ἓναν οἰκισμό της, πού, ὅπως καὶ τὸ κέντρο «Ἐρεσός», φέρει ἀκόμη καὶ σήμερα τὸ πανάρχαιο πελασγοελληνικὸ ὄνομα «Χύδηρα»). Στὴν πόλιν - κράτος τῆς Ἐρεσοῦ τουλάχιστον ἐδῶ καὶ 2.700 χρόνια καὶ στὴ συνέχεια ἐπὶ Κλασσικῆς, Ἑλληνιστικῆς καὶ Ρωμαϊκῆς περιόδου ὑπῆρχαν πρυτανεῖο μὲ πρυτάνεις («πρότανις» στὴν Λεσβιακὴ διάλεκτο), βουλὴ («δόλλα»), θέατρο 4.000 θέσεων (πρᾶγμα πὺν σημαίνει, ὅτι ὅλος ὁ «κινούμενος» πληθυσμὸς ὁρισκόταν στὸ πνευματικὸ ἐπίπεδο ἐνὸς θεατροφίλου κοινού), κτήρια, ναοὶ καὶ γλυπτὰ ἀριστουργήματα, πὺν καὶ μόνο τὰ θλιβερὰ λείψανά τους πὺν σώθηκαν ἀπὸ τὴν μανία τοῦ δογματισμοῦ - σκοταδισμοῦ ἃν δὴ κανεῖς σήμερα, θὰ αἰσθανθῇ μειονεκτικὰ γιὰ τὸ πολιτιστικὸ - καλλιτεχνικὸ ἐπίπεδο τῆς ἐποχῆς μας, ἐπιγραφές μὲ νόμους, συνθήκες καὶ διατάγματα πὺν ὡς πολιτικὸς λόγος ὑπερβαίνουν κατὰ πολὺ τὴν σημερινὴ μωρολογία τῆς πολιτικῆς, ἀκμὴ οἰκονομικὴ πὺν νὰ ἐπιτρέπῃ στὴν μικρὴν αὐτὴ πόλιν - κράτος νὰ ναντηγῇ κατὰ καιροὺς στὸν (κατεστραμμένο σήμερα) λιμένα της μέχρι καὶ 20 τριῆρεις· καὶ ὅλα αὐτὰ μαζὶ μὲ πνευματικὴ παράδοση τέτοια, ὥστε νὰ ξεφυτρώσουν μέσα ἀπὸ τὸν τοπικὸ πολιτισμὸ της μία Σαπφὼ ἢ Ἐρεσία τὸν 7ο αἰ. π.Χ., ἓνας Θεόφραστος ὁ Ἐρέσιος τὸν 4ο αἰ. π.Χ. (ὁ διάδοχος τοῦ Ἀριστοτέλους στὴ διενθυσση τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Λυκείου τῶν Ἀθηνῶν), ἓνας Φανίας (σημαντικώτατος μαθητὴς τοῦ Ἀριστοτέλους, πολυγλωσσώτατος συγγραφεὺς τοῦ 4ου αἰ. π.Χ.) κ.λπ.

Ὁ ὑπογραφόμενος, ὅταν γεννήθηκα - 17 αἰῶνες μετὰ τὴν ἄγρια καταστροφὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ ἀπὸ τὸν θρησκευτικὸ φανατισμὸ - στὸν «Δῆμο Ἐρεσοῦ» (ἔτσι ὠνομάσθηκε σήμερα) ἐγὼ καὶ οἱ συνδημότες μου ὄχι μόνο δὲν ξέραμε τίποτε γιὰ πρυτανεῖο, βουλὴ, θέατρο, ἀρχιτεκτονικὴ, γλυπτικὴ, λυρικὴ ποίηση, πολιτικὸ λόγο, φιλοσοφία κ.λπ., ἀλλὰ οὔτε κὰν οἱ λέξεις αὐτὲς ὑπῆρχαν στὸ λεξιλόγιό μας (στὴν πραγματικότητα - καὶ τοῦτο τὸ καταθέτω ὡς προσωπικὴ μαρτυρία - μόνο στοιχειωδῶς ἤμασταν ἱκανοὶ νὰ συνεννοηθοῦμε μεταξύ μας διὰ τοῦ καθομιλουμένου τότε ἐκεῖ λόγου). Σ' ὅ,τι ἀφορᾷ στὴν Σαπφὼ, δὲν ξέραμε τί ἦταν (ἢ τὸ πολὺ νὰ τὴν ξέραμε ὡς ἔνοχη τῆς τρισάθλιας συκοφαντίας τοῦ σκοταδισμοῦ, δηλ. ὡς «λεσβία»), σ' ὅ,τι ἀφορᾷ στὸν Θεόφραστο, αὐτὸν τὸν θεωρούσαμε σὰν κάποιον, μακαρίτη τώρα, πὺν κάποιος νονὸς του, ἐλληνίζων δάσκαλος, τὸν εἶχε βαπτίσει ἔτσι καὶ σ' ὅ,τι ἀφορᾷ στὸν Φανία, δὲν εἶχαμε κὰν ἀκούσει αὐτὴ τὴ λέξη, ἢ, ἃν κάποιος τὴν εἶχε ἀκούσει, ἤξερε ὅτι ἐπρόκειτο γιὰ κάποιον «εἰδωλολάτρη».

Ἐφέτος διανύουμε τὸ ἔτος μιᾶς 2000στῆς ἐπετείου, δηλαδὴ τῆς χριστιανικῆς περιόδου τῆς Ἱστορίας, πὺν εἶναι προφανῶς ἓνας ἐορτασμὸς τοῦ Χριστιανισμοῦ (ὁ Βουνδισμός, ὁ Ταοϊσμός, τὸ Ἰσλάμ κ.λπ. δὲν ἔχουν γιὰ ἐφέτος νὰ γιορτάσουν τίποτε, καὶ ἃν κάνουν κάποιες ἐκδηλώσεις, θυμίζουν τοὺς ἀπρόσκλητους φτωχοὺς ἐπισκέπτες τῶν παλαιῶν γάμων, πὺν «κόλλαγαν» κι αὐτοὶ στὸν γαμήλιο συρτὸ ἢ φαγοπότι). Καταλαβαίνω τὸν Ρῶσσο, τὸν Γερμανό, τὸν Ἀγγλο, τὸν Γάλλο, τὸν Ἀμερικανό, τὸν Αὐστραλό, πὺν γιορτάζουν. Ἐγὼ ὅμως, ὁ γεννηθεὶς στὸ Δῆμο Ἐρεσοῦ ἀπὸ προγόνους προαιώνιους Ἐρέσιους πολῖτες, δὲν καταλαβαίνω ποῖο **millennium** (ἢ ξένη αὐτὴ λέξη εἶναι πολὺν ταιριαστὴ ἐδῶ) νὰ γιορτάσω.

Δ.Ι.Α.

ΕΠΙΛΟΓΗ ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ

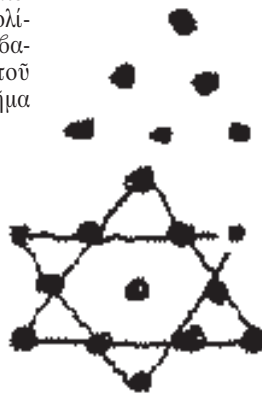
Ὁ ἑλληνικὸς ἐξάκτινος ἀστὴρ καὶ ἡ τετρακτὺς

Ἀγαπητὲ κύριε Λάμπρου,
Ἀνέγνωσα μετὰ προσοχῆς τὸ ἄρθρον τοῦ φίλου κ. Κ. Γεωργανᾶ: «Τὰ ἐβραϊκὰ εἶναι ἑλληνικά», ὅπου καὶ ἀναφέρεται εἰς τὸν ἐξάκτινον ἀστέρα, ὁ ὁποῖος σαφῶς δὲν εἶναι τὸ ἐβραϊκὸν ἐθνόσημον. Ὅπως καὶ ὁ συγγραφεὺς τοῦ ἁρθρου ἀναφέρει, πρόκειται διὰ τὸ ἑλληνικώτατον σύμβολον τῆς διπλῆς τετρακτύος τοῦ Ἑμπεδοκλέους, ἡτὶς ἀποτελεῖται ἐκ τῶν δύο ἀντεστραμμένων ἰσοπλεύρων τριγώνων, τὰ ὁποῖα συμπλέκονται μεταξύ των. Τοῦτο ἔχει τὴν διπλὴν σημασίαν τοῦ πνευματικοῦ καὶ τοῦ ὕλικου τριγώνου. Τοῦ μὲν πρώτου μὲ τὴν κορυφὴν πρὸς τὰ ἄνω, τοῦ δὲ δευτέρου μὲ τὴν κορυφὴν πρὸς τὰ κάτω. Ὅπως καὶ ὁ συγγραφεὺς ἀναφέρει, τὸ ἰσοπλευρον τρίγωνον ἀναφέρεται εἰς τὸ θεῖον, τὸ ὁποῖον ὡς μονάς παρουσιάζεται ἐν τῇ τριαδικότητι, ἔχον τὴν βαθεῖαν ἀλληγορίαν τῶν τριῶν πρωταρχικῶν νόμων τῆς δημιουργίας, δηλ. Ἐνέργεια - Κίνησις - Ζωή. Ἐπὶ πλέον δὲ δημιουργεῖται ἡ τριάδα ἐκ τοῦ 1+2, ἐνθα 1 τὸ ἄρρεν, 2 τὸ θῆλυ, τὰ ὁποῖα δίδουν τὴν ἐξέλιξιν

καὶ αὐξήσιν 3. Ἡ ἱερὰ τετρακτὺς τοῦ Πυθαγόρου σύγκειται ἐκ τῶν ἀριθμῶν $1+2+3+4 = 10$, ὁ ὁποῖος ἀριθμὸς εἶναι τῆς τελειότητος τοῦ θείου, καὶ $1+0 = 1$ δίδει πάλιν τὴν ἀρχικὴν μονάδα. Τὸ 4 εἶναι ἡ ἐξέλιξις τῶν μορφῶν. Γνωστὸν ὅτι τὸ 4 δὲν ὀρίζει καὶ διὰ τὴν Γεωμετρίαν ἓνα ἐπίπεδον, ὡς τὸ 3, συμβολίζει πλέον τὰς τρεῖς βασικὰς διαστάσεις τοῦ χώρου, ὡς εἰς τὸ σχῆμα φαίνεται:

Τὸ ἀντεστραμμένον τρίγωνον συμβολίζει τὴν θεῖαν ἐπέμβασιν ἐπὶ τῆς δημιουργίας καὶ συμπλέκεται ὥς: ➡

Ἐνθα καὶ ἀπὸ τὰς ἑξ κορυφᾶς

Ἡ πρόταση τοῦ Γ. Γεμιστοῦ - Πλήθωνος γιὰ τὴν σωτηρία τοῦ κράτους κ.ἄ. τινὰ

Ἀξιότιμε κ. διευθυντά,

Ἀνέγνωσα τὸ ἐνδιαφέρον ἄρθρο τοῦ συνεργάτη σας κ. Ἀθανασίου Κουκοδίστα μὲ τίτλο «Ὁ Κατατρεγμὸς τῶν Ἑλλήνων στὸ ὕστερο Βυζάντιο καὶ ὁ Πλῦθων. – Ἡ πρώτη νοσταλγία τῆς Ἀρχαιότητος», ποὺ δημοσιεύθηκε στὸ ἔγκριτο περιοδικό σας, τεύχ. 214, Ὀκτώβριος 1999, σσ. 13523-529. Ἀς μοῦ ἐπιτραπῇ μία παρέμβαση, ἀφοῦ ὁ συγγραφεὺς ἀναφέρεται στὸ ὄνομά μου (σ. 13528) καὶ σὲ σχετικὴ ἐργασία μου, στὴν ὁποία παραπέμπει. Οἱ χαρακτηρισμοὶ τοὺς ὁποίους, ὅπως γράφει ὁ ἀρθρογράφος, ἀποδίδω στὸν Γεμιστό, δὲν ἀνήκουν σὲ ἐμένα, ὅπως θὰ μπορῇ νὰ παρατηρήσῃ κάθε κριτικὸς ἀναγνώστης, οἱ χαρακτηρισμοὶ ἐδόθησαν ἀπὸ πλείστους ἐρευνητές, ὅπως παραπέμπω στὶς σσ. 74-75 (παραπομπὲς 49-59) στὰ ἀντίστοιχα ἔργα. Ἀπὸ πλευρᾶς μου ἀναφέρω

ἔχομεν πάντοτε τὴν διαρκῆ ἀντιστοιχίαν πνευματικόν - ὕλικόν, δηλ. καὶ τὰ δύο εἶναι ἐνιαῖα. Εἰς τὸ μέσον δημιουργεῖται τὸ κανονικὸν ἑξάγωνον, μὲ δὴν τὴν μεγάλην σημασίαν τοῦ 6. Κατὰ τὸν Νικόμαχον ἀποτελεῖ «μορφὴν τῆς μορφῆς» καὶ εἶναι ὁ μόνος ἀριθμὸς προσηροσμένος εἰς τὴν ψυχὴν καὶ τὴν καθαρὰν ἔνωσην τῶν μερῶν τοῦ Σύμπαντος. Τὸ ἕξ σημαίνει ἀγαθοεργίαν, εἰρήνην, ὑγιείαν καὶ ἀλήθειαν. Οἱ Πυθαγόρειοι τὴν ὀνόμαζον «τελείωσιν τῶν μερῶν». Σχηματίζεται κατόπιν πολλαπλασιασμοῦ τοῦ πρώτου περιττοῦ καὶ πρώτου ἀρτίου $2 \times 3 = 6$ καὶ λόγῳ τῆς συμμετρίας ὁμοιάζει πρὸς τὴν ἔνωσην τοῦ ἄρρενος μὲ τὸ θῆλυ.

Εἰς τὸ μέσον τῆς διπλῆς τετρακτύος δημιουργεῖται ἕτερον σημεῖον, τὸ ἑξόδομον, ἔνθα τὸ 7 εἶναι ὁ ἰσχυρὸς ἀριθμὸς. Οἱ Πυθαγόρειοι τὴν ὀνόμαζον «ἀγίαν», «θείαν» καὶ «σεπτὴν». Εἶναι γνωστὸς καὶ ὡς «φυλακικός», διότι οἱ ἑπτὰ πλανῆται κατευθύνουν καὶ ὁδηγοῦν τὸ Σύμπαν. Αὐτὰ τὰ ὀλίγα, διὰ τὰ νὰ γνωρίσωμεν τὴν ἐθνικήν μας κληρονομίαν.

Μετὰ τιμῆς
Σπυρίδων Παρασκευᾶς
Καθηγητῆς Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Ἡ φράση τοῦ Ἀρχιμήδη «Δός μοι πᾶ στῶ...»

Κύριε διευθυντά,
Στὸ τεῦχος 212-213 (Αὐγ. - Σεπτ. '99), σελίδες 13409-13410, στὴ στήλῃ «Οἱ Γεννήτορες τοῦ Παγκόσμιου Πολιτισμοῦ. – Ἀρχιμήδης», ὁ συγγραφέας τοῦ ἀρθροῦ κ. Σαράντος Πάν τελειώνει μὲ τὴν διάσημη φράση «Δός μοι πᾶ στῶ καὶ τὰν γᾶν κινῶ». Σύμφωνα μὲ τὸ μοναδικὸ χειρόγραφο στὴν βιβλιοθήκῃ τοῦ Βατικανοῦ ἡ φράση εἶναι: «Δός μοι ποῦ στῶ καὶ κινῶ τὴν γῆν». Ἐὰν ὁ Ἀρχιμήδης μιλοῦσε τὴν Δωρικὴν, τότε θὰ ἔλεγε: «Δός μοι πᾶ στῶ καὶ τὰν γᾶν κινάσω». Ἄλλῃ

μία παραλλαγή: «Δός μιν πᾶ στῶ καὶ τὰν γᾶν κινῶ». Ἐπειδὴ ὑπάρχει κάποια διένεξη σχετικὰ μὲ τὸ ὑπὸ τοῦ Ἀρχιμήδη ρηθέν, θὰ σᾶς παρακαλοῦσα θερμῶς γιὰ τὴν δική σας ἐξήγησιν (ἴσως ἔτσι ἡσυχάσουν κάπως τὰ πνεύματα). Θὰ ἦταν εὐπρόσδεκτη μία ἀπάντησις ἐκ μέρους τοῦ περιοδικοῦ σας (τοῦ καλύτερου ποῦ κυκλοφόρησε ποτὲ στὴν Ἑλλάδα).

Φιλικά
Α.Σ. Ἀρσένης
Alvin, Texas, HΠΑ ►

(σ. 76), ὅτι «οἱ ἰδέες τοῦ Γεμιστοῦ εἶναι ἀπότοκες τῶν ἐπικρατουσῶν πολιτικῶν, κοινωνικῶν, οἰκονομικῶν, ἠθικῶν, θρησκευτικῶν, τεχνικῶν καὶ θεσμικῶν συνθηκῶν τῆς ἐποχῆς του καὶ προεβλήθησαν, γιὰ τὰ δώσουν τὴν πρέπουσα λύση στὴ διάρθρωση καὶ λειτουργία τῆς οἰκονομικῆς κοινωνίας τοῦ Δεσποτάτου. Ὁ πολυῖστωρ τοῦ Μυστρᾶ γνωρίζει ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὰ προβλήματα τοῦ κράτους καὶ προσπαθεῖ μὲ τις μεταρρυθμίσεις ποὺ προτείνει νὰ δώσῃ ἓνα νέο συνολικὸ κοινωνικὸ καὶ διοικητικὸ σύστημα, μὲ τὸ ὁποῖο, ὅπως ὁ ἴδιος ἐπρέσβευε, θὰ ἦταν δυνατὸ νὰ ἐπιστρατευθοῦν φυσιολογικὰ καὶ ὁμαλὰ ὅλες οἱ δυνάμεις τοῦ τόπου σὲ μία συνεχῆ καὶ ἐπωφελῆ προσπάθεια γιὰ τὴν πλέον παραγωγικὴ ἀξιοποίηση ὅλων τῶν γεωργικῶν ἐκτάσεων τῆς χώρας, οὕτως ὥστε νὰ ἐπιτευχθῇ ἡ αὐξηση τῶν πόρων τῆς καὶ στὴ συνέχεια ἡ ἐξασφάλισις αὐταρκείας».

Ὅσον ἀφορᾷ στοὺς λόγους ποὺ ὠδήγησαν τὸν Γεμιστὸ στὴ διατύπωση τῶν δύο συμβουλευτικῶν καὶ στὴ συγγραφὴ τοῦ ἔργου «Νόμοι», ἂς

Σημείωση τοῦ κ. Σαράντου Πανὸς

Κύριε διευθυντά,

Ἀνέγνωσα τὴν ἐπιστολὴ τοῦ κ. Α.Σ. Ἀρσένη, στὸν ὁποῖο ἔχω νὰ ἀπαντήσω τὰ ἑξῆς:

1. Ἡ περιφνημὴ καὶ οὐχὶ ἀδόσιμη φράση τοῦ Ἀρχιμήδους «**δὸς μοι πᾶ στὼ καὶ τὰν γὰν κινῶ**» (κατ' ἄλλους «**κινήσω**») ἐλέγχθη, ὅταν ὁ μουνσὸληπτος μαθηματικὸς καὶ μηχανικὸς ἀνεκάλυψε καὶ διετύπωσε τὶς ἀρχὲς τῶν μοχλῶν· περιεῖχετο δὲ στὴν «Περὶ ζυγῶν» πραγματεία του, ποὺ ἀποτελοῦσε μέρος τοῦ «Μηχανικά» ἢ «Στοιχεῖα Μηχανικῶν» ἔργου του, τὸ ὁποῖο ἀπωλέσθη. Περὶ αὐτοῦ μᾶς πληροφοροῦν ὁ Πάππος ὁ Ἀλεξανδρεὺς (3ος - 4ος αἰ. μ.Χ.), ποὺ λέγει τὰ ἑξῆς: «**Διότι ἀπεδείχθη στὸ “Περὶ ζυγῶν” ἔργον τοῦ Ἀρχιμήδους... Στὴν ἰδίᾳ πραγματεία ὑπάγεται καὶ ἡ θεωρία περὶ τῆς κινήσεως δοθέντος δάρου διὰ δοθείσης δυνάμεως, καθὼς καὶ ὁ περιφνημὸς ἰσχυρισμὸς, ὅτι ἂν ὑπῆρχε σημεῖον στηρίξεως ἐκτὸς τῆς Γῆς, θὰ μπορούσε νὰ τὴν μετακινήσῃ...**». Τὴν φράση αὕτη τοῦ Συρακουσίου τὴν μεταφέρουν οἱ μεταγενέστεροι μὲ διάφορες παραλλαγές, ὅπως:

«**πᾶ δὴ καὶ τὰν γὰν κινῶ**» (Συμπλίκιος)· ἢ

«**πᾶ δὴ καὶ ἀριστίωνι (= μὲ μοχλό) τὰν γὰν πᾶσαν κινήσω**»· ἢ

«**Ὅπα δὴ καὶ τὰν χθόνα σαλεύσω**» (Τζέτζης)· ἢ

«**εἰ γῆν εἶχεν ἑτέραν, ἐκίνησεν ἂν ταύτην μεταβάς εἰς ἐκείνην**» (Πλούταρχος)· καὶ

«**χωρίον ἦτι (= ζητοῦσε) ὥς ἑαυτὸν ἀντιταλαντεύσων ὅλη τῇ γῇ**» (Ἐπίσκοπος Συνέσιος).

Μετὰ τιμῆς
Σαράντος Πάν

Ὑποπτος «προγραμματισμός» γιὰ τὸ ναὸ τοῦ Ἐπικουρείου

Κύριε διευθυντά,

Σᾶς ἀπευθύνω τὴν παροῦσα, γιὰ νὰ σᾶς ἐπισημάνω τὰ τρέχοντα σχετικὰ μὲ τὶς ἐπικίνδυνες διαθέσεις ὠρισμένων ὑπευθύνων τοῦ Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ γιὰ τὸν ναὸ τοῦ Ἐπικουρείου Ἀπόλλωνος στὴν κοινότητα Σκληροῦ Μεσση-

νίας.

Συγκεκριμένα, ἐδῶ καὶ ἀρκετὸ καιρὸ «φιθυρίζεται», ὅτι τὸ ἔργο αὐτὸ τοῦ Ἰκνίνου κινδυνεύει (ἀπὸ τὴν διάδωρησιν τοῦ ἐδάφους) καὶ ὅτι εἶναι ἀναγκαῖο νὰ γίνουν ἐπεμβάσεις γιὰ τὴν διάσωσή του. Φυσικά, ἐὰν πράγματι εἶναι ἔτσι,

μᾶς ἐπιτραπῇ νὰ διατυπώσουμε τὶς παρακάτω σκέψεις. Τὴν ὁξύτητα τῆς ἔριδος Ἑσυχαστῶν καὶ Βαβυλωνίων δὲν ἔζησε φυσικὰ ὁ ἴδιος, γνώρισε ὅμως τὸ κεντρικὸ τῆς σημείου, τὴ διαστολὴ δηλαδὴ μεταξὺ οὐσίας καὶ ἐνεργειῶν, «ὑπερκειμένης» καὶ «ὑφεμένων» θεοτήτων (Θ. Νικολάου, «Αἱ περὶ πολιτείας καὶ δικαίον ἰδέαι τοῦ Γ. Γεμιστοῦ - Πλήθωνος», Βραδεῖον Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Θεσσαλονίκη 1974, σ. 42-44). Στὸ φλέγον πρόβλημα τῆς σωτηρίας τοῦ κινδυνεύοντος κράτους προσπαθεῖ νὰ βρῇ μιὰ λύση, ποὺ ἀφίσταται τόσο ἀπὸ τὴν στροφὴ πρὸς τὴ Δύση, ὅσο καὶ ἀπὸ τὴν ἰδέα συμψηφίσεως Ὁρθοδόξων Κράτους ὑπὸ ξενικὴ κατοχὴ ἢ συναγεμίου ὅλων τῶν ὀρθοδόξων λαῶν τῆς Ἀνατολῆς. Φαίνεται, ὅτι ἡ λύση ἀνευρίσκεται στὴν πολιτειακὴ ἀναδιάρθρωση τῆς κοινωνίας καὶ στὴν στενώτερη σύνδεσθαι τῆς πρὸς τὴν Κλασσικὴ Ἀρχαιότητα: «μέχρι δ' ἂν οὕτως ἔχωμεν, ὥς ἔχομεν, οὐτ' εἰ λατίνοις ὁμολογήσομεν, οὐτ' εἰ οἰσισινοῦν ἀνθρώπων, σωθῆναι μὲν ἂν» (Γεωργίου Γεμιστοῦ, «Πρὸς τὸ ὑπὲρ τοῦ λατινικοῦ δόγματος διδλόν», *Patrologia Graeca*, 160, στ. 980 c).

θά ἦταν παράλογο νὰ ἔχη κανεῖς ἐπιφυλάξεις. Ὅμως τὸ πιθανώτερο εἶναι νὰ πρόκειται γιὰ ἓνα καλοστημένο σχέδιο ἐξαφάνισης τοῦ περιλάμπρου μνημείου, συμπέρασμα πὺν προκύπτει ἀπὸ τὰ παρακάτω στοιχεῖα:

1. Οἱ «ἐπεμβάσεις», στὶς ὁποῖες ἀναφέρονται οἱ «εἰδικοί», εἶναι στὴν οὐσία «... *διάλυση ὡς τὰ θεμέλια*...» (ἐφημ. «Θάρος», 26/6/97).

2. Μὲ τοὺς πιὸ αἰσιόδοξους ὑπολογισμοὺς τὸ ἔργο στερέωσης καὶ συντήρησης τοῦ ναοῦ θὰ κρατήσῃ 15 χρόνια, ἐνῶ ὁ καθηγητὴς κ. Λαμπρινουδάκης ἐκτιμᾷ, ὅτι θὰ χρειαστοῦν 30 χρόνια! («Θάρος», 27/6/97). Ἔτσι, ὅταν ἀναζητηθοῦν εὐθύνες...

3. Γιὰ πρώτη φορὰ στὰ χρονικά του τὸ Κεντρικὸ Ἀρχαιολογικὸ Συμβούλιο δέχθηκε ἀκόμα καὶ τὴν καταστροφὴ ἑνὸς μέρους τοῦ μνημείου, «*προκειμένου νὰ σωθῇ τὸ ὑπόλοιπο*» («Θάρος», 27/6/97, «Τὰ Νέα», 25/6/97). Βέβαια τὸ πόσα θὰ θυσιάσουν καὶ πόσα θὰ σώσουν δὲν διευκρινίζεται.

4. Οἱ ὑπεύθυνοι ἀρχαιολόγοι καὶ μηχανικοί, πὺν παραδρέθηκαν σὲ συνέδριο τὸν Ἰούνιο τοῦ 1997, δέχτηκαν πὺς τὸ ἐγχεῖρημα εἶναι τὸ πιὸ δύσκολο, τὸ πιὸ λεπτὸ καὶ τὸ πιὸ σύνθετο «σωστικό» πὺν ἐπιχειρεῖται στὴν Ἑλλάδα, λέγοντας πὺς μπροστά του «*τὸ ἀναστυλωτικὸ πρόβλημα τῶν μνημείων τῆς Ἀκροπόλεως μοιάζει παιχνιδάκι*» («Θάρος», 27/6/97).

5. Ὅλοι στὸ ἴδιο συνέδριο συμφώνησαν πὺς,

ἂν δὲν ἐξασφαλιστοῦν ὅλες οἱ προϋποθέσεις, (κονδύλια, προσλήψεις προσωπικοῦ, μηχανήματα, ἀπαιτούμενοι χώροι κ.λπ.), «*εἶναι καλύτερο νὰ μὴν ξεκινήσῃ τὸ ἔργο τῆς διάλυσης ὅλου τοῦ ναοῦ, γιατί θὰ κινδύνευε νὰ μὴν ξαναστηθῇ ποτέ*» («Θάρος», 27/6/97). Μήπως πρόκειται γιὰ κρίση εὐλικρίνειας;

6. Ἐνα μῆνα περίπου μετὰ τὴν πρώτη δημοσίευση στὸν τοπικὸ τύπο γιὰ τὰ παραπάνω σχέδια ἐμφανίστηκε σὲ συνέντευξη τύπου ὁ νεοϊδρυθεὶς (27/11/96) «Ὁμιλος Φίλων Ναοῦ Ἐπικούρειου Ἀπόλλωνα», μὲ σκοπὸ κατὰ δήλωσή του προέδρου κ. Τζιβίσκου, νὰ «*παρέμβῃ στὶς ἀρμόδιες ὑπηρεσίες τοῦ Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ, ὥστε νὰ γίνουν συντονισμένες προσπάθειες ἀναστυλωσης*» («Θάρος» 12/7/97), δίνοντας κατ' αὐτὸ τὸν τρόπο τὴν «ἐγκρίση» τῆς κοινῆς γνώμης ἀλλὰ καὶ τὴν χορὰ τοῦ ἐπείγοντος. Μάλιστα στοὺς σκοποὺς τοῦ ὁμίλου ἀναφέρεται καθαρά: «*... ἡ ἐπιτάχυνση τῶν ἐργασιῶν συντήρησης καὶ ἀνάδειξής του*». Πρὸς τί τὴν διασύνῃ; Δυνάμει χιλιετίες ἀπὸ τὴν κατασκευή του ἡ ξαφνικὴ διασύνῃ εἶναι τουλάχιστο ὑποπτη. Αὐτὴ τὴ στιγμή μάλιστα οἱ ἐργασίες ἔχουν ξεκινήσει, καθὼς εἶχε διαβεβαιώσει ὁ πρόεδρος τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς Ἀποκατάστασης τοῦ Ἐπικούρειου Ἀπόλλωνα Γιάννης Τζεδάκης (ἐφημ. «Σημαία», 12/10/99).

7. Τὸ μεγάλο οἰκονομικὸ μέγεθος πὺν ἔχει σχέση μετὰ τὸ ἔργο, 6 δῖς («Σημαία», 12/10/99), καθὼς

*Γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτὸ φρονεῖ, ὅτι ὁ καταλληλότερος τόπος πὺν μπορεῖ νὰ δοῇ ἔδαφος ἢ διδασκαλία του εἶναι ἡ Πελοπόννησος καὶ ἰδιαίτερα ὁ Μυστράς καὶ ἡ περιοχὴ τῆς Μάνης. Ἐκεῖ ἡ χριστιανικὴ θρησκεία εἶχε μόλις τὸν 9ο αἰῶνα ἐπικρατήσῃ (Κωνσταντίνου Πορφυρογεννήτου, *De administrando Imperio*, ed. G. Moravcsik et R.J. H. Jenkins, Budapest 1949, 236-37), καὶ ὁ Γεμιστὸς θεωροῦσε τοὺς Πελοποννησίους περισσότερο Ἑλληνας ἀπὸ τοὺς ὑπολοίπους (Σπ. Λάμπρου, «Παλαιολόγια καὶ Πελοποννησιακά», τόμ. Γ, 247, 10-15). Κάτω ἀπὸ τὸ πρῶμα αὐτὸ θὰ πρέπει νὰ ἐντάξουμε, νομίζω, καὶ τὴ φράση πὺν ἀπευθύνει πρὸς τὸν Μανουὴλ περὶ τῆς ἐλληνικότητος τῆς Πελοποννήσου (Σπ. Λάμπρου, «Παλαιολόγια καὶ Πελοποννησιακά», τόμ. Γ, 247, 14-248,2).*

Ἀναφορικά μετὰ τὸ ἔτος μεταβάσεως τοῦ Γεμιστοῦ στὴν Πελοπόννησο ὁ Fr. Schultze («Georgios Gemistos - Plethon und seine reformatorischen Bestrebungen», Jena 1874, Leipzig 1975, σ. 31) καὶ στὴ συνέχεια ὁ Καζάζης τοποθετοῦν τὸ ἔτος 1393, κατὰ τὰ ἔτη πὺν ἦταν Δεσπότης τοῦ

καὶ ἡ 15ετοῦς διάρκειας συμβάσεις με ἀρχαιολόγους, μηχανικούς, ἐργατοτεχνίτες, βελτίωση ξενόνων γιὰ τὴν διαμονὴ κάποιων ἀπὸ αὐτοῦ, κάνει τοὺς τοπικοὺς παράγοντες νὰ ξεχνοῦν τοὺς κινδύνους ποὺ ἀναφέρθηκαν μπροστά στὰ ἀναμφισβήτητα οἰκονομικά ὀφέλη γιὰ τὴν περιοχὴ.

Ἐλπίζω νὰ εἶναι ὑπερβολικοὶ οἱ φόβοι μου, ἀλλὰ ἔχω λόγους νὰ πιστεύω ὅτι στὸ μέλλον τὸ μόνο ποὺ θὰ ἀπομείνῃ, εἶναι ἡ κλεμμένη ζωφό-

ρος στὸ μουσεῖο τοῦ Λονδίνου! Νὰ θυμίσω μόνο στοὺς ἀνευθυνολογικοὺς, ὅτι ὁ Γάλλος ἀρχαιολόγος Μπουσσέ, ποὺ ὁρῆκε τὸ ναὸ τὸ 1765 τυχαίως, πλήρωσε μετὰ τὴν ζωὴ του τὴν προσπάθειά του νὰ τὸν συλλήσῃ, ἀφοῦ οἱ κάτοικοι τῆς περιοχῆς κατάλαβαν τὰ σχέδιά του καὶ τὸν σκότωσαν.

Με ἐκτίμηση
Γεώργιος Κωνσταντακόπουλος
Καλαμάτα

Ἡ ὑποδρύχια πόλη στὸν Εἰρηνικὸ Ὦκεανό

Ἀξιότιμε κ. διευθυντά,

Νομίζω πὺς κάθε κριτικὴ σὲ ἄρθρα τοῦ «Δαυλοῦ» θὰ πρέπει νὰ ἀντιμετωπίζεται με σεβασμό, εἰδικώτερα δὲ ὅταν πρόκειται γιὰ κριτικὴ με ἐπιχειρήματα, ποὺ στοχεύει στὴν ἀναζήτηση τῆς ἀλήθειας.

Στὸ τεῦχος τοῦ «Δαυλοῦ» 214 με ἐκπλήξη καὶ ἀπορία ἀντίκρισα ἕναν βαρὺ χαρακτηρισμὸ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ κ. Μ.Γ. Δανίκα, ὁ ὁποῖος ζήτησε, πολὺ σωστά κατὰ τὴ γνώμη μου, ἀπὸ τὸν κ. Κ. Γεωργανᾶ νὰ εἶναι πιὸ προσεκτικὸς στὶς δηλώσεις του. Πράγματι ὑπάρχουν δείγματα ἐλληνικοῦ πολιτισμοῦ στὸν Εἰρηνικὸ Ὦκεανό. Ἀλλὰ τὸ ὅτι διάφορες σκόρπιες λέξεις μεταφρασμένες με ἀρκετὴ δόση φαντασίας ἀποτελοῦν συντριπτικὴς

ἀποδείξεις γιὰ τὴν ἐλληνικότητα τῆς ὑποδρύχιας πόλης τοῦ Εἰρηνικοῦ δυσκολεύονται νὰ τὸ κατανοήσω. Ἴσως ἀργότερα νὰ ἐπαληθευθῇ ὁ κ. Γεωργανᾶς, κατὰ ποὺ τὸ εὐχομαι ὀλόψυχα. Ἐχω τὴν ἐντύπωση ὅμως, πὺς τὸ ἀναγνωστικὸ κοινὸ τοῦ «Δαυλοῦ» δὲν ἀκολουθεῖ τὸ «πίστευε καὶ μὴ ἐρεῦνα», οὔτε καὶ ἀρέσκεται στὸ νὰ διαβάξῃ βαρὺγδουποὺς τίτλους με φτωχὸ περιεχόμενο. Τέλος, τὸ ὅτι ὁ κ. Μ.Γ. Δανίκας τυγχάνει καθηγητῆς ἐλληνικοῦ πανεπιστημίου δὲν σημαίνει πὺς πρέπει νὰ ταυτίζεται με τὶς ἀπόψεις τοῦ κ. Μπαμπινιώτη ἢ τοῦ κ. Ντούμα κ.ά.

Κλείνοντας ἐπιδοκιμάζω τὸ ἔργο τοῦ «Δαυλοῦ», ὁ ὁποῖος ἔχει προσφέρει πάρα πολλὰ στὴν ἐνημέρωση τοῦ κοινοῦ καὶ συστήνω τὴ συνέχι-

Μυστρᾶ ὁ Θεόδωρος Α' (1388-1407).

Εἶναι γνωστὸ, ὅτι ὁ Γεμιστὸς συνέγραψε τὴν «Προθεωρίαν» (Σπ. Λάμπρου, ἔνθ' ἄν., τόμ. Γ 3-7) στὸν ἐπικήδειο ποὺ ἐπρόκειτο νὰ ἐκφωνήσῃ ὁ Μανουὴλ στὸν ἀδελφὸ του Θεόδωρο. Τὸ ἔτος συγγραφῆς τοποθετεῖται στὰ 1407 καὶ ἡ «Προθεωρία» ὑπῆρξε «ἡ πρώτη μας δημόσια ἐμφάνιση τοῦ Γεμιστοῦ στὴν Ἑλλάδα» (D. Nicol, «The last centuries of Byzantium», London 1972, σ. 360). Παράλληλα στὸ ἀργυροδόουλλο τοῦ 1433 τοῦ Δεσπότη Θεοδώρου Β' ἀναφέρεται: «Ὁ οἰκεῖος τῇ Βασιλείᾳ μου κὺρ Γεώργιος ὁ Γεμιστὸς ἦλθε μὲν πρό τινων χρόνων ὀρισμῶ τοῦ ἁγίου μου αὐθέντου καὶ Βασιλέως, τοῦ πατρός μου, [...], καὶ εὗρίσκειται εἰς τὴν δουλοσύνην ἡμῶν...» (Σπ. Λάμπρου, «Παλαιολόγεια...», ἔνθ' ἄν., τόμ. Δ', 106, 1-4). Εἶναι ἐμφανές, ὅτι ὁ Μανουὴλ ἀπέστειλε τὸν Γεμιστὸ στὴν Πελοπόννησο, ὅπως ρητὰ ἀναφέρει ὁ Θεόδωρος. Παράλληλα ὁ Γεμιστὸς δρῖσκει στὴν ὑπηρεσία τοῦ Δεσπότη. Ἀκριδῆς χρονολογία ἀφίξεως τοῦ Γεμιστοῦ δὲν μνημονεύεται, ἀόριστα μόνο «πρό

ση τοῦ ἔργου του με τὴν ἴδια ἀποφασιστικότη-
τα καὶ ἀγωνιστικότητα.

Με φιλικούς χαιρετισμούς
Δημήτρης Μπερχακης
ΕΚΤΕΝ ΠΟΛ 14-4, Ξάνθη

Σημείωση «Δ»:

Ἡ ἐπιστολὴ μετ' τὴν ἀπόψεις τοῦ κ. Μ.Γ. Δανίκα δημοσιεύθηκε στὸ «Δ» ἐπὶ λέξει καὶ χωρὶς κανένα σχόλιο, μολονότι στὸ θέμα τῆς ἐλληνικότητος ἢ μὴ τῆς ὑποδρόμιας πόλεως τοῦ Εἰρηνικοῦ ἢ ἐπιστολῇ του αὐτὴ δὲν ἀποτελοῦσε **καμμιὰ ἀπολύτως οὐσιαστικὴ συμβολή**. Συνεπῶς τὸ «πίστενε καὶ μὴ ἐρεῦνα» τοῦ ἐπιστολογράφου κ. Δ. Μπ. δὲν μπορεῖ νὰ ἀναφέρεται στὸν «Δ» – σχετίζεται μετ' ἄλλους. Σὲ ὅ,τι ἀφορᾷ στὸν τίτλο («Ὁ «μαῖντανός» τῆς ἀντιδραστικότητος τῶν καθηγητῶν τῶν πανεπιστημίων μας»), ἡ λέξις ποὺ ἐνώχλησε τὸν ἐπιστολογράφον («μαῖντανός») ἀποδίδεται στὴν γνωστὴ ἀντιδραστικότητα Ἑλλήνων πανεπιστημιακῶν, διαπίστωση μετ' τὴν ὁποία καὶ ὁ ἴδιος συμφωνεῖ.

Δ.Ι.Λ.

Ἡ χρονολόγηση τῶν Τρωικῶν ἀπὸ τὸν κ. Κ. Κουτρουβέλη

Κυρίε διευθυντά,
Θὰ ἤθελα νὰ ἀναφερθῶ στὸ βιβλίον τοῦ Κ. Κουτρουβέλη «Ἡ Ἀναχρονολόγηση τῆς Προϊστορίας κυρίως μετὰ τὴν ἀστρονομικὴς πληροφορίας ἀρχαίων συγγραφέων» (ἐκδ. «Δαυλός» 1999), μιὰ μελέτη ἡ ὁποία πράγματι θέτει σὲ νέες βάσεις ὅλα ὅσα αὐθαίρετα διδάσκονται γιὰ τὴν προϊστορικὴ περίοδο.

Διαβάζοντας τὸ βιβλίον διαπίστωσα δύο χρονολογικὰ ἀναφορές, οἱ ὁποῖες κατὰ τὴν ἀποψή μου δὲν συνάδουν μετὰξὺ τους. Συγκεκριμένως

στὸ δέκατο κεφάλαιο ὁ Τρωικὸς Πόλεμος ἀναγεται στὸ 3087 - 3078 π.Χ., ὁ δὲ κατακλυσμὸς τοῦ Δευκαλίωνος στὸ ἔτος 3165 π.Χ., ὅταν σύμφωνα μετὰ τὸν συγγραφέα γεννήθηκε καὶ ὁ Ἡρακλῆς τῆς Ἀλκμήνης. Ἐκτὸς τοῦ ὅτι ὁ χρόνος εἶναι πολὺ μικρὸς, γιὰ νὰ ἀναπτυχθῇ μετὰ τὸν κατακλυσμὸ τοῦ Δευκαλίωνος ἕνας πολιτισμὸς τοῦ μεγέθους τοῦ Μυκηναϊκοῦ, ἀπ' ὅ,τι ἔχω ὑπ' ὄψην δὲν ἀναφέρεται κάποιος συσχετισμὸς τοῦ κατακλυσμοῦ μετὰ τὸν Ἡρακλῆ τῆς Ἀλκμήνης. Ἐπίσης στὸ παράρτημα Α', ἀ.ἀ. 33, μετὰξὺ τῶν

τινῶν χρόνων». Δὲν εἶναι πασιφανές, ἂν ὁ Γεμιστὸς ἦλθε στὴν Πελοπόννησο μετὰ τὴν τοποθέτηση τοῦ Θεοδώρου ὡς Δεσπότου (1407) ἢ πρωτύτερα.

Ἡ ἐρμηνευτικὴ προσέγγιση στὴ σκέψη τοῦ Γεμιστοῦ ἀποτελεῖ πρόκληση γιὰ τὸν ἐρευνητὴ, ἀλλὰ εἶναι παράλληλα καὶ πρόσκληση γιὰ ἐρευνα.

Μετὰ τιμῆς

Χρήστος Π. Μπαλόγλου

Διδάκτωρ Οἰκονομικῶν Ἐπιστημῶν Πανεπιστημίου Φρανκφούρτης

Σημείωση τοῦ κ. Ἀθ. Κονκοβίστα:

Συμφωνῶ καὶ ἐγὼ μετὰ τὸν δρ. Χρ. Μπαλόγλου, ὅτι οἱ χαρακτηρισμοὶ τοῦ Γεμιστοῦ - Πλήθωνος δὲν εἶναι δικοὶ του, ἀλλὰ ἐρανισμένοι, γι' αὐτὸ καὶ ἐχρησιμοποίησα τὸ ρῆμα «σημειώνει» καὶ ὄχι «χαρακτηρίζει», ὅπως θὰ ἦταν ἡ σωστὴ λέξις, ἐὰν τοὺς ἀπέδιδε στὸν ἐπιστολογράφον.

ἄλλων χρονολογιῶν ἀναφέρεται πάλι τὸ ἔτος 3165 π.Χ., τὸ ὁποῖο, νομίζω, γιὰ τοὺς λόγους ποὺ προανέφερα, πρέπει νὰ ἀποκλεισθῇ, καθὼς καὶ διότι ὁ χρόνος ἀπὸ τὸ 3165 ἕως τὸ 3087 π.Χ. (ἔναρξη Τρωικοῦ πολέμου) εἶναι πολὺ βραχύς, γιὰ νὰ ἐμπεριέχονται σ' αὐτὸν ὅλες οἱ ἀναφορὲς τοῦ Πίνακα ὑπὸ ἁ.ἁ. 34 ἕως 61. Λογικὰ λοιπὸν ὁ κατακλυσμὸς τοῦ Δευκαλίωνος, ὅπως στὸ ἔβδομο κεφάλαιο, σελ. 179 - 183 ἀναφέρεται, πρέπει νὰ ἔγινε τὸ 3637 π.Χ.

Πέραν αὐτῶν ὅμως ἡ μελέτη τοῦ κ. Κουτρουβέλη, μὲ τὰ στοιχεῖα τὰ ὁποῖα περιέχει, θὰ πρέπει πάση θυσίᾳ νὰ γίνῃ σὲ διεθνὲς ἐπίπεδο γνωστή, μεταφραζόμενη στὴν ἀγγλικὴ γλῶσσα ἔστω καὶ ἐν περιλήψει τῶν βασικωτέρων στοιχείων, τὰ ὁποῖα ἀναφέρει ὁ συγγραφέας, μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ ἀνοίξῃ ἓνας διεθνὴς διάλογος ἐπὶ τοῦ θέματος.

Μὲ τιμὴ

Δρ. Ἀντώνιος Λυράκος

Νευρολόγος - ψυχίατρος, Μελίσσια

Τὸ τετράστιχο μὲ τοὺς ἀριθμοὺς - γράμματα τοῦ «π»

Ἀξιότιμε κ. διευθυντά,

Μὲ ἀφορμὴ τὴν ἐπιστολὴν ἡ ὁποία δημοσιεύθηκε στὸ ὑπ' ἀριθμ. 212-213 τεύχος (Αὐγ. - Σεπτ. 1999, σελίδ. 13379-80,) τοῦ ἐξαίρετου περιοδικοῦ σας, τοῦ συμπατριώτη μας ἀπὸ τὴν Νέα Ἱερσέη ΗΠΑ κ. Ἰωάννη Τσαμουτά καὶ ἡ ὁποία ἀναφέρεται στὸ π = 3,14, μὲ μεγάλη εὐχαρίστησι σπεύδω νὰ ἱκανοποιήσω τὴν ἐπιθυμίαν του, ὥστε αὐτὴ νὰ γίνῃ γνωστὴ καὶ σ' ἄλλους καὶ στὸν ἴδιο φυσικά, ὅπως ἀκριβῶς ἔχει ὁλόκληρη ἡ πρόταση.

Ὁ ἀριθμὸς αὐτὸς εἶναι ἀτέρμων, ἄρα ὑπερβατικός, καὶ ὁ ἀείμνηστος καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν Νικόλαος Χατζηδάκις ἐποίησε ἓνα ὠραιότατο τετράστιχο, τοῦ ὁποίου οἱ λέξεις διὰ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν γραμμάτων ἐκάστης ἐξ αὐτῶν δίνουν τὸ ἀκέραιο ψηφίον 3 τοῦ «π» καὶ 22 ἐκ τῶν δεκαδικῶν του. Πρῶτα τὸ «π» = 3,1415926535897932384626. Καὶ τώρα παραθέτω τὸ ἐμπνευσμένο τετράστιχο:

Ἄει ③ ὁ ① Θεὸς ④ ὁ ① μέγας ⑤ γεωμετρεῖ ⑨
τὸ ② κύκλου ⑤ μῆκος ⑤ ἵνα ③ ὀρίσῃ ⑤ δια
μέτρω ③

παρήγαγεν ⑨ ἀριθμὸν ⑦ ἀέραντον ⑨
καὶ ③ ὄν ② φεῦ! ③ οὐδέποτε ③ ὅλον ④ θνητοῖ
③ θὰ ② εὕρωσι ⑥.

Ἔτσι ἐλπίζω, πὼς μὲ τὴν ἐπιστολή μου αὐτὴ πρὸς τὸν «Δαυλὸ», ποὺ πραγματικὰ φωτίζει καὶ σκορπίζει τὰ «σκοτάδια», τὰ ὁποῖα κάποιοι «φίλοι» μας προσπαθοῦν νὰ μᾶς ἐπιβάλουν, γιὰ νὰ διαστρεβλώσουν τὴν ἱστορίαν μας, θὰ ἱκανοποίηση τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ Ἑλληνοαμερικανοῦ ἐπιστολογράφου σας. Ὅπως εἶπε ὁ Διογένης ὁ Λαέρτιος, ἡ μεγαλύτερη πλάνη στὸν κόσμον εἶναι ἡ ἀγνοία. Τὸ μεγαλύτερο ἀγαθὸ εἶναι ἡ γνώσις καὶ τὸ μεγαλύτερο κακὸ εἶναι ἡ ἀμάθεια.

Τελειῶν τὴν ἐπιστολή μου μ' ἓνα ὑστερόγραφο: Δυστυχῶς ἀνάμεσά μας κυκλοφοροῦν καὶ «ὀπλοφοροῦν» μὲ τίς «πέννες» τοὺς πολλοὶ ἡμιμαθεῖς. Γιὰ τοῦτο **φοβοῦ τοὺς ἡμιμαθεῖς** καὶ ἀρθρα στίς ἐφημερίδες καὶ στὰ περιοδικὰ φέροντες καὶ γράφοντες.

Γιὰ τοῦτο, ἀγαπητὲ «Δαυλέ», φώτιζε, φώτιζε, φώτιζε, διότι χρειάζεται ἀφύπνιση καὶ μελέτη. Νὰ γνωρίσουμε καλὰ τὸ ἀληθινὸ παρελθόν μας, γιὰ νὰ μποροῦμε νὰ κατανοοῦμε τὸ παρὸν καὶ νὰ ἔχωμε τὸ μέλλον δικό μας.

Μετὰ τιμῆς

Ἐλευθ. Μπαρμπαγιαννίδης

54 645 Θεσσαλονίκη

Μαζὶ μὲ τὸν Ὀλύμπιο Ζῆνα νὰ λατρευθῇ καὶ ὁ Ξένιος

Ἀξιότιμε κ. Λάμπρου,

Ἐπειδὴ κατὰ τοὺς τελευταίους καιροὺς ἐκτὸς τῆς Ἀρετῆς ἀπουσιάζει ἀπὸ τοὺς Ὀλυμπιακοὺς Ἀγῶνες καὶ ὁ Ξένιος Ζεὺς, ἐσκέφθην νὰ προτείνω εἰς τοὺς εὐγενικοὺς ἀναγνώστας τοῦ «Δαυλοῦ», νὰ κάνουμε ἓνα κίνημα παλιννοστήσεώς του. Πῶς; Ἀπλῶς νὰ φιλοξενήσουμε τὴν περίοδον τῶν Ἀγώνων τοῦ 2004 εἴτε ὁμογενεῖς μας εἴτε, γιατί ὄχι, καὶ ξένους. Φαντάζεσθε τὰ συναισθήματα καὶ τοῦ οἰκοδεσπότη καὶ τοῦ φιλοξενουμένου, ὅταν παρακολουθοῦν μαζὶ τοὺς

ἀγῶνες;

Ἡ ἰδέαν μου δεδαίως ἀποτελεῖ τὸ 1% τοῦ σκοποῦ, τὸ ὑπόλοιπον 99% εἶναι ἐργασία, διὰ τὴν ὁποῖαν διατίθεται ἀμοσθί. Ἐάν τὴν ἰδέαν μου τὴν κρίνετε ὀρθήν, φροντίστε νὰ φθάσῃ εἰς τὰ ὦτα τοῦ Δήμου τῶν Ἀθηναίων ἀλλὰ καὶ τῶν λοιπῶν.

Μετὰ τιμῆς

Γεώργιος Κιορκινέζος

Ἀθήναι

Θεοκρατία καὶ Φύση

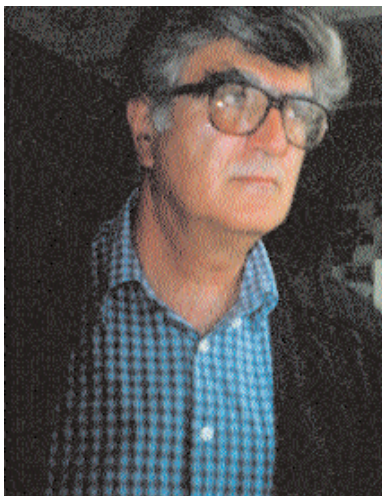
Ὁ παγκόσμιος ἐξουσιασμός ἐκμεταλλεύεται ἀλλὰ καὶ παρασιωπᾷ τὴν Ἑλληνικὴ Ἀρχαιότητα, ἔχει φθάσει κυριολεκτικὰ στὸ «νὰ φτειάχνῃ ὁμελέτα χωρὶς αὐγὰ». Δὲν εἶναι δυνατόν οἱ γίγαντες τῆς Ἀρχαιότητος φθάνοντας στὴν ὑψιστὴ ἀντίληψη τοῦ Κόσμου διὰ τῆς ἐνιαίας Φιλοσοφίας - Ἐπιστήμης - Τέχνης (μέσα ἀπὸ τὸ διονυσιακὸ καὶ τὸ ἀπολλώνιο) νὰ παρασιωποῦνται ἀπὸ «προφῆτες». Διέσπασαν τὶς ἐνιαῖες προαναφερθεῖσες τρεῖς εὐγενικὲς ἀνθρώπινες δημιουργίες σὲ τεχνολογία, οἰκονομικοποίηση καὶ μεταφυσική. Ἡ κρίση τῶν ἡμερῶν μας. Ἔτσι μεταχειρίζονται τὸ ἐξῆς τέχνασμα: Στὰ ἀδιέξοδά τους ρίχνουν ὅλες τὶς λύσεις στὸ «μετὰ τὴν Φύση». Ταχυδακτυλουργοί.

Τὰ Ὁρφικά, τὸ Ὀμηρικὸ Πνεῦμα, ὁ Ἑρμῆς τοῦ Πραξιτέλη, ὁ Ἡνίοχος, ἡ Ἀρχιτεκτονική, οἱ φιλόσοφοι γενικὰ μὲ τὴν αἰσθητικὴ καὶ πνευματικὴ τους ἀκτινοβολία φωτίζουν τὰ ὑψηλότερα ὅρια τοῦ ὑπαρξιακοῦ. Τίποτε ὅμως ἀπ' αὐτὰ δὲν κυκλοφορεῖ: παρουσιάζουν τὴν κάκωση σὰν δεδομένη. Δηλαδή γεννοῦν δικὰ τους ὑπαρξιακὰ ἐρωτηματικά, τὰ ὁποῖα ἀναπαράγουν τὸ σύστημα, περιορίζοντας τὸν ὀρίζοντα. Ἄς πάρουμε γιὰ παράδειγμα τὴν εὐθανασία καὶ τὸ πρόβλημά της. Ξεπετάγονται θεολόγοι, ψυχολόγοι, ψυχίατροι μέσα ἀπὸ τὴν μαυρίλα τοῦ συστήματος, πὺν ἔχει σθῆσει τὸ μεγαλειῶδες σὲ ὅλες τὶς ἐκδηλώσεις του, λένε ὅ,τι θέλουν, πὺς θὰ πεθάνῃ δηλαδή ὁ καταναλωτής... πὺν κακοποίησε τὴν καρδιά του ἢ προκαλέσε τὸν καρκινὸ του (ψυχροσωματικὴ ἀρρώστια) στὸ λυσσασμένο κυνήγι τῆς οἰκονομικοποίησης, πληρώνοντας κι αὐτὸν ἀκόμα τὸν θάνατο. Ὅταν ὁ δόλος ἀποτελῇ ἀκρογωνιαίον λίθον τοῦ συστήματος, μὲ ποιά ἠθικὴ θὰ προσεγγίσῃ κανεὶς τὸ πρόβλημα; Ὅταν ὀδεύουμε πρὸς μεθοδευμένο παγκόσμια ὀλοκαύτωμα, γιὰ νὰ ἀπαλλαγοῦν οἱ ἐκλεκτοὶ ἀπὸ τοὺς ἀτίθασους... ἐπιστρέφοντες μὲ διαστημόπλοια, πὺν μόνον αὐτοὶ ἔχουν γιὰ δική τους ἐπαναποίκηση τοῦ Πλανῆτη;

Σημείωση: Στὸν «Δαυλὸ» δὲν γίνεται μιὰ ἀρχαιολατρικὴ περιγραφὴ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀλλὰ μιὰ συγκριτικὴ ἀντιπαράθεση τῆς μεταφυσικῆς καὶ θεοκρατίας μὲ τὸ πνεῦμα τῆς Ἀρχαιότητος, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον οἱ ἄλλοι ἀποφεύγουν ἐπιμελῶς, μετατρέποντάς τὴν ἔτσι σὲ μουσειακὸ εἶδος· ἀπαράδεκτο γιὰ τὴν πάντοτε πρωτοπορία της στὸν αἰῶνα τὸν ἅπαντα. Ἡ ἀντιπαράθεση καὶ μόνον μὲ τὸν (γιὰ παράδειγμα) Ἑρμῆ τοῦ Πραξιτέλη σθῆνει τελείως τὴν θεοκρατικὴ ἠθικὴ σὰν ἀντιδιολογικὴ, ἀφύσικη καὶ αὐθαίρετη. Μιὰ ἠθικὴ, πὺν ἀντιστρατεύεται τὶς βιολογικὲς καὶ ὄντολογικὲς προδιαγραφές μας καὶ πὺν προσκροῦει σὲς ὑψηλότερες ἐρμηνεῖες πὺν ἔδωσε μέχρι τώρα ὁ ἄνθρωπος. Στὸν Ἑρμῆ ἢ χάρη, ἢ ρώμη, ἢ σκέψη, ἢ αἴσθησις, ὁ ἔρωτας, ἢ ὑγεία, ἢ εὐστροφία, ἢ φιλία, ἢ δημοκρατικότης καὶ ἄλλα, εἶναι αἰσθητικῶς μετουσιωμένα μέσα ἀπὸ τὸ κοινωνικὸ γίγνεσθαι. Ἀμαρτήματα γιὰ τὴν θεοκρατία ὅλα αὐτά...

Παντελῆς Γλᾶρος

ΜΕ ΤΑ ΧΡΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΝΩΜΕΝΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ...

Ο κ. Ν. Τογανίδης, υπεύθυνος μηχανικός της αναστήλωσης και αποκατάστασης του Παρθενώνος.

Τὸ ἔτος 2006

θὰ ἔχουν

ὀλοκληρωθῇ

οἱ ἐργασίες

στὸν Παρθενῶνα

ΕΙΝΑΙ ΠΟΛΥ ΠΙΟ ΑΝΤΙΣΕΙΣΜΙΚΟΣ ΑΠΟ ΤΙΣ ΣΗΜΕΡΙΝΕΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ!

Εἰκόνα μόνιμη τῶν τελευταίων ἐτῶν ἡ Ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν νὰ περιστοιχίζεται ἀπὸ σιδερένιες σκαλωσιές, μιὰ εἰκόνα ἄκρως ἀντιαισθητική, ἀφοῦ εἰκαστική καὶ αἰσθητική σχέση μεταξὺ τοῦ λευκοῦ μαρμάρου καὶ τῶν σιδηρῶν ἰκριωμάτων εἶναι ἀδύνατον νὰ ὑπάρξῃ. Βεβαίως ἡ ἀναγκαιότητα τῆς συντήρησης καὶ ἀποκατάστασης ἐνὸς μνημείου - συμβόλου τοῦ ἀνθρωπίνου πολιτισμοῦ δικαιολογεῖ τέτοιες εἰκόνες, ἀρκεῖ νὰ εἶναι προσωρινές· καὶ μέχρι σήμερα οὐδεὶς ἐκ τῶν ἀρμοδίων μίλησε γιὰ τὸν χρόνο τῆς ἀποπεράτωσης. Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς τὸν λόγο ὁ «Δαυλός» ἐπισκέφθηκε τὴν Ἀκρόπολη, συνάντησε τὰ συνεργεῖα ἀποκατάστασης καὶ ζήτησε σχετικὲς ἐξηγήσεις ἀπ' τὸν υπεύθυνον ἀναστήλωσης καὶ ἀποκατάστασης τοῦ Παρθενῶνος μηχανικὸ κ. Νίκο Τογανίδη, ποὺ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τοῦ παρόντος ἔτους ἀντικατέστησε στὴ θέση αὐτὴ τὸν κ. Μ. Κορρέ. Ἡ συνέντευξη ποὺ μᾶς παρεχώρησε εἶναι ἐπαρκῶς διαφωτιστική.

ΣΥΝΤ.: *Κύριε Τογανίδη, έχουμε συνηθίσει τὰ τελευταῖα δέκα - δεκαπέντε χρόνια νὰ βλέπουμε, τόσο ἐμεῖς ὅσο καὶ τὰ ἑκατομμύρια τῶν ξένων ἐπισκεπτῶν, τὸν Παρθενῶνα μέσα σὲ σκαλωσιές. Οἱ ἐργασίες αὐτὲς σὲ τί ἀκριδῶς ἀποσκοποῦν καὶ πότε ὁλοκληρώνονται;*

Ν.Τ.: Εἶναι ἐργασίες ἀποκατάστασης, ἀλλὰ ἔχουν καὶ κάποιο βαθμὸ ἀναστήλωσης. Εἶναι δηλαδὴ σωστικές, γιὰ νὰ ἀποκαταστήσουμε δλᾶδες τοῦ παρελθόντος, ἀλλὰ εἶναι καὶ ἐργασίες ἀνάδειξης τοῦ ἀρχαίου ὑλικοῦ, ποὺ δρίσκεται διάσπαρτο γύρω ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολη. Ἔγινε μιὰ συγκέντρωση ὅλου τοῦ ὑλικοῦ ποὺ ἀνῆκε στὸν Παρθενῶνα ἢ στὰ ἄλλα μνημεῖα· σαρώθηκε ὅλος ὁ χώρος, καταγράφηκαν ὅλα τὰ μάρμαρα, μαζεύτηκαν αὐτὰ ποὺ ἀνῆκαν στὸ μνημεῖο, ὠργανώθηκε τὸ ἐργοτάξιο συστηματικὰ ἀπ' τὸ 1985 καὶ ἄρχισαν οἱ ἐργασίες.

Χρηματοδότηση ἀπὸ τὴν Εὐρωπαϊκὴ Ἑνωση

ΣΥΝΤ.: *Ἀπ' ὅ,τι μπορεῖ νὰ παρατηρήσῃ κανεῖς, αὐτὴ τὴν στιγμή ἀπασχολεῖτε ἀρκετὸ κόσμο.*

Ν.Τ.: Αὐτὸ ὀφείλεται στὴν ἐξασφάλιση τῶν ἀπαραίτητων οἰκονομικῶν πόρων γιὰ τὶς ἐργασίες. Εἶναι ἡ πρώτη φορὰ ποὺ συμβαίνει αὐτό, χάρις στὴν χρηματοδότηση ἀπὸ τὸ Α' καὶ Β' Κοινοτικὸ Πλαῖσιο Στήριξης τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἑνωσης. Ἔχουμε πλέον σταθερότητα στὰ οἰκονομικὰ καὶ ὁμαλὴ ροὴ στὸ ἔργο. Μποροῦμε νὰ ἀπασχολήσουμε τοὺς ἀπαραίτητους τεχνίτες.

ΣΥΝΤ.: *Οὐσιαστικὰ δηλαδὴ ἡ Εὐρώπη ἀναστηλώνει τὸν Παρθενῶνα;*

Ν.Τ.: Μάλιστα. Παλιὰ πληρωνόμασταν ἀπ' τὸ ΛΟΤΤΟ καὶ ὑπῆρχαν καθυστερήσεις.

ΣΥΝΤ.: *Τόση σπουδαιότητα ἔδινε στὸ ἔργο τὸ ἐλληνικὸ κράτος, ὥστε προσαποθῶσε νὰ σᾶς καλύψῃ ἀπὸ τυχερὰ παιχνίδια;*

Ν.Τ.: Δὲν εἶναι μόνο ἐργασίες τοῦ ὑπουργείου Πολιτισμοῦ ποὺ περιμένουν ἀπὸ τὸ ΛΟΤΤΟ, ἀκόμη καὶ ἔργα τοῦ ὑπουργείου Ἑθνικῆς Ἀμυνας ἀπ' τὸ ΛΟΤΤΟ χρηματοδοτοῦνται. Κι ἀπ' ὅ,τι βλέπετε, τελευταῖα οἱ εἰσπράξεις του δὲν πᾶνε καλά, φαίνεται ὅτι πολλοὶ κατάλαβαν πὼς εἶναι δύσκολο νὰ κερδίσουν... Ἐπιταχύνουμε λοιπὸν τὶς δουλειές, εἰσρέουν χρήματα καὶ κυρίως ἔχουμε μαρμαροτεχνίτες, διότι εἴχαμε φτάσει στὸ σημεῖο μηδέν. Φτάσαμε νὰ ἔχουμε μόνο 14 καὶ τώρα ἔχουμε 30. Βέβαια οἱ νέοι μαρμαραῖδες θέλουν ἓνα μὲ δύο χρόνια προσαρμογὴ, νὰ ἐξοικειωθοῦν μὲ τὸ εἶδος αὐτὸ τῶν ἐργασιῶν, διότι δὲν εἶναι ἀπ' τὶς ἐργασίες ποὺ κάνουν ἔξω, ὅπως τζάκια καὶ ἀνάγλυφα.

Ζημιές καὶ ἀπὸ τοὺς σεισμοὺς τοῦ 1981

ΣΥΝΤ.: *Τὸ ἔργο αὐτὸ πότε ἀποφασίστηκε νὰ γίνη;*

Ὁ Παρθενὼν ὑπὸ ἀναστήλωσιν. Στὸ ἐσωτερικὸ του διακρίνονται τὰ ἱερῶματα, πὺν χρησιμοποιοῦν οἱ τεχνίτες, γιὰ νὰ ἀνέρχωνται στὰ ὑψηλότερα σημεῖα τοῦ ναοῦ, «νοθεύοντας» παρὰλλήλῃ τὴν αἰσθητικὴν ποιότητα τοῦ μνημείου ἐπὶ σειρὰν ἔτων. Ἄν «ὅλα πάνε καλά», ἡ εἰκόνα τῆς Ἀκροπόλεως θὰ ἀποκατασταθῇ στὰ ἐπόμενα ἔτη.

N.T.: Τὸ ξεκίνημα τοῦ ἔργου ἔγινε μὲ ἀφορμὴ τὸν σεισμὸ τοῦ 1981. Ἡ μελέτη προϋπῆρχε βέβαια.

ΣΥΝΤ.: ὙΕκανε ζημιές ὁ σεισμός τοῦ '81 στὸν Παρθενῶνα;

N.T.: Ναί, ὑπῆρξαν ζημιές, οἱ ὁποῖες δὲν ἦταν σοβαρότερες, ἐπειδὴ εἶχαν ληφθῇ μέτρα προστασίας, ὥστε νὰ μὴν καταρρεύσουν κάποια κομμάτια στὶς γωνίες. Εἶχαν δεθῇ μὲ συρματόσχοινα καὶ κράτησαν τὰ κομμάτια στὴ θέση τους, κι ἔτσι γλυτώσαμε τὴ μεγαλύτερη καταστροφὴ.

ΣΥΝΤ.: Τὰ μάρμαρα αὐτά, ποὺ ἐπεξεργάζονται οἱ μαρμαραῖδες ἐδῶ, εἶναι καινούργια ἢ παλιά;

N.T.: Οἱ συμπληρώσεις γίνονται ἀπὸ καινούργια.

ΣΥΝΤ.: Δηλαδή θὰ συμπληρωθῇ ὁ Παρθενὼν καὶ θὰ ἀναστηλωθῇ πλήρως;

N.T.: Ὁχι. Ἐμεῖς ἀναστηλώνουμε τὰ ἀρχαῖα κομμάτια, καὶ στὴν ἀναστήλωση αὐτῇ, ὅπου χρειάζεται, τοποθετοῦμε καὶ νέα. Ὁ Παρθενὼν θὰ συμπληρωθῇ μέχρις ἑνὸς βαθμοῦ, πάντα θὰ εἶναι ἐρείπιο, ἀφοῦ πολλὰ ἀπ' τὰ ἀρχαῖα κομμάτια ἔχουν χαθῇ ὁριστικά.

Ἡ ὄξινη βροχὴ φθείρει καὶ ἀπομειώνει τὰ μάρμαρα

ΣΥΝΤ.: ὙΕχει προγραμματισθῇ νὰ τοποθετηθῇ κάποια στέγη προστασίας τοῦ μνημεῖου;

N.T.: Ἡ στέγη εἶναι καθοριστικὸ στοιχεῖο γιὰ τὴν προστασία ἑνὸς μνημεῖου, ἀλλὰ ἡ ἐποχὴ μας δὲν εἶναι εὐκόλο νὰ τὸ δεχθῇ, εἰδικὰ γιὰ τὸν Παρθενῶνα. Μιὰ στέγη, ποὺ θὰ γίνῃ μὲ μοντέρνο τρόπο, νὰ μὴν ἐνοχλῇ τὸ ἀρχαῖο, εἶναι δύσκολο θέμα καὶ ἀπὸ αἰσθητικὴ ἄποψη. Ὅμως τὸ ὄφελος θὰ εἶναι μεγάλο. Διότι ἔχουμε τὴν ὄξινη βροχὴ, ποὺ πέφτει στὸ μάρμαρο καὶ τὸ φθείρει, ἔχουμε συστηματικὴ ἀπομείωση τῆς μάζας. Μετὰ ἀπὸ ἀρκετὰ χρόνια δὲν θὰ ὑπάρχῃ γλυπτὸς διάκοσμος οὔτε ραβδώσεις οὔτε ἀρχιτεκτονικὰ μέλη. Ὅπως ἔγινε στὸ Σούνιο, στὸ ναὸ τοῦ Ποσειδῶνος: ἐκεῖ δὲν μπορεῖ νὰ κρίνῃ πιά κανεὶς τὴν ποιότητα. Πρέπει δηλαδή μὲ τὴν δική μας προσπάθεια νὰ διατηρηθῇ τὸ ἔργο.

ΣΥΝΤ.: Οἱ μαρμαραῖδες δουλεύουν μὲ τὰ χέρια;

N.T.: Μάλιστα. Βέβαια ὑποβοηθοῦνται μὲ μηχανήματα, ὥστε ὁ ὄγκος νὰ πάρῃ χονδρικὰ τὴ μορφή, καὶ τὸ τελικὸ στάδιο κατεργασίας γίνεται μὲ τὸ χέρι. ὙΕτσι δὲν ἔχουμε τὸ λεγόμενο «κάψιμο» στὴ γλῶσσα τῶν μαρμαράδων, στὴν ἐξωτερικὴ ἐπιφάνεια, ἄρα δὲν ἔχουμε μειωμένη ἀντοχὴ στὸ χρόνο καὶ ἔχουμε τὴ χάρη τοῦ χειροποίητου. ὙΕταν ἔχουμε καινούργιους σπονδύλους, ἔρχονται ἀπ' ἔξω προετοιμασμένοι στὴ μορφή καὶ ἡ τελικὴ τους κατεργασία

Οί μαρμαροτεχνίτες του εργοταξίου του Παρθενώνος επί τὸ ἔργον.

γίνεται με τὸ χέρι.

Δὲν ὑπάρχουν πιά πολὺ λευκά μάρμαρα

ΣΥΝΤ.: Ἀπὸ ποῦ προμηθεύονταν τὰ μάρμαρα οἱ ἀρχαῖοι;

Ν.Τ.: Ἀπὸ τὴν Πεντέλη.

ΣΥΝΤ.: Ἐσεῖς τοὺς νέους σπονδύλους ἀπὸ ποῦ τοὺς φέρετε;

Ν.Τ.: Κι ἐμεῖς ἀπὸ ἐκεῖ. Τοὺς φέρνουμε ἀπ' τὸν Διόνυσο. Τὰ λατομεῖα τῆς Πεντέλης, ὅπως ξέρετε, ἔχουν κλείσει. Ἐδῶ ἀντιμετωπίζουμε σοβαρώτατο πρόβλημα. Δὲν μποροῦμε νὰ βροῦμε τόσο λευκά μάρμαρα, ὅσο ἦταν τὰ ἀρχαῖα. Ἴσως τὸ καλὸ μάρμαρο νὰ ἔχη τελειώσει, ἴσως νὰ μὴν μποροῦν νὰ τὸ ἐντοπίσουν, ἀφοῦ σκάδουν σήμερα μόνο σὲ στοές, ὥστε νὰ μὴν τραυματίζουν τὴν ἐξωτερικὴ ἐπιφάνεια τῆς γῆς. Ἐτσι ὅ,τι βροῦν στὶς στοές, αὐτὸ δγάζουν.

Τὸ ἔργο θὰ ἔχη ὁλοκληρωθῇ τὸ ἔτος 2006

ΣΥΝΤ.: Πότε λοιπὸν θὰ ὁλοκληρωθῇ τὸ ἔργο;

Ν.Τ.: Γιὰ πρώτη φορὰ ὑπάρχει χρονοδιάγραμμα. Τὸ ἔργο θὰ πρέπει νὰ ἔχη τελειώσει μέχρι τὸ 2006. Θὰ μείνουν δέβαια κάποιες μικρὲς ἐργασίες. Τὸ 2000 θὰ δουλεύουμε μὲ ταχύτατους ρυθμούς, καὶ μέσα στὸ ἔτος αὐτὸ ἐλπίζω νὰ ὁλοκληρώσουμε τὸ πρόγραμμα ἀναστήλωσης τοῦ Προνάου.

ΣΥΝΤ.: Ἀνατολικά δηλαδή, ποὺ λείπουν δύο κίονες, θὰ σηκωθοῦν νέοι;

Ν.Τ.: Ναί.

ΣΥΝΤ.: Καὶ στὴν νότια πλευρά, ποὺ φαίνονται οἱ μεγαλύτερες ἀπώλειες;

Ν.Τ.: Ὁχι, αὐτὸ τὸ ὑλικὸ λείπει.

ΣΥΝΤ.: Ξέρετε ποῦ βρίσκεται αὐτὸ τὸ ὑλικό;

Ν.Τ.: Κατράκυλισε στὴν νότια πλευρὰ τῆς Ἀκρόπολης καὶ ἀπὸ κεῖ ἔγινε οἰκοδομικὸ ὑλικό. Ἐπὶ Τουρκοκρατίας τοὺς βάζανε φουρνέλλο – πολλὰ μάρμαρα ἔχουν φουρνελιές –, τὰ ἀνατινάζανε, γιὰ νὰ γίνουν μικρότερα κομμάτια καὶ νὰ χρησιμοποιηθοῦν. Ἐμεῖς μαζέψαμε ὅ,τι βρήκαμε ἀπὸ κάτω. Κάναμε ἐκτεταμένη ἔρευνα γύρω ἀπ' τὴν Ἀκρόπολη. Ἐντοπίσαμε μάρμαρα καὶ σὲ κτήρια τῆς πόλης. Ὅταν ἔγινε ἡ ἀναστήλωση τοῦ Ἀρσακείου, ἀφαιρέσαμε ἀπὸ τὸ κτήριο αὐτὸ γύρω στὰ 400 μάρμαρα καὶ τὰ ἀνεβάσαμε ξανά στὴν Ἀκρόπολη.

Δὲν ἔχουν ἐντοπισθῇ τὰ μυστικὰ τῶν ἀναλογιῶν

ΣΥΝΤ.: Τὴν ἰδέα νὰ ἀναστηλωθῇ ὁ Παρθενὸν σ' ὅλη του τὴ μεγαλοπρέπεια,

ὅπως ἀκριβῶς ἦταν στήν ἀρχαιότητα, πῶς τή βλέπετε;

N.T.: Θά μπορούσε νά γίνη, ὑπάρχει ἡ δυνατότητα. "Ὅμως πιστεύω, ὅτι δέν πρέπει νά γίνη, γιατί ἔτσι θά πάψη νά εἶναι μνημεῖο. "Αν θέλῃ κανεῖς νά κάνῃ κάποιο ἀντίγραφο, μπορεῖ νά τὸ κάνῃ σ' ἕναν ἄλλο χῶρο. "Ὅπως ἐγινε στήν Ἀμερική, στοῦ Νάσβιλ, τοῦ ὁποῖου ὁ ναὸς εἶναι ἀκριβὲς ἀντίγραφο, ἀλλὰ τσιμεντένιο. Στὴ Σκωτία, στοῦ Ἑδιμβούργου, ἔκαμαν ἀντίγραφο τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς.

ΣΥΝΤ.: Ἰσως νά χρειάζεται καὶ ὁ Βράχος, γιὰ νά γίνη ἕνα ἀντίγραφο ἀκριβές;

N.T.: Σίγουρα. Στὸ Νάσβιλ γιὰ παράδειγμα τὸ μέρος εἶναι ἐπίπεδο μὲ γκαζόν.

ΣΥΝΤ.: Ὑπάρχει μία σοφία μαθηματικὴ στὶς διαστάσεις τοῦ Παρθενῶνος, ἡ σχέση $2a+1$ μεταξὺ ὕψους καὶ πλάτους, μήκους καὶ πλάτους, ὅσο καὶ μεταξὺ τῶν κατὰ μῆκος κιόνων μὲ αὐτοὺς τῶν κατὰ πλάτος. Τί ἐξυπηρετεῖ αὐτὴ ἡ σχέση;

N.T.: Τίς ἀναλογίες αὐτὲς τίς ἔχουμε ἐντοπίσει, ἀλλὰ μὴ νομίζετε ὅτι τὰ ξέρουμε ὅλα. Δέν ξέρουμε, ἂν στοχεύῃ αὐτὴ ἡ σχέση στὴ σταθερότητα τοῦ κτίσματος, πάντως τὸ αἰσθητικὸ ἀποτέλεσμα εἶναι ἐντυπωσιακό.

Πιὸ ἀντισεισμικὸς ἀπὸ τὰ σημερινὰ οἰκοδομήματα

ΣΥΝΤ.: Μὲ τίς σημερινὲς γνώσεις τῆς στατικότητος θά μπορούσε τὸ οἰκοδόμημα νά γίνη πιὸ γερό;

N.T.: "Οχι.

ΣΥΝΤ.: Ἐχει καλύψει δηλαδή τὴν σύγχρονη στατική;

N.T.: Γιὰ νά στέκεται ἕνα τέτοιο μνημεῖο δύομισυ χιλιάδες χρόνια, ἐνῷ τὰ κτήρια στήν πόλῃ μὲ ὅλα τὰ μοντέρνα ὑλικά, μὲ ἀντισεισμικοὺς ὑπολογισμούς, δέν μποροῦν νά κρατηθοῦν στοὺς σεισμούς, καταλαβαίνετε τὴν ἀντοχή του· καὶ μὲ ὅλη τὴν ταλαιπωρία ποὺ ἔχει κατὰ καιροὺς ὑποστῇ ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους. Στὸν πρόσφατο σεισμὸ γιὰ παράδειγμα τὰ μνημεῖα ἐδῶ δέν ἔπαθαν τίποτα. "Αν δοῦμε παλαιότερες μετακινήσεις τῶν μελῶν ἀπὸ σεισμούς, καταλαβαίνουμε πόσο τρομερὴ ἔνταση εἶχαν. "Αν γίνουν τέτοιοι σεισμοὶ σήμερα, τί θά γίνουν τὰ κτήρια τῆς πόλης; Εἶναι ἕνα πολὺ σοβαρὸ ἐρώτημα. Πολὺ φοβᾶμαι, τὸ ἀποτέλεσμα δέν θέλω νά τὸ σκέπτομαι.

ΣΥΝΤ.: Τὰ θεμέλια τοῦ Παρθενῶνος πόσο βαθιά εἶναι;

N.T.: Ἡ πρώτη δουλειὰ ποὺ κάναμε, πρὶν ξεκινήσουμε, ἦταν νά δοῦμε τὰ θεμέλια. Νά δοῦμε ποῦ πατάει. Εἶναι λοιπὸν συμπαγῇ θεμέλια ἀπὸ πωρόλιθο, ὅχι μόνο κάτω ἀπ' τίς κολῶνες ἢ τοὺς τοίχους, ποὺ ἦταν σύνηθες, ἀλλὰ

σὲ ὅλη τὴ δάση. Ἔχει σκαφθῇ ὁ βράχος ὀδοντωτά, κλιμακωτά καὶ ἔχουν μπῆ ὀρθογώνιες πλάκες πωρόλιθου.

ΣΥΝΤ.: *Εἶναι γερὸ αὐτὸ τὸ ὑλικό;*

Ν.Τ.: Ἀπὸ γεωτρήσεις πὺν κάναμε, εἶδαμε ὅτι ὠρισμένοι πωρόλιθοι εἶναι φρεσκότατοι. Ὑπάρχουν καὶ κάποιοι λασποποιημένοι, λόγῳ τῶν νερῶν πὺν διαπερνοῦν στὰ θεμέλια, ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχει στέγη νὰ τὰ προστατέψῃ. Πά- ντως δὲν φαίνεται νὰ ἔχουμε ὑπολογίσιμη φθορὰ μετὰ ἀπὸ τόσα χρόνια.

ΣΥΝΤ.: *Ἡ ἀντισεισμικότητα τοῦ μνημείου σὲ τί ἀκριβῶς ἔγκειται;*

Ν.Τ.: Ἐγινε μιὰ δοκιμὴ στὸ Πολυτεχνεῖο ἀπὸ τὸν κ. Καρύδη. Βάλαμε μιὰ κολώνα - ἀντίγραφο τοῦ Προνάου σὲ κλίμακα 1:3 πάνω σὲ μιὰ σεισμικὴ τρά- πεζα καὶ ἔδωσαν οἱ τεχνικοὶ ἓνα σεισμὸ παρόμοιο μ' αὐτὸν τῆς Καλαμάτας (6,7 ρίχτερ, νομίζω). Χωρὶς καμμία σύνδεση, χωρὶς τὴν τέλεια κατεργασία ἐπαφῆς τῶν σπονδύλων, περιεστράφησαν οἱ σπόνδυλοι καὶ παρέμεινε ἡ κο- λώνα ὀρθια.

ΣΥΝΤ.: *Ἡ σπονδυλωτὴ κατασκευὴ τῶν κιόνων εἶναι δηλαδὴ καθοριστικὴ;*

Ν.Τ.: Σωστά. Αὐτὴ ἡ ἀρθρωτὴ κατασκευὴ μὲ τὴν τέλεια κατεργασία καὶ ἐπαφὴ μὲ διαφορετικὸ βάρος καὶ συχνότητα συντελεῖ στὴν ἄριστη συμπερι- φορὰ.

ΣΥΝΤ.: *Οἱ κολῶνες εἶναι γεμάτες;*

Ν.Τ.: Ὑπάρχει μέσα ἓνα ξύλινο στοιχεῖο, τὸ ὁποῖο ἔμπαινε μόνο γιὰ κε- ντράρισμα καὶ ἔμενε μέσα. Ἄν περνᾷ μέσα ὑγρασία, τὸ ξύλο ἐξαφανίζεται. Ἄν τὸ μάρμαρο δὲν ἔχη ρωγμὲς καὶ ἡ ἐπαφὴ εἶναι τέλεια, πιθανὸν τὸ ξύλο νὰ εἶναι μέσα. Ἐμεῖς ἀντικαθιστοῦμε τὸ ξύλο ἀπὸ ἓνα μὴ ὀργανικὸ ὑλικὸ, τὸ τιτάνιο. Τὰ μέλη τῶν τοίχων συνδέονται μεταξύ τους μὲ σιδηροῦς συν- δέσμους, πὺν περιβάλλονται ἀπὸ μολύδι. Τὸ σίδηρο πὺν ἔχει χρησιμοποιηθῇ εἶναι μεῖγμα σκληροῦ καὶ μαλακοῦ μετάλλου, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ μὴν σκου- ριάζῃ, ἀκόμα κι ἂν μείνῃ ἐκτεθειμένο. Ἔτσι, ὅταν τὰ μέλη ἀρχίσουν νὰ κου- νιοῦνται ἀπ' τὸν σεισμὸ, τίς πρῶτες παραμορφώσεις τίς παίρνει τὸ μολύδι, πὺν εἶναι μαλακό, λειτουργεῖ δηλαδὴ ὡς «ἀμορτισέρ». Ὅταν μεγαλώσουν οἱ δο- νήσεις, «ζορίζεται» ὁ σίδηρος καὶ σπάει, εἴτε αὐτὸς εἴτε τὸ μάρμαρο. Ὅλος αὐτὸς ὁ μηχανισμὸς δείχνει, ὅτι ὁ Παρθενὼν εἶναι ἓνα κτήριο μὲ ἐλαστικὸ- τητα, πὺν τοῦ ἐπιτρέπει νὰ στέκεται δυνάμει χιλιετίες.

ΣΥΝΤ.: *Ἐπομένως τὸ 2006 οἱ ἐργασίες τελειώνουν ὀριστικά;*

Ν.Τ.: Ἄν ὅλα πᾶνε καλά, ναί. Θὰ μείνῃ μόνο ἓνα μικρὸ συνεργεῖο, πὺν θὰ ἐποπτεύῃ τὰ μνημεῖα καὶ θὰ ἐπεμβαίνει ὅπου χρειάζεται.

Παν. Α. Κουβαλάκης

λγ. Πολύβιος

Ὁ Μεγαλοπολίτης ἱστορικός δὲν διαθέτει τὸ λεπτὸ καὶ χαριτωμένο ὕφος τοῦ Ἡροδότου οὔτε τὴν κριτικὴ ἱκανότητα καὶ τὴν ἀντικειμενικότητα τοῦ Θουκυδίδου. Εἶναι ὅμως ἐξαιρετικὰ μορφωμένος. Σπούδασε γεωμετρία, ἀστρονομία, ἱατρικὴ καὶ πρὸ παντὸς γεωγραφία, ἐπιστῆμες πὺν τὸν δοήθησαν στὴν συγγραφὴ τῆς Παγκοσμίου Ἱστορίας του, τῆς ὁποίας σεμνύνεται νὰ θεωρῆται γεννήτωρ, ἀφοῦ «οὐδεὶς τῶν μέχρι τότε ἱστορικῶν ἀνέλαβε τὴν ἀποστολὴν νὰ γράψῃ μίαν παγκόσμιον ἱστορίαν» (Α', 4).

Τὸ κοσμοεἶδωλό του Πολυβίου εἶναι σύμμορφο μὲ τὴν ταραγμένη καὶ νεφελώδη ἐποχὴ πὺν ἔζησε· μίαν ἐποχὴ ἀδιάκοπων πολέμων μεταξὺ Ἀθηναίων καὶ Πελοποννησίων, Ἀχαιῶν καὶ Αἰτωλῶν, Αἰτωλῶν καὶ Μακεδόνων, Ἑλλήνων καὶ Γαλατῶν. Τίποτε δὲν ἦταν σταθερὸ καὶ βέβαιον, ἀλλ' ὅλα ἐξηρτῶντο ἀπὸ τὴν τύχη, «ἡ ὁποία <ἐν τέλει> καθωδήγησε ὅλα τὰ κοσμοῖστορικά γεγονότα πρὸς τὴν κατεύθυνση τῆς παγκοσμίου κυριαρχίας τῶν Ῥωμαίων» (Α', 3-4). Ἡ «τύχη» τοῦ ἱστορικοῦ δὲν ἔχει τὴν ἐννοία τῆς συμπτώσεως ἢ τοῦ ἀπροσδιορίστου παράγοντος, ἀλλ' ἐπέχει θέση ὑπερφυσικῆς ὄντοτητος, τῆς ὁποίας ἡ χεὶρ καθοδηγεῖ τὸν κόσμον. Αὐτὸ σημαίνει, ὅτι ὁ ἱστορικός στο σημεῖο αὐτὸ ἐμφανίζει μίαν ὑπαναχώρηση στὴν πρὸ τοῦ ἰωνικοῦ διαφωτισμοῦ ἐποχὴ.

Ἡ γλῶσσα τοῦ Πολυβίου εἶναι ἓνα εἶδος καθαρεύουσας, πὺν ἐχρησιμοποίητο ἀπὸ τὶς ἐπίσημες κρατικὲς ἀρχές, γι' αὐτὸ καὶ δέχθηκε τὶς ἐπικρίσεις τῶν ἀττικιστῶν καὶ ιδίως τοῦ Διονυσίου. Ὁ Glover μάλιστα σημειώνει, ὅτι «τὸ ἔργο τοῦ Πολυβίου μπορεῖ ν' ἀναγνωσθῇ σ' ὅλες τὶς ἄλλες γλῶσσες ἐκτὸς ἀπὸ τὴν γλῶσσα τοῦ συγγραφέως».

Ὁ ἱστορικός ὑπῆρξε υἱὸς τοῦ Λυκόρτα καὶ μαθητὴς τοῦ Φιλοποίμενος καὶ τοῦ Ἀράτου, πὺν ἦσαν ἄνδρες ἐνάρετοι καθ' ὅλα ἀλλὰ τοπικιστές· ἓνας τοπικισμὸς, πὺν κληρονομήθηκε ἀπ' τὸν Πολύβιο, ὁ ὁποῖος μισεῖ καὶ εἰρωνεύεται τὸ «ἰοστεφές ἄστυ» καὶ τὶς ἀρχές του τῆς ἰσονομίας, τῆς ἐλευθερίας τοῦ λόγου καὶ τῆς δικαιοσύνης, οἱ ὁποῖες κατὰ τὴν γνώμη του μόνο στὴν Ἀχαϊκὴ Συμπολιτεία λειτουργοῦσαν πραγματικά. Ὁ τοπικισμὸς του εὐθύνεται καὶ γιὰ τὴν ἀλλοπρόσαλλη ἀποψὴ του περὶ ἐλευθερίας, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν ἔλλειψη ἀντικειμενικότητος σὲ πολλὰς περιπτώσεις, μιὰ ἀρετὴ πὺν τὴν θεωρεῖ πρωταρχικὴ γιὰ τὸν οἰονδήποτε ἱστορικό.

Ἡ ἱστορία, κατὰ τὸν Πολύβιο, ἀποτελεῖ τὸν καλύτερο δάσκαλο τῶν ἀνθρώπων. Τὰ ἐκ τῆς ἱστορίας διδάγματα προετοιμάζουν τοὺς ἀνθρώπους γιὰ τὴν πολιτικὴ δραστηριότητα, ἡ δὲ ἀνάμνηση τῶν συμφορῶν τῶν παλαιότερων τοὺς καθιστοῦν ἱκανοὺς νὰ ὑπομένουν εὐγενικὰ καὶ αξιοπρεπῶς τὶς μεταβολές τῆς μοίρας. Ὁ ἱστορικός ὀφείλει νὰ ἐπικρίνῃ τοὺς φίλους του καὶ νὰ ἐγκωμιάζῃ τοὺς ἐχθροὺς του, ὅταν οἱ περιστάσεις τὸ ἐπιβάλλουν. Νὰ εἶναι γενικῶς ἀντικειμενικός καὶ φιλαλήθης, διότι στὴν ἀντίθετη περίπτωσις εἶναι ἄχρηστος, ὅπως ἄχρηστο εἶναι τὸ ζῶο, πὺν χάνει τὴν ὄρασίν του (Α', 14 κ.ἐ.).

Ἡ μέθοδος πὺν ἀκολουθεῖ ὁ Πολύβιος δὲν εἶναι τεμαχιστικὴ καὶ ἐπαγωγι-

κή. Φρονεῖ, ὅτι ὁ ἱστορικός πὺν ἀναλίσκεται στὴν ἐξέταση τῶν καθ' ἕκαστον γεγονότων, χάνει τὴν θέαση τοῦ ὅλου καὶ ἐξομοιοῦται μ' ἐκεῖνον, πὺν προσπαθεῖ ν' ἀνασυνθέσῃ τὴν ὡραιότητα καὶ τὶς δραστηριότητες κάποιου νεκροῦ, μελετῶντας τὰ τεμαχισμένα μέλη τοῦ σώματός του. Ὁ ἱστορικός ὀφείλει νὰ ἔχῃ ἔμπροσθέν του ὅλα τὰ γεγονότα καὶ νὰ μελετᾷ τὴν ἀλληλουχία, τὶς ἀναλογίες καὶ τὶς παραλλαγές τους, ἀναζητῶντας παράλληλα τὰ αἷτια καὶ τὰ ἀποτελέσματά τους.

Ἡ ἐξορία τοῦ Πολυδίου – ὅπως καὶ τοῦ Θουκυδίδου – στάθηκε ἡ ἀφορμὴ τῆς μεταπήδησης τοῦ ἀνδρὸς ἀπὸ τὸν πολιτικο-στρατιωτικὸν στίβον – ἂν καὶ ἡ δράση του ἦταν περιορισμένη – στὸ ὑπόβρυγμα τοῦ ἱστορικοῦ καὶ τοῦ συγγραφέως ἐν γένει. Στὴν Ρώμῃ εἶχε τὴν τύχην νὰ βρεθῇ στὴν οἰκίαν τοῦ Αἰμιλίου Παύλου, ὁ ὁποῖος τοῦ ἐνεπιστεύθη τὴν διαπαιδαγώγησιν τοῦ Σκιπίωνος Αἰμιλιανοῦ, καὶ ὑπόδουλος εἶχε πλήρη ἐλευθερία κινήσεων, τὴν ὁποία ἀξιοποιοῦσε δεόντως, ἀνατρέχοντας στὶς διβλιοθήκας καὶ ἐπισκεπτόμενος πολλὰς χώρας καὶ πόλεις: Ἔτσι γνώρισεν τὴν Γαλατία, τὴν Ἰταλία, τὴν Ἰσπανία, τὴν Βόρεια καὶ Δυτικὴ Ἀφρική καὶ ἔγινε αὐτόπτης μάρτυρας τῆς καταστροφῆς τῆς Νουμιδίας καὶ τῆς Καρχηδόνας.

Στὴν οἰκίαν τοῦ Σκιπίωνος σφυρηλατήθηκε ἡ πολιτικὴ καὶ ὁ χαρακτήρας τῆς ἡγεμονίσσας Ρώμης μὲ δάσιν τὰ διδάγματα τοῦ παρελθόντος καὶ τῆς σοφίας τῆς Ἀλεξανδρείας, μιὰ διαδικασία πὺν παρηκολούθησε λεπτομερῶς ὁ Πολύδιος, λαμβάνοντας μάλιστα ἐνεργὸν ρόλον. Ἡ Ρώμῃ ἀσκεῖ πια πολιτικὴν ἡγεμονίαν, πὺν τῆς ὑπαγορεύει νὰ χρησιμοποιῇ περισσότερον τὴν διπλωματίαν καὶ λιγώτερον τὴν στρατιωτικὴν δύναμίν της. Μεταχειρίζεται μὲ εὐμένεια τὶς ἀσθενεῖς πόλεις τῆς Ἀνατολῆς καὶ πλήττει ἀνηλεῶς τὰ ἰσχυρὰ κράτη, καλλιεργεῖ τὸν φθόνον καὶ τὴν διχόνοιαν καὶ δημιουργεῖ προὑποθέσεις ἐπεμβάσεων καθιστᾷ, τέλος, κατανοητὸν σ' ὅλους, ὅτι κάθε κίνησις ἐναντίον της θὰ συντριβῇ ἄνευ οἴκτου καὶ ὅτι οἱ λαοί, ἂν θέλουν νὰ διατηρήσουν κάποια μορφὴ αὐτονομίας, δὲν ἔχουν παρὰ νὰ εἶναι πειθήνιοι.

Ὁ Πολύδιος παρακολουθεῖ τὶς ἐξελίξεις σασισμένους, φαίνεται συγχυσμένος θαυμάσιος καὶ διχασμένος. Διαισθάνεται, ὅτι οὐδεμία δύναμις μπορεῖ ν' ἀνακόψῃ τὴν πορείαν τῆς Ρώμης πρὸς τὴν κοσμοκρατορίαν, ἐνῶ ταυτόχρονα πασχίζει νὰ διασφαλίσῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν ἐλληνικῶν πόλεων ὁραματίζεται καὶ θαυμάζει τὸν ἀνατέλλοντα κοσμοπολιτισμόν, «πολιτικαντίζει» ὥσotόσο καὶ μηχανορραφεῖ, εὐχόμενος τὴν πραγμάτωσίν του ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Ἀχαϊκῆς Συμπολιτείας.

Στὴν Ἑλλάδα ἐπέστρεψε περὶ τὰ τέλη τῆς ζωῆς του, διωρισμένος ἀπὸ τὴν Ρώμην νὰ συμβάλῃ στὴν πραγματοποίησιν τοῦ σχεδίου ἀνοικοδόμησός της, κάτι πὺν ἔπραξε μὲ περίσσειαν εὐσυνειδησίας, γι' αὐτὸ καὶ οἱ πόλεις τὸν τίμησαν στήνοντάς του πολλὰ ἀγάλματα καὶ προτομές. Ἀπὸ τὸ ἔργον του σώθηκαν τὰ πέντε πρῶτα διβλία τῆς «Ἱστορίας» του, μέρος τοῦ ἔκτου καὶ πολλὰ ἀποσπάσματα· τὰ ὑπόλοιπα τριαντατέσσερα διβλία, ὁ «Βίος Φιλοποίμενος» καὶ τὸ «Περὶ τάξεων», ἀπώλεσθησαν.

Σαράντος Πάν

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΤΟΥ κ. ΛΑΚΗ ΧΑΛΚΙΑ ΣΤΟ «Δ»

Λάκης Χαλκιᾶς.

Ἡ Ἑλληνικὴ
Μουσικὴ
εἶναι συνεχῆς
ἀπὸ τὸν Ὅμηρο
ἕως σήμερα

**ΓΝΩΡΙΖΟΝΤΑΣ ΤΟ ΜΟΥΣΙΚΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ ΜΑΣ
ΣΥΜΒΑΛΛΟΥΜΕ ΣΤΟ ΝΕΟ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ**

«Ὁ Ἑρμῆς καὶ ὁ Ἀπόλλων, ἡ Ἀθηνᾶ, ὁ Διόνυσος καὶ αἱ Μοῦσαι εἶναι τῆς ἑλληνικῆς μουσικῆς οἱ θεμελιωταί. Ἡμίθεοι σὰν τὸν Κένταυρο Χείρωνα διδάσκουν τοὺς ἀνθρώπους τὴ χρησιμοποίησί της. Ὁ Ἀμφίων κτίζει τὴ Θήβα μὲ τοὺς ἥχους τῆς λύρας του καὶ ὁ Ὀρφεὺς ἡμερώνει τὰ ἦθη τῶν πρωτόγονων ἀνθρώπων καὶ ὑποτάσσει τὰ θηρία καὶ τὰ ἄψυχα ἀκόμη, δένδρα καὶ βουνὰ καὶ αὐτὸν τὸν Ἄδην ὡς τὴν ἁρμονία καὶ ὡς τὴν εὐρυθμία τῆς μουσικῆς του. Τέλος ἡ μεγάλη διάνοια τοῦ Πυθαγόρα, μὲ βάσι τὶς μουσικῆς συμφωνίες, διατυπώνει σὲ ἀριθμητικῆς ἀναλογίες τὴ συμφωνία τοῦ Σύμπαντος, προσπαθώντας νὰ εἰσδύσῃ ἔτσι μὲ τὴν ἱερὰ ἀριθμολογία ὡς τὰ μυστήρια τοῦ ἀπείρου.»

[Σίμων Καρᾶς]

«Εμύστευσε» ὁ Λάκης Χαλκιᾶς γιὰ ὀκτὼ χρόνια στὴν ἑλληνικὴ μουσικὴ ἀπέχοντας ἀπὸ κάθε ἐπαγγελματικὴ δραστηριότητα. Ἐπὶ 12 χρόνια ἐρεύνησε, μελέτησε, ἔμαθε ἀρχαῖα ἑλληνικὰ καὶ κατασκεύασε πρότυπα ἀρχαιοελληνικῶν μουσικῶν ὀργάνων, γιὰ νὰ μᾶς παραδῶσῃ ἓνα «ἔργο ζωῆς». «2500 χρόνια Ἑλληνικῆς Μουσικῆς. Ἀπὸ τὸν Ὅμηρο μέχρι σήμερα» εἶναι ὁ τίτλος τῆς πρώτης ὠλοκληρωμένης ἔκδοσης στοῦ εἶδος τῆς καὶ γιὰ τὸν δημιουργό τῆς, τὸν συνθέτη καὶ τραγουδιστὴ Λάκη Χαλκιᾶ, ἀποτελεῖ κατάθεση ψυχῆς καὶ παρακαταθήκη γιὰ τὶς νεότερες γενεές.

Ἡ προσεγμένη ἔκδοση ἀποτελεῖται ἀπὸ ἓνα βιβλίο, στοῦ ὁποῖο μὲ τὴ συμβολὴ καθηγητῶν Πανεπιστημίου καὶ ἄλλων εἰδικῶν καταγράφεται ἡ ἐξέλιξη τῆς ἑλληνικῆς μουσικῆς ἀπὸ τὴν κλασσικὴ ἀρχαιότητα ἕως σήμερα, χωρὶς νὰ μπαίνει στοῦ ἄλλου τεράστιο κεφάλαιο, τὴν πανάρχαια προκλασσικὴ ἑλληνικὴ μουσικὴ.

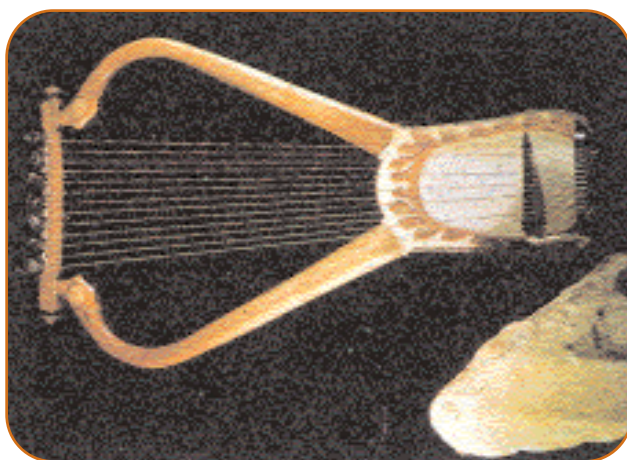
Συνοδεύεται ἀπὸ τρεῖς ψηφιακοὺς δίσκους (CD) μὲ ἐπιλογή κορυφαίων στιγμῶν τοῦ ἑλληνικοῦ τραγουδιοῦ σὲ ζωντανὴ ἠχογράφηση στοῦ Μέγαρο Μουσικῆς. Τὸ ἔργο αὐτὸ καταγράφει τὴν ἱστορία μας ἀπὸ τοὺς Κλασσικοὺς Χρόνους καὶ μετὰ, τὴν ἀδιάκοπη πορεία τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας καὶ τὴ συνέχεια καὶ διαχρονικότητα τῆς Ἑλληνικῆς Μουσικῆς, ἐνῶ ἀποτελεῖ καὶ μία πρόταση γιὰ τὸ μέλλον.

«Ὁλόκληρος ὁ κόσμος περιμένει ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα»

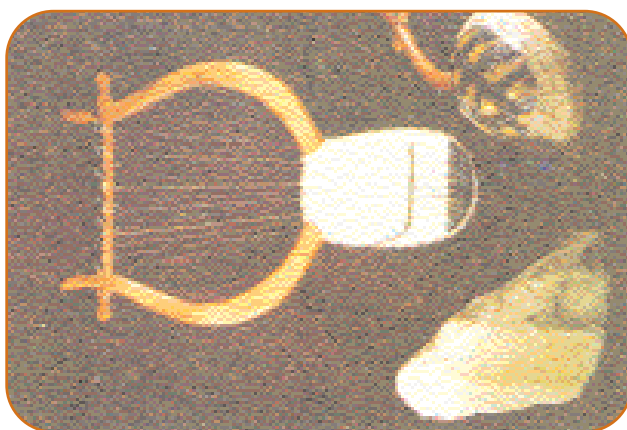
«Στὸ ἔργο μου καταδεικνύεται, ὅτι ὁ Ὅμηρος καὶ τὸ ὁμηρικὸ πνεῦμα μέσα σὲ ὅλη αὐτὴ τὴν διαχρονικὴ περίοδο δὲν πέθαναν, ἀλλὰ οὔτε κἂν κοιμήθηκαν μέχρι σήμερα», δηλώνει μὲ ἀνεπιτήδευτο λόγο ὁ Λάκης Χαλκιᾶς καὶ φανερὰ συγκινημένος συμπληρώνει: «Εἶναι ἓνα ἔργο ζωῆς, μία κατάθεση ψυχῆς ἀπὸ μένα καὶ μία παρακαταθήκη γιὰ ὅλους τοὺς Ἕλληνες καὶ εἰδικώτερα γιὰ τὴ νεώτερη γενιά. Τὸ θεωρῶ σὰν ἀσπίδα καὶ σὰν θωράκιση γιὰ τὰ νέα παιδιά. Ἕνας λαὸς γνωρίζοντας τὴν καταγωγή, τὴν ρίζα του καὶ τὸν πολιτισμὸ του πιστεύω ὅτι προχωρᾷ σωστὰ πρὸς τὸ μέλλον. Ἀποτελεῖ ταυτόχρονα καὶ μία πρόταση γιὰ τὴ νέα χιλιετία, νὰ γνωρίσουμε, ὅσο γίνεται καλύτερα, τὸν ἑαυτό μας σὰν λαὸς καὶ σὰν ἔθνος. Κι αὐτό, γιατί πιστεύω ὅτι ὁλόκληρος ὁ κόσμος πάλι περιμένει ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὸν Ἑλληνισμό νὰ δώσουν, πρῶτοι αὐτοί, στοιχεῖα καὶ προτάσεις γιὰ ἓναν πολιτισμὸ, ποὺ στηρίζεται στὴν ἀνθρωπιά καὶ στὸν ὁποῖο θὰ στηριχθοῦν οἱ πολῖτες τοῦ μέλλοντος».

Τὸ βιβλίο ἀλλὰ καὶ τὰ τραγούδια ποὺ περιλαμβάνονται στὰ CD χωρίζονται σὲ πέντε ἐνότητες: Στὴν πρώτη ἐνότητα, ποὺ ἀφορᾷ τὴν ἀρχαία ἑλληνικὴ μουσικὴ, συνεργάστηκαν καθηγητὲς Πανεπιστημίου καὶ διδάσκαλοι τῆς ἑλληνικῆς μουσικῆς: Παναγιώτης Πριοβολῆς, Τάσος Φωτόπουλος, Χαράλαμπος Σπυρίδης, Ἀνδρέας Ζεᾶκης - Γλυνιάς καὶ Γιάννης Παπαχρόνης.

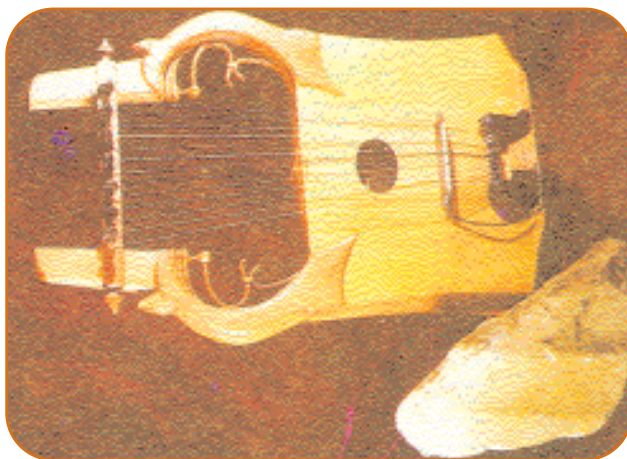
Οἱ γραπτὲς πηγές, ποὺ ἀφοροῦν στὴν ἀρχαία ἑλληνικὴ μουσικὴ, σύμφωνα μὲ τὸν Σπυρίδη χωρίζονται σὲ δύο κατηγορίες, στὶς πρακτικὲς καὶ στὶς θεωρητικὲς. Πρακτικὲς πηγές ἀποτελοῦν τὰ ὑπάρχοντα μουσικὰ ἀποσπάσματα σὲ μουσικὴ σημειογραφία. Διασώθηκαν περίπου 50 ἀπ' αὐτά, ἀλλὰ εἶναι σύντομα καὶ παρουσιάζουν κενὰ καὶ ἑλλείψεις. Ἐπίσης ἔχει διασωθῇ καὶ μουσικὴ βιβλιογραφία ἀπὸ ἀρχαίους Ἕλληνες θεωρητικούς τῆς μουσικῆς. Θεωρητικὲς εἶναι οἱ πηγές, ὅπου ὑπάρχουν ἀναφορὲς στὴ μουσικὴ ἢ στὸν μουσικὸ τρόπο ζωῆς τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ περι-

Βάδιτος.

Λύρα 13χορδη.

Κιθάρα του Ἀπόλλωνα.

λαμβάνονται στην έν γένει φιλοσοφική και ιστορική διβλιογραφία. Τρίτη κατηγορία πηγών αποτελούν τὰ διάφορα κομμάτια και ὑπολείμματα μουσικῶν ὁργάνων, ποὺ ἔχουν κατὰ καιροὺς βρεθῇ σὲ ἀνασκαφές. Γιὰ τὴν παρουσίαση τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς μουσικῆς ὁ Λάκης Χαλκιᾶς φρόντισε νὰ κατασκευασθοῦν πιστὰ ἀντίγραφα τῶν ἀρχαίων ἐλληνικῶν μουσικῶν ὁργάνων (:κιθάρα τοῦ Ἀπόλλωνα, λύρα 7χορδη, πανδοῦρα ἢ πανδουρίς, λύρα 13χορδη, βάρβιτος καὶ ντέφι διπλό). Τὰ ὄργανα αὐτὰ ἐκτίθενται στὸ Κέντρο Ἑλληνικῆς Μουσικῆς, ποὺ ἔκανε καὶ τὴν παραγωγή τοῦ ἔργου.

Καὶ ἓνα κομμάτι ἀπὸ ραψωδία τῆς Ἰλιάδας

«Θεώρησα ἀπαραίτητη τὴν κατασκευή τῶν ἀρχαίων ἐλληνικῶν μουσικῶν ὁργάνων ὅπως ἐπίσης καὶ τὴν ἐκμάθηση τῆς ἀρχαιοελληνικῆς γλώσσας, γιὰ νὰ προσεγγίσω ὅσο τὸ δυνατόν μὲ περισσότερα ἐφόδια τὴν μουσικὴ τῆς ἐποχῆς», ἐξηγεῖ στὸν «Δαυλό» ὁ κ. Χαλκιᾶς. «Δυστυχῶς ὑπάρχει ἔλλειψη μουσικῶν ἀκουσμάτων γιὰ τὴν ἐλληνικὴ ἀρχαιότητα καὶ ἔχει καταστραφῇ ἡ παλαιὰ προσφωδία, στὴν ὁποία ἐδράζονται αὐτά. Ὑπάρχει συνεπῶς ἐπίγνωση τῶν κενῶν στὴν φωνητικὴ κατανόηση καὶ ἀπόδοση στὸ ἔργο μας, ἀλλὰ ἐργαζόμενοι ὅλοι μαζί, ὡς ομάδα, φθάσαμε σὲ ἱκανοποιητικὸ ἐπίπεδο. Τὰ πρωιμώτερα ἀποσπάσματα καταγεγραμμένης μουσικῆς μὲ μουσικὴ σημειογραφία φθάνουν μέχρι τὸν 5ο π.Χ. αἰῶνα. Οἱ ἐπιλογές τῶν τραγουδιῶν στὸ ἔργο μας καλύπτουν τὴν περίοδο ἀπὸ τὸν 5ο αἰῶνα π.Χ. ἕως καὶ τὸν 1ο αἰ. μ.Χ. Ἀρχίζουμε μὲ ἓνα κομμάτι τῆς ραψωδίας Α τῆς Ἰλιάδας “εἰς ἐξάμετρον τόνον”, ὥστε νὰ κάνουμε ἀναφορά στὸν Ὅμηρο, καθὼς τὸ δακτυλικὸ ἐξάμετρο κατέστη στὴ συνέχεια ἀποκλειστικὸ μέτρο τῆς ἐπικῆς ποιήσης, τῆς ἡρωικῆς καὶ τῆς διδακτικῆς καθ’ ὅλη τὴν ἀρχαιότητα. Τὰ ἔπη τοῦ Ὀμήρου δὲν εἶναι ἡ ἀρχή, ἀλλὰ ἡ ὥριμη κατάληξη μιᾶς μακραιωνῆς προφορικῆς ἐπικῆς παραδόσεως, τῆς ὁποίας οἱ ρίζες χάνονται στὰ βάθη τῶν αἰώνων. Τὸ ἀρχαιότερο δεῖγμα ἀρχαίας ἐλληνικῆς μουσικῆς, τὸ ὁποῖο ἔχει βρεθῇ μέχρι σήμερα καὶ περιλάβαμε στὴν Α’ ἐνότητα, εἶναι τὸ Α’ στάσιμον ἀπὸ τὴν τραγωδία “Ὁρέστης” τοῦ Εὐριπίδη (5ος μὲ 4ος αἰ. π.Χ.)».

– Οἱ ὑπόλοιπες ἐνότητες τί περιλαμβάνουν, κ. Χαλκιᾶ;

«Πρόκειται γιὰ ἓνα ταξίδι ψυχῆς στοὺς αἰῶνες. Ἐπιλέξαμε γιὰ κάθε ἐνότητα τὶς κορυφαῖες στιγμὲς τοῦ ἐλληνικοῦ τραγουδιοῦ, μὲ τρόπο ὥστε ταυτόχρονα νὰ παρουσιάζεται μέσα ἀπ’ αὐτὰ τόσο ἡ ἱστορία μας ὅσο καὶ ἡ ἐξέλιξη τῆς γλώσσας μας. Ἡ δεύτερη ἐνότητα ἀφορᾷ στὴ βυζαντινὴ μουσικὴ. Ξεκινοῦμε μὲ ἓναν πρωτοχριστιανικὸ ὕμνο, ὁ ὁποῖος ἀποδεικνύει περὶτρανα, ὅτι ἡ ἀρχαία ἐλληνικὴ μουσικὴ πέρασε στὴν χριστιανικὴ λατρεία καὶ χρησιμοποιήθηκε μέχρι τὶς ἀρχές τοῦ 5ου αἰ. μ.Χ. Κατὰ τοὺς πρώτους τέσσερις αἰῶνες μ.Χ. ἐπικρατεῖ τὸ σύστημα διδασκαλίας καὶ ἡ γραφὴ τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς μουσικῆς, στὸ τέλος τῶν ὁποίων διαμορφώθηκε ὀριστικὰ πλέον ἡ βυζαντινὴ μουσικὴ. Ἐπίσης κάνουμε ἀναφορά σὲς ὕμνους τῆς ἐποχῆς, σὲ κάλλαντα, στὸ ἔπος τοῦ Διγενῆ Ἀκρίτα (8ος αἰ.) καὶ ὁλοκληρώνουμε τὴν ἐνότητα μὲ ἓνα τραγούδι τοῦ Πόντου γιὰ τὴν Ἀλωση τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

»Στὸ Δημοτικὸ τραγούδι ἦταν ἐξαιρετικὰ δύσκολη ἡ ἐπιλογή τῶν τραγουδιῶν, καθὼς διαθέτουμε τεράστιο ὕλικὸ στὰ χέρια μας. Ξεκινοῦμε ἀπὸ τὸ 1550-60 μὲ Βορειοηπειρώτικα τραγούδια, ὅπως ἡ “Δροπολίτισσα”, τὸ ὁποῖο ἀναφέρεται στὴν ἐποχὴ τοῦ παιδομαζώματος καὶ στὴν προσπάθεια τῶν Τούρκων νὰ ἐξισλαμίσουν τὸν Ἕλλη-

Δύο ἀπὸ τῆς Μοῦσας, πὸν εἰκονίζονται σὲ σύνολο ἀμφορέως πού βρίσκεται στήν Πινακοθήκη τοῦ Μονάχου.

νισμό και φθάνει μέχρι τούς Βαλκανικούς αγώνες. Ίδιαίτερη αναφορά γίνεται στη Μακεδονία, στην οποία χύθηκε πολύ αίμα προεπαναστατικά με τὸ τραγούδι τῆς Παλιγγενεσίας. Τὸ δημοτικὸ τραγούδι μᾶς διασφύζει τοπικὰ γλωσσικὰ ιδιώματα, τὰ ὁποῖα φθάνουν στὴν ἀρχαιότητα. Εἶναι ἀξιοσημείωτο τὸ γεγονός, ὅτι στὰ δημοτικά μας τραγούδια συναντοῦμε κοινὰ θεματικὰ καὶ γλωσσικὰ στοιχεῖα καὶ κοινὲς ἐκφράσεις στὴν ἴδια θέση τοῦ στίχου μὲ τὰ Ὀμηρικὰ ἔπη. Σὰς παραθέτω δύο παραδείγματα ἀπὸ τὴν ἐργασία τοῦ Ἰωάννη Προμπονά, ἡ ὁποία δημοσιεύεται στὸ βιβλίο:

«ναῖε παρ' Ὁκεανοῖο ῥοῆς ἐπὶ πείρασι γαίης» (Ὕμνος Ἀφροδίτης 227).

«Κάτω στὴν ἄκρη τοῦ γιालοῦ, στὴν τέλειωση τοῦ κόσμου» (Χίος).

«καὶ τότε δὴ γίνωσκον ὅτ' οὐκέτι φυκτὰ πέλοντο» (θ 299).

«Καὶ τότε δὰ τὸ γνώρισε, πὼς εἶν' ὁ θάνατός του» (Κρήτη).

Ἀπὸ τὰ Μικρασιάτικα μέχρι τὰ σημερινὰ

»Στὴν τρίτη ἐνότητα παρουσιάζονται οἱ δύο νεώτερες σχολὲς τῆς ἐλληνικῆς μουσικῆς μετὰ τὴν ἀπελευθέρωση, ὅταν ὁ Ἕλληνας ἀρχίξῃ καὶ πάλι τὴ δημιουργία: τὸ Μικρασιάτικο καὶ τὸ Ρεμπέτικο. Κατὰ τὴ διάρκεια τῆς Τουρκοκρατίας ὁ Ἕλληνισμός ἔμεινε κρατημένος ἀπὸ τὸ παραδοσιακὸ δημοτικὸ μας τραγούδι».

»Ἡ τελευταία ἐνότητα ἀναφέρεται στὸ λαϊκὸ μας τραγούδι, ὅπως ἐξελίσσεται μετὰ τὸ Δεύτερο Παγκόσμιον πόλεμο, καὶ φθάνει στὸ νεώτερο τραγούδι, πὸν μᾶς χαρίζουν μεγάλοι συνθέτες - δημιουργοί, ὅπως οἱ Χατζηδάκης, Θεοδωράκης καὶ Λοῖζος ἀλλὰ καὶ μεγάλοι μας ποιητὲς ὅπως οἱ Ρίτσος, Ἐλύτης καὶ Σεφέρης».

– Ποιὸ τὸ ἐρεθισμὸ σας, γιὰ νὰ ξεκινήσετε ἓνα τόσο φιλόδοξο ἐγχείρημα;

«Τὰ ἐρεθίσματα, γιὰ νὰ ξεκινήσω αὐτὸ τὸ ἐγχείρημα, μοῦ δόθηκαν κατὰ τὶς περιοδεῖς καὶ τὶς συναντίες μου στὸ ἐξωτερικὸ ἀπὸ τοὺς ἀπόδημους Ἕλληνες. Ἀνιχνεύοντας τὶς ρίζες τους καὶ ἀναζητώντας τὴν ταυτότητά τους μὲ ἐρωτοῦσαν γιὰ τὴν προέλευση τῶν τραγουδιῶν μας. Δὲν ἐγνώριζα πάντοτε τὶς ἀπαντήσεις, καὶ ἔτσι μοῦ δημιουργήθηκε ἡ ἀνάγκη γιὰ ἀναζήτηση. Ἀρχισα νὰ ψάχνω ἀπὸ τὸ 1986. Ξεκίνησα ἀπὸ τὸ δημοτικὸ τραγούδι, πὸν μοῦ ἦταν καὶ πιὸ οἰκεῖο. Στὴ συνέχεια γνώρισα ἀξιόλογους ἀνθρώπους, πὸν μὲ βοήθησαν πολὺ καὶ συνεργάστηκα μαζί τους. Μοῦ παραχώρησαν τὰ ἀρχεῖα τους κυρίως γιὰ τὴν ἀρχαία ἐλληνικὴ μουσική, τὰ ὁποῖα διασταύρωσα καὶ μὲ τὰ νέα στοιχεῖα, πὸν ἄρχισαν νὰ δημοσιεύονται τὴν ἐποχὴ ἐκείνη».

– Κύριε Χαλκιᾷ, ποιὸ εἶναι τὸ σχόλιό σας γιὰ τὴ σύγχρονη μουσική;

«Υπάρχουν ἄνθρωποι σήμερα στὸν πῶρο τῆς μουσικῆς, πὸν πραγματικὰ παλεύουν γιὰ νὰ ἐπιδιώσουν. Βρισκόμαστε ἴσως στὸ κατώτερο σκαλοπάτι ἀπὸ πολιτιστικὴ ἀποψη. Ἐξαθλίωση. Ὅσοσο πιστεύω, ὅτι ὁ νέος αἰῶνας θὰ ἀνοίξῃ χαράμαδες φωτός. Ἀλλωστε ἡ ἴδια ἱστορία ἔχει δείξει, ὅτι μετὰ τὴν παρακμὴ ἔρχεται ἡ ἀναγέννηση. Ἴσως, ἐὰν ἐπιστρέψουμε στὰ παλαιὰ ἀκούσματα, ἀκόμη καὶ στὰ ἀρχαιοελληνικά, νὰ πετύχουμε νὰ κάνουμε δῆματα μπροστά. Πιστεύω, ὅτι τέτοιες νότες καὶ μελωδίες, πὸν ἔχουν νὰ ἀκουστοῦν 2000 χρόνια, θὰ μᾶς βοηθήσουν νὰ κτίσουμε μία καλύτερη ζωὴ, ἓνα καλύτερο μέλλον καὶ νὰ ξανανδρωθῇ ἡ ἀνθρωπιά στὸν ἄνθρωπο».

Ὁ Λάκης Χαλκιᾷς κατάγεται ἀπὸ τὰ Γιάννενα καὶ ἀνήκει στὴν τέταρτη γενιὰ τῆς οἰκογένειας Χαλκιᾶδων, τῆς μεγαλύτερης μουσικῆς οἰκογένειας στὴν Ἑλλάδα. Μπόλιασαν ἀδιάκοπα τὴν μουσικὴ μας παράδοση ὑπηρετώντας τὴν μὲ σεμνότητα καὶ

*Λαγούτο καί ταμπουράς. Ἕλληνες τραγονδιστές. Σχέδιο Th. Leblanc, 19ος αἰ.
(Μουσεῖο Μπενάκη, Ἀθήνα.)*

ἦθος. Ὁ Ἀξίος συνεχιστὴς τῆς παράδοσης ὁ Λάκης Χαλκιᾶς, ὁ ὁποῖος ἐκτὸς ἀπὸ συνθέτης καὶ τραγουδιστὴς παίξει κιθάρα, μπουζούκι, λαοῦτο, τζουρά καὶ οὔτι, δὲν ἐφησυχάζει:

«Μέσα ἀπὸ τὸ ἔργο αὐτὸ ὠλοκλήρωσα ἓναν κύκλο. Τὸ ὕλικό ὅμως ποὺ συγκεντρῶσα τὰ τελευταῖα 12 χρόνια εἶναι σημαντικό. Θὰ συνεχίσω τὴ μελέτη του καὶ θὰ ἐπιπετρῶθῶ στὸ δημοτικὸ τραγούδι τῆς Αἰτωλοακαρνανίας καὶ τῆς Ἡπείρου, καθὼς τὸ θεωρῶ χρέος τιμῆς στὴν οἰκογένειά μου καὶ στὸν τόπο μου. Ἀλλὰ γενικώτερα ὅλη ἡ χώρα μας εἶναι μουσικὴ καὶ ἡ ἐλληνικὴ ἱστορία εἶναι ἓνα τραγούδι συννυφασμένο μὲ ἀρχαῖες μνῆμες, ὕμνους καὶ θρηῖνους, ἔπη, ἐρωτικὴ διάθεση καὶ ἡρωισμούς».

Νάνσυ Μπίσκα

ΟΙ 18 ΤΟΜΟΙ ΤΟΥ «ΔΔΥΛΟΥ»

Μὲ τὸν τόμο τοῦ 1999 συμπληρῶνεται τὸ «σῶμα» τῶν 18 ἐτήσιων τόμων τοῦ Περιδικοῦ (1982-1999, τεύχη 1-216, σελίδες 13.712), καλλιτεχνικὰ βιβλιοδετημένων (μαυρόδετων μὲ χρυσοτυπία).

- Στὸν 18ο τόμο τοῦ 1999 μὲ ἀποδεικτικὴ ἰσχὺ ποὺ ἀνατρέπει ἐκ βάθρων τὶς κρατούσες ἀντιλήψεις τῆς ἐπίσημης ἐπιστήμης θεμελιώνεται μὲ ἀμάχητα στοιχεῖα καὶ πληθώρα ἄρθρων - ἐρευνῶν ἢ πανάρχαια ἐξάπλωση καὶ ἡ ἐκτεταμένη πολιτιστικὴ καὶ γλωσσικὴ ἐπίδραση τῶν Ἑλλήνων στὴν Νότια Ἀμερικὴ καὶ στὰ ἀρχιπελάγη τοῦ Εἰρηνικοῦ Ὤκεανοῦ, γεγονὸς ποὺ ἐπιβάλλει τὴν ριζικὴ ἀναθεώρηση τῶν ἰσχυόντων ἐπιστημονικῶν δογμάτων στοὺς τομεῖς τῆς Ἱστορίας, τῆς Γλώσσας, τοῦ Πολιτισμοῦ καὶ τῆς γνώσεως τοῦ ἀπώτατου ἱστορικοῦ παρελθόντος.

- Οἱ 18 τόμοι τοῦ «Δ» περιέχουν ἐπίσης:

- τὴ συνέχεια τῶν ριζοσπαστικῶν, σὲ παγκόσμιο ἐπίπεδο, ἐρευνῶν γιὰ τὴ γένεση τῆς γλώσσας καὶ τῆς γραφῆς κατὰ τὴν αὐγὴ τοῦ πολιτισμοῦ, ὅπως καὶ τὶς ἄγνωστες μαθηματικὲς καὶ ὀντολογικὲς πλευρὲς τῆς γλώσσας μας·

- τὴ συνέχεια τῆς ἔρευνας τοῦ μεγάλου καὶ ἀγνώστου κεφαλαίου τῆς Ἑλληνικῆς (ἀλλὰ καὶ παγκόσμιας) Ἱστορίας γιὰ τὴν ἱστορικὴ σύγκρουση Ἑλληνισμοῦ - Χριστιανισμοῦ καὶ τὶς βαρεῖες συνέπειές της ἐπὶ τῆς ἐξελίξεως τοῦ Πολιτισμοῦ·

- πληθώρα μελετῶν, ἀναλύσεων καὶ σχολίων, ποὺ ἀφοροῦν στὴν παθογένεια τῆς ἐποχῆς μας, ἀνατέμνουν τὴν κοσμοϊστορικὴ καμπὴ τοῦ καιροῦ μας καὶ διατυπώνουν ἑλλογὴ πρόβλεψη γιὰ τὰ ἐπερχόμενα. Στὸν τομέα αὐτὸ οἱ προβλέψεις τοῦ «Δ» κατὰ τὰ 18 χρόνια τῆς ἐκδόσεώς του ἔχουν ἐπαληθευθῇ πλήρως ἀπὸ τὰ γεγονότα.

– Μὴ γερμίζετε τὶς βιβλιοθηκὲς σας μὲ ἄχρηστο τυπωμένο χαρτί. Βάλτε στὰ ράφια τοὺς τοὺς 18 τόμους τοῦ «Δ» καὶ ἀποκτήστε ἔτσι γιὰ σᾶς καὶ τοὺς ἀπογόνους σας ἓνα λογικὸ ὁδηγὸ γιὰ τὴν κατανόηση τῶν ἀληθινῶν γεγονότων τοῦ παρελθόντος, τὴν δυνατότητα σίγουρης ἐρμηνείας τῶν συμβαινόντων στὸ παρὸν καὶ τὴν πρόβλεψη τοῦ μέλλοντος – καὶ ἓνα ἔργο ποὺ προηγεῖται τῆς ἐποχῆς μας.

ΤΙΜΗ ΤΟΜΟΥ (ΣΕΛΙΔΕΣ 800-900): Δρχ. 16.000.

- Οἱ ἐτήσιοι τόμοι τοῦ «Δ» διατίθενται μόνο στὰ Γραφεῖα τοῦ Περιδικοῦ ἢ ἀποστέλλονται ταχυδρομικῶς κατόπιν τηλεφωνήματος στὰ τηλέφωνα 32.23.957 ἢ 98.41.655.

Στοιχεῖα ἀπὸ τὸν Ὅμηρο καὶ Ἡσίοδο γιὰ τὴ θέση τῆς Πελασγικῆς Δωδώνης

Ἀρχαῖο νόμισμα, πὸν δρέθηκε στὶς ἀνασκαφές
στὴν Ἀζωρο - μὴ ἀπὸ τὶς πόλεις τῆς Τριπολίτι-
δας. Διακρίνεται ὁ τρίποδας μαντείου.

ναι καὶ τὸ ἀρχαῖο νόμισμα πὸν δρέθηκε στὴν Ἀζωρο (περιοχὴ Δήμου Σαρανταπόρου), τὸ ὁποῖο φέρνει τὴν ἐνδειξὴ «Τριπολιτάν» καὶ στὸ κέντρο ἓνα μεγάλο τρίποδα Μαντείου (βλ. φωτογραφία). Ὁ Ὅμηρος προσθέτει: «Δία τῆς Δωδώνης, πρωτοκύδερνε, Πελασγικέ, πὸν μένεις μακριά, τὴν παγερὴ ἀφεντεύοντας Δωδώνη, καὶ τριγύρω χαμοκοιτάμενοι, ἀνιφτόποδες, ζοῦν οἱ Σελλοί, οἱ δικοὶ σου προφῆτες...» (Ἰλιάς Π 230-235).

Τὸ κείμενο αὐτό, τὸ ὁποῖο εἶναι ἐκκλησιὴ τοῦ Ἀχιλλέα πρὸς τὸν Δία τὸν Δωδωναῖο καὶ Πελασγικό, δηλώνει, ὅτι ὁ Ζεὺς ὁ ἴδιος εἶναι γέννημα - θρέμμα τῆς Δω-

τὴν πληροφορία ὅτι τὸ Μαντεῖο τῆς Δωδώνης ἦταν Πελασγικὸ μᾶς τὴ δίνει ὁ Ὅμηρος. Ἐπίσης καὶ τὴν ταυτότητα τῆς περιοχῆς ὅπου ὑπῆρχε ἐκείνον τὸν καιρὸ τὸ μαντεῖο, ὅπως ἀποδεικνύεται καὶ ἀπὸ τὰ κείμενα τοῦ Ἡσίοδου καὶ τοῦ Ἡρόδοτου. Ὁ Ὅμηρος λέγει: «³ Ἦρθε ἀπὸ τὸν Κίφο ὁ Γουννεὺς μὲ εἰκοσιδύο προῦμενες. Εἶχε Αἰνιήνων πληθυσμὸ καὶ Περραιδῶν γενναίων, ὅσοι στὴν κακοχείμωνη Δωδώνη κατοικοῦσαν κι ὅσοι ἀπὸ τὸν Τιταρήσιο πότιζαν τοὺς ἀγρούς τους, πὸν χύνει μέσ' στὸν Πηγειὸ τὰ πρόσχαρα νερά του...» (Ὅμηρου, Ἰλιάς Β 748 κ.έ.).

Τὸ παραπάνω κείμενο ξεκαθαρίζει, ὅτι οἱ Περραιδοὶ (Περραιδίαι: σημερινὴ ἐπαρχία Ἑλασσόνας) ζοῦσαν περὶ τὴν δυσχείμερη Δωδώνη καὶ νέμονταν τὰ ἀγαθὰ τοῦ ποταμοῦ Τιταρήσιου, πὸν πηγάζει καὶ σήμερα ἀπὸ τὸ ὄρος Τίταρονιον (ἐκεῖ πὸν δρῖσκεται τὸ χωριὸ Σαραντάπορο) καὶ συνεχίζοντας σμίγει μὲ τὸν Πηγεῖο, ὅπως ὁ Ὅμηρος ἀναφέρει. Εἶναι, νομίζω, ἡ μεγαλύτερη ἀπόδειξις τῆς ἔδρας τοῦ Μαντείου. Σήμερα κοντὰ στὴν κοίτη τοῦ Τιταρήσιου ποταμοῦ γίνονται ἀνασκαφές σὲ τρεῖς Περραιδικές πόλεις (Ἀζωρος, Πύθιο, Δολίχη), οἱ ὁποῖες κάποτε εἶχαν κοινὴ διοίκηση, καὶ αὐτὸ τὸ ἐπιβεβαιώ-

δώνης από τους Πελασγούς και στη συνέχεια ότι στο Μαντείο βρίσκονταν οι Σελλοί, οι ἀνιπτόποδες μάντιες. Είναι και αυτό μία μεγάλη μαρτυρία, πρώτον διότι η περιοχή ἀφεντεύεται από τον Όλυμπο και δεύτερον μιλάει για ἄνδρες Σελλούς μάντιες, διαψεύδοντας κατά κάποιο τρόπο τις ἱέρειες του Μαντείου της Ἡπειρωτικής Δωδώνης, οι οποίες κατά την επίσκεψη του Ἡρόδοτου ἰσχυρίστηκαν, ὅπως και ὁ ἴδιος, ότι δύο πελιάδες (περιστέρια) πέταξαν από την Αἴγυπτο και ότι ή μία ἴδρυνσε μαντείο στην Ἑλλάδα και ἡ ἄλλη στη Λιβύη κ.λπ. Συνεχίζει ὁ Ὅμηρος: «Γι' αὐτὸν ἔλεγε, ὅτι πῆγε στὴ Δωδώνη, γιὰ ν' ἀκούσῃ τὴ θέλησιν τοῦ Δία ἀπ' τὴν ψηλόκορφη βελανιδιὰ τοῦ θεοῦ, πῶς νὰ ἐπιστρέψῃ στὴν πλούσια χώρα τῆς Ἰθάκης, ἀφοῦ ἀπουσίαζε ἤδη πολλὰ χρόνια, ἢ φανερὰ ἢ κρυφά...». (Ὀδύσεια ξ 325-330 κ.έ.). Οι στίχοι αὐτοί, πού είναι λόγια τοῦ ἴδιου τοῦ Ὀδυσσεά, δείχνουν ότι τὸ Μαντείο ἦταν γνωστὸ σ' ὅλον τὸν ἑλλαδικὸ χώρο, διότι ἐκτὸς ἀπὸ τὸν Ἀχιλλέα ἀπὸ τὴν Φθία τὸ γνωρίζει και ὁ Ὀδυσσεύς ἀπὸ τὴν Ἰθάκη.

Ἄς δοῦμε τώρα τί λέγει ὁ Ἡσίοδος: «Υἰάρχει κάπου μία χώρα, πὺν τὴ λένε Ἑλλοπία, πολὺπλουτὴ καὶ πολυλιβαδοῦσα, πλούσια σὲ πρόδωτα καὶ σὲ στριφτόποδα δόδια, καὶ ἐκεῖ κατοικοῦνε ἄνθρωποι πὺν πλῆθος ἔχουνε κοπάδια, πλῆθος δόδια, πολλοί, ἀναρίθμητοι, γενιὲς θνητῶν ἀνθρώπων. Ἐκεῖ, στὴν ἄκρη τῆς, εἶναι κτισμένη μία Δωδώνη, πὺν τὴν ἀγάπησε ὁ Δίας καὶ ὥρισε νὰ ἔναι μαντεῖο του τιμυμένο μέσα στοὺς ἀνθρώπους... Καὶ κατοικοῦσαν στὴν κονφάλα μέσα μῆς βελανιδιάς, ἀπ' ὅπου οἱ ἄνθρωποι τῆς γῆς παίρνουνε ὅλα τὰ μαντεύματα, ὅσοι ἔρθουνε καὶ τὸν ἀθάνατο θεὸ ρωτήσουνε φέρνοντας δῶρα, μὲ καλὰ σημάδια τ' οὐρανοῦ...» [Ἡσιόδου, Ἡοῖαι 58 (134)]. Τὸ κείμενο αὐτὸ τοῦ Ἡσιόδου μᾶς λέει, ὅτι κάπου στὴν ἐσχατιὰ μῆς περιοχῆς ἢ λίμνης, πὺν ὀνομαζόταν Ἑλλοπία, ὑπάρχει τὸ μαντεῖο τῆς Δωδώνης, πὺν ὁ ἴδιος ὁ Ζεὺς τὸ ἀγάπησε, γιὰ νὰ ἔναι τίμιο μαντεῖο μετὰξὺ τῶν ἀνθρώπων.

Τὴν πληροφορία ὡς πρὸς τὴν περιοχή τῆς Ἑλλοπίας μᾶς τὴ δίνει ὁ ἴδιος ὁ Ἡρόδοτος στὸ βιβλίο Η 23, ὅταν γράφει: «Ἐπὶ Δώρου ἢ ἐκτεινόμενη στὸν πρόποδες τῆς Ὀσσας καὶ τοῦ Ὀλύμπου περιοχή καλεῖται Ἰστιαῖωτις, ἢ Ἑλλοπία εἶναι τμῆμα τῆς Ἰστιαῖωτιδος γῆς». [Ἡλία Τσατσόμοιρου, «Ἱστορία Γενέσεως τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας» (ἐκδόσεις «Δαυλός», 1991, σελ. 33)]. Ἀξίζει ἐδῶ νὰ ἀναφέρω ἀκόμη ἓνα ἀπόσπασμα τοῦ Ἡσιόδου, πὺν ἀφορὰ στοὺς Πελασγούς καὶ τὴ Δωδώνη: «Δωδώνην φηγόν τε, Πελασγῶν ἔδραν ἡμέν...». [Ἡσιόδου, ἀπόσπ. Α Β 102 (309)].

Εἶναι τεράστια ἡ σημασία τοῦ φυσικοῦ καὶ γεωγραφικοῦ χώρου, ἐντὸς τοῦ ὁποίου γεννήθηκε ὁ Πελασγός, ὅπως ὁ Σάμιος ποιητὴς Ἄσιος ἔλεγε: «Ἀντίθεον δὲ Πελασγὸν ἐν ὑψοκόμοισιν ὄρεσσι γαῖα μέλαιν' ἀνέδωκεν, ἵνα θνητὸν γένος εἴη...». (Τὸν ἰσόθεο Πελασγὸ στὰ ψηλόκορφα βουνὰ ἢ μαύρη γῆ γέννησε, γιὰ νὰ δημιουργηθῇ τὸ ἀνθρώπινο γένος: Η.Λ. Τσατσόμοιρος, «Ἱστορία Γενέσεως τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας», ἐκδόσεις «Δαυλός» 1991, σελ. 15).

Ἐχοντας ὑπ' ὄψιν ὅτι οἱ πανάρχαιοι κάτοικοι τοῦ ἑλληνικοῦ χώρου εἶχαν τὶς κατοικίες των ἐπὶ τῶν ὀρέων («γείνατο οὐρεα μακρά, θεῶν χαρίεντας ἐναύλους», λέει ἡ «Θεογονία», στίχ. 129) καὶ τὸν ὀρεινὸ γεωγραφικὸν χώρο τῆς περιοχῆς τοῦ Δήμου Σαρανταπόρου τῆς ἐπαρχίας Ἑλασσόνας καὶ παίρνοντας ὑπ' ὄψιν ὅλα τὰ παραπάνω σχετικὰ μὲ τὴν τοποθεσία τῆς Ὀμηρικῆς Δωδώνης, θὰ ἦταν ὀρθὸ νὰ δοθῇ στὴν περιοχή τὸ ὄνομα Δωδώνη γιὰ ἱστορικοὺς λόγους (κάτι πὺν διεκδικεῖται σήμερα ἀπὸ τὸν οἰκισμό Φαρμάκης τοῦ Δήμου Σαρανταπόρου).

Ἀθανάσιος Δαρδούμπας

ΦΟΙΝΙΚΙΚΟ «ΑΛΦΑΒΗΤΟ»: Μία ιστορική απάτη

ΣΥΝΤΡΙΠΤΙΚΕΣ ΟΙ ΑΠΟΔΕΙΞΕΙΣ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟΤΗΤΑ
ΤΗΣ ΚΟΡΥΦΑΙΑΣ ΑΝΑΚΑΛΥΨΗΣ
ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Ἀναδημοσίευση
ἀπὸ τὴν ἐφημερίδα
«ΑΠΟΓΕΥΜΑΤΙΝΗ
ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ»

[Ο κ. Κώστας Κατῆς, διευθυντῆς τῆς «Ἀπογευματινῆς», εἶναι τὸ μόνο ὑψηλὰ ἱστάμενο στέλεχος τοῦ ἡμερήσιου ἀθηναϊκοῦ τύπου, πὺν μπόρεσε μὲ τὴν εὐαισθησία καὶ τὴ γνώση πὺν διαθέτει, νὰ συλλάβῃ σ' ὅλη τῆς τὴν ἔκταση τὴν διαστρέβλωση, παραχάραξη καὶ μείωση πὺν ἔχουν ὑποστῇ ἡ Ἑλληνικὴ Ἱστορία καὶ ὁ Ἑλληνικὸς Πολιτισμὸς, ἀλλὰ –τὸ σπονδαιότερο– καὶ τὴν μεγίστη σημασία πὺν ἔχει γιὰ τὴν σύγχρονη Ἑλλάδα ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν ἀνθρωπότητα ἡ ἀποκατάσταση τῆς ἀλήθειας γιὰ τὸ παρελθόν.

Ἐν ὅψει τῆς παρατεινόμενης ἀκαδημαϊκῆς ψευδολογίας περὶ δῆθεν ἀνακαλύψεως τῆς ἀλφαβητικῆς γραφῆς ἀπὸ τοὺς Φοίνικες – τὴν ὁποία ὁ «Δ» ἐδῶ καὶ 14 χρόνια περίπου ἔχει μὲ πληθώρα στοιχείων, πὺν καλύπτουν χιλιάδες σελίδες του, ἀνασκευάσει ὁλοσχερῶς – ὁ κ. Κ. Κατῆς ἐζήτησε ἀπὸ τὸν ἐκδότη τοῦ «Δ» νὰ γράψῃ στὴν ἐφημερίδα πὺν διευθύνει ἓνα σχετικὸ ἄρθρο, ὥστε νὰ δοθῇ καὶ μέσῳ τῶν στηλῶν ἐνὸς δημοσιογραφικοῦ ὀργάνου μαζικῆς κυκλοφορίας εὐρύτερη διάσταση στὸ μέγα αὐτὸ θέμα. Ὁ ἐκδότης τοῦ «Δ» ἔγραψε τὸ ἄρθρο πὺν ἀκολουθεῖ, πὺν δημοσιεύθηκε σὲ περιοπτὴ θέση στὴν «Ἀπογευματινῇ τῆς Κυριακῆς» τῆς 21ης Νοεμβρίου 1999 (σ.σ. 42-43), τὸ ὁποῖο, ἐπεὶδὴ ἀποτελεῖ σύνοψη τῶν ἰσχυροτέρων στοιχείων πὺν ἀποδεικνύουν τὴν ἀπάτη τῆς «Φοινικικῆς Θεωρίας» καὶ ταυτόχρονα τὴν ἐλληνικότητα τῆς μεγαλύτερης ἀνακαλύψεως στὴν Ἱστορία τοῦ Πολιτισμοῦ, κρίνουμε σκόπιμο νὰ τὸ ἀναδημοσιεύσουμε στὸν «Δ», ἀκριβῶς ὅπως ἔχει παρουσιασθῇ στὶς στηλές τῆς «Ἀπογευματινῆς»].

Η.Λ. ΤΣΑΤΣΟΜΟΙΡΟΣ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΓΕΝΕΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

Ἀπό τόν ἔλλοπα-θηρευτή
μέχρι τήν Ἑποχή τοῦ Διὸς

Ἡ ἀποκωδικοποίησι τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἀλφαβήτου

Φιλολογική ἐπιμέλεια: ΔΗΜΗΤΡΗΣ Ι. ΛΑΜΠΡΟΥ

ΔΑΥΛΟΣ 1991

Τὸ ἐξώφυλλο τῆς ριζοσπαστικῆς ἔρευνας τοῦ Ἡλία Τσατσόμοιρου, μὲ τὴν ὁποία, συνεχίζοντας τὸν τρόπο προ-σέγγισης τοῦ προβλήματος τῆς γλώσσας ἀπὸ τὸν Πλάτωνα («Κρατύλος»), ἀπέδειξε ὅτι κάθε γράμμα τοῦ Ἑλλη-νικοῦ Ἀλφαβήτου ἔχει μίαν σταθερὴν κωδικὴν σημασίαν, τὴν ὁποία εἰσάγει ὡς μερικὸ γνῶρισμα τῆς ἔννοιας τῆς ἑλληνικῆς λέξης, στὴν ὁποία ἀνήκει, καὶ συνεπῶς τὰ γράμματα τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἀλφαβήτου ἐφενερέθησαν γιὰ νὰ σχηματίζουν λέξεις τῆς ἑλληνικῆς Γλώσσας καὶ μόνον αὐτῆς. (Γιὰ τὸ σχῆμα καὶ τὶς λέξεις τοῦ ἐξωφύλλου βλέπε στὸ κείμενο τοῦ ἄρθρου, σελ. 13746 κ. ἐξ.)

A. ΜΙΑ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΤΕΡΑΤΟΛΟΓΙΑ

Κατὰ τὴ Γλωσσολογία ὡς «᾽Αλφάθητο» ὁρίζεται τὸ «*σύνολο συμβόλων μὲ ὠριμένη σειρὰ καὶ τάξη, πὺν χρησιμεύουν γιὰ ν' ἀποδίδονται οἱ στοιχειώδεις φθόγγοι μιᾶς γλώσσας, μὲ τὸν περιορισμὸ ὁ κάθε φθόγγος ν' ἀντιστοιχῇ σ' ἓνα μόνον σύμβολο καὶ ἀντίστροφα*». Στὴν ἀλφαθητικὴ γραφὴ ἐπομένως (δηλαδή τὴ γραφὴ τῶν λαῶν τῆς Εὐρώπης, τῆς Ἀμερικῆς, τῆς Αὐστραλίας ἀλλὰ καὶ ἄλλων περιοχῶν τοῦ πλανῆτη) κάθε γράμμα ἀποδίδει ἓνα στοιχειώδη ἦχο.

Τοῦτο δὲν ἰσχύει στὶς ἀτελέστερες τῆς ἀλφαθητικῆς συλλαβικῆς γραφές, στὶς ὁποῖες κάθε σύμβολο ἀποδίδει μία συλλαβὴ (δύο ἢ καὶ περισσότερους ἦχους-φθόγγους), ὅπως π.χ. στὶς συλλαβικῆς ἐλληνικῆς γραφές Γραμμικὴ Α καὶ Β τὸ σύμβολο ἀποδίδει τὴ συλλαβὴ *κο* (κ + ο), τὸ σύμβολο τὴ συλλαβὴ *πο* (π + ο) κ.ο.κ. Στὴ φοινικικὴ γραφὴ (ποὺ διαθέτει μόνον σύμφωνα καὶ κανένα φωνῆεν), στὰ ἐλάχιστα διασωθέντα δείγματά της, ἡ κατάστασις εἶναι ἀκόμα «χειρότερη», δεδομένου ὅτι κάθε σύμβολό της δὲν ἀποδίδει οὔτε καὶ μία συγκεκριμένη συλλαβὴ, ἀλλὰ διαφορετικῆς, πὺν τὸ διάδασμά τους ἀφήνεται στὴν «ἐμπνευσι» τοῦ ἀναγνώστη. Ἔτσι π.χ. τὸ σύμφωνο μπορεῖ νὰ διαδαστῇ ὡς μπά, μποῦ, μπέ, μπί, μπὸ κ.ο.κ., τὸ ὡς γκοῦ, γκά, γκέ, γκὸ κ.λπ. Ἐπομένως ἡ φοινικικὴ γραφὴ ὅχι μόνον δὲν ἀποτελεῖ ἀλφάθητο, ἀλλὰ δὲν εἶναι οὔτε καὶ ἐξελιγμένη συλλαβικὴ γραφὴ, τοῦ βαθμοῦ τελειότητος τῶν ἀντιστοίχων ἐλληνικῶν συλλαβαρίων.

Καὶ εἶναι πράγματι καταπληκτικὸ τὸ γεγονός, ὅτι ἔχει καθιερωθῇ στὴν ἐπιστῇ-μη κατὰ τὰ τελευταῖα 150 χρόνια περίπου ὁ ἀντιφατικὸς ὅρος «φοινικικὸ ἀλφάθητο», προκειμένου γιὰ μία γραφὴ πὺν δὲν ἔχει καμμία σχέση με τὴν ἀλφαθητικὴ. Καὶ εἶναι ἀκόμη πὺν ἀπίστευτὴ ἡ ἐπιβολὴ τοῦ ἐπιστημονικοῦ δόγματος, ὅτι τὸ Ἑλληνικὸ Ἀλφάθητο προῆλθε ἀπὸ τὸ φοινικικόν, τὸ ὁποῖο ὅχι μόνον δὲν εἶναι ἀλφάθητο, ἀλλὰ εἶναι μία ἀτελέστερη γραφὴ ἀπὸ τὶς ἐλληνικῆς Γραμμικῆς Γραφές Α καὶ Β. Γιὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς κατὰ τὸν προσφάτως ἐκλιπόντα πρόεδρο τῆς Ἑταιρείας Ἑλλήνων Φιλολόγων Παν. Γεωργοῦντζο ὁ χαρακτηρισμὸς πὺν ἔδω-σε ὁ καθηγητῆς Γ. Μπαμπινιώτης στὴ φοινικικὴ γραφὴ «*οἶονεὶ συλλαβικὸ ἀλφάθητο*» (!) ἀπορρίπτεται καὶ πρέπει νὰ ἀντικατασταθῇ με τὸ ὀρθόν «*καθαρῶς συνεπτυγμένο συλλαβικόν*» σύστημα γραφῆς (βλέπε Παν. Γεωργούντζου, «Τὸ Ἀλφάθητον ἐφεύρεσις Ἑλληνική»: ἄρθρο του στὸ περιοδικὸ «Δαυλός», τεῦχος 142, Ὀκτώβριος 1993, σ. 8242).

B. Η ΕΛΛΗΝΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΑΛΦΑΒΗΤΟΥ

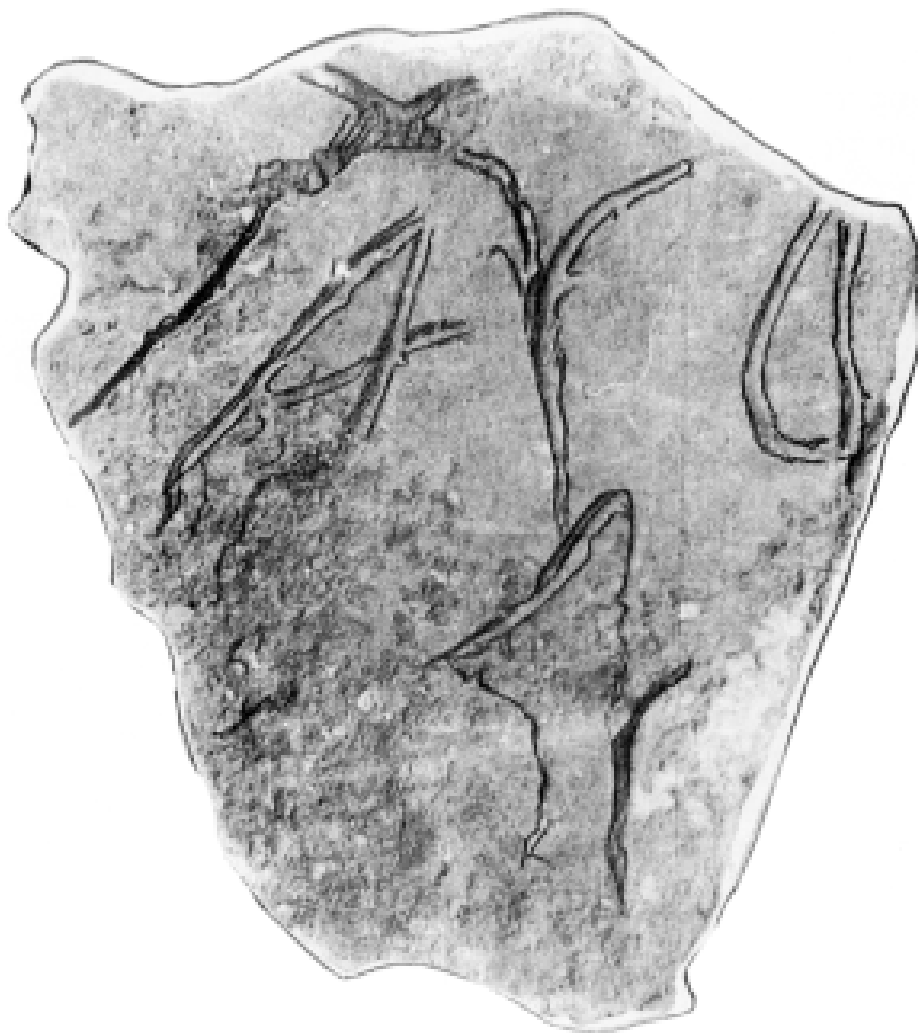
α) Οἱ ἀρχαιολογικῆς ἀποδείξεις

Ἡ θεωρία ὅτι τὸ Ἀλφάθητο εἶναι ἐφεύρεσις τῶν Φοινίκων συντηρήθηκε ἐκτὸς τῶν ἄλλων με τὸ ἐπιχείρημα ὅτι ὠρισμένα σύμβολα τῆς φοινικικῆς γραφῆς μοι-

άζουν με τὰ ἀλφαθητικά γράμματα, π.χ. τὸ **𐀀** (ἄλεφ) εἶναι ἀντεστραμμένο ἢ πλαγιαστό τὸ ἐλληνικὸ Α κ.λπ. Τὸ ἐπιχείρημα αὐτὸ φαινόταν ἰσχυρὸ μέχρι πρὸ 100 ἐτῶν περίπου, ὅταν οἱ γλωσσολόγοι καὶ οἱ ἱστορικοὶ ἰσχυρίζονταν ἀκόμη ὅτι οἱ Ἕλληνες δὲν ἐγνώριζαν γραφὴν πρὸ τοῦ 800 π.Χ.! Γύρω στὸ 1900 ὅμως ὁ Ἀρθούρος Ἐβανς ἀνέσκαψε τὴν ἐλληνικὴ Μινωικὴ Κρήτη καὶ ἀνεκάλυψε τὶς ἐλληνικὲς Γραμμικὲς Γραφές, τῶν ὁποίων σύμβολα ἦταν ὡς σχήματα πανομοιότυπα πρὸς τὰ 17 τουλάχιστον ἐκ τῶν 24 γραμμάτων τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἀλφαβήτου. Μὲ δεδομένα α) ὅτι τὰ ἀρχαιότερα δείγματα τῶν ἐλληνικῶν αὐτῶν γραφῶν (Γραμμικὴ Α καὶ Β), ποὺ στὴ συνέχεια ἀνακαλύφθηκαν καὶ στὴν Πύλο, στὶς Μυκῆνες, στὸ Μενίδι, στὴ Θήβα, ἀλλὰ καὶ βορειότερα, μέχρι τὴ γραμμὴ τοῦ Δούναδης καὶ χρονολογήθηκαν τότε πρὶν ἀπὸ τὸ 1.500 π.Χ. καὶ β) ὅτι οἱ Φοίνικες καὶ ἡ γραφὴ τους ἐμφανίζονται στὴν ἱστορία ὄχι πρὶν τὸ 1.300 π.Χ. ὁ Ἐβανς στὸ ἔργο του “Scripta Minoa” διετύπωσε, πρῶτος αὐτός, ἀμφιβολίες γιὰ τὴν ἀλήθεια τῆς θεωρίας ὅτι οἱ Ἕλληνες ἔλαβαν τὴ γραφὴ ἀπὸ τοὺς Φοίνικες, ἐκφράζοντας ταυτόχρονα τὴν ἐπιστημονικὴ ὑποψία ὅτι μάλλον συνέβη τὸ ἀντίθετο.

Οἱ ἀμφιβολίες γιὰ τὴν μὴ προτεραιότητα τῶν Φοινίκων ἐναντι τῶν Ἑλλήνων στὴν ἀνακάλυψη τῆς γραφῆς ἔγιναν δεδαιότητα, ὅταν ὁ καθηγητὴς Πῶλ Φῶρ, διεθνὴς αὐθεντία τῆς Προϊστορικῆς Ἀρχαιολογίας, δημοσίευσε στὸ ἀμερικανικὸ ἀρχαιολογικὸ περιοδικό, ἐκδόσεως τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ἰνδιάνας, “Nestor” (ἔτος 16ον, 1989, σελ. 2288) ἀνακοίνωση, στὴν ὁποία παραθέτει καὶ ἀποκρυπτογραφεῖ πινακίδες ἐλληνικῆς Γραμμικῆς Γραφῆς, ποὺ βρέθηκαν σὲ ἀνασκαφὲς στὸ κυκλόπειο τεῖχος τῶν Πιλικάτων τῆς Ἰθάκης καὶ χρονολογήθηκαν μὲ σύγχρονες μεθόδους στὸ 2.700 π.Χ. Γλῶσσα τῶν πινακίδων εἶναι ἡ Ἑλληνικὴ, καὶ ἡ ἀποκρυπτογράφηση τοῦ Φῶρ ἀπέδωσε φωνητικὰ τὸ συλλαβικὸ κείμενο ὡς ἑξῆς: AJRE-DA-TI. DA-MI-U-A-. A-TE-NA-KA-NA-RE (ija)-TE. Ἡ φωνητικὴ αὐτὴ ἀπόδοση μεταφράζεται, κατὰ τὸν Γάλλο καθηγητὴ πάντοτε: «*Ἴδον τί ἐγὼ ἢ Ἀρεδάτις δίδω εἰς τὴν ἄνασσαν, τὴν θεὰν Ρέα: 100 αἶγας, 10 πρόβατα, 3 χοίρους*». (Βλέπε «*Δαυλόν*», τεῦχος 107, Νοέμβριος 1990, σ. 6103). Ἐτσι ὁ Φῶρ ἀπέδειξε, ὅτι οἱ Ἕλληνες ἔγραφαν καὶ μιλοῦσαν ἐλληνικὰ τουλάχιστον 1.400 χρόνια πρὶν ἀπὸ τὴν ἐμφάνιση τῶν Φοινίκων καὶ τῆς γραφῆς τους στὴν ἱστορία.

Ἀλλὰ οἱ ἀρχαιολογικὲς ἀνασκαφὲς στὸν ἐλληνικὸ χῶρο τὴν τελευταία 12ετία ἀπέδωσαν καὶ ἄλλες πολλὲς καὶ μεγάλες ἐκπλήξεις: Οἱ Ἕλληνες ἔγραφαν ὄχι μόνο τὶς συλλαβικὲς Γραμμικὴ Α καὶ Β Γραφές τους ἀλλὰ καὶ ἓνα εἶδος γραφῆς πανομοιότυπης μὲ ἐκείνη τοῦ Ἀλφαβήτου τουλάχιστον ἀπὸ τὸ 6.000 π.Χ. Πράγματι στὸ Δισπηλιό, μέσα στὰ νερὰ τῆς λίμνης τῆς Καστοριάς, ὁ καθηγητὴς Γ. Χουρμουζιάδης ἀνεκάλυψε ἐνεπίγραφη πινακίδα μὲ γραφὴ σχεδὸν ὅμοια μὲ τὴν ἀλφαθητικὴ, ἡ ὁποία χρονολογήθηκε μὲ τὶς σύγχρονες μεθόδους τοῦ ραδιενεργοῦ ἄνθρακα (C 14) καὶ τῆς ὀπτικῆς θερμοφωταύγειας στὸ 5.250 π.Χ. (βλέπε

Τὸ κεραμικὸ τοῦ 5.500 - 6.000 π.Χ., πὺν δρέθηκε στὴ νησίδα Γιοῦρα τῶν Βορείων Σποράδων καὶ φέρει ἀλφαριθμητικὴ ἑλληνικὴ γραφή, ὅπου διακρίνονται, σχεδὸν ὅμοια μὲ τὰ γράμματα τῶν κλασσικῶν ἑλληνικῶν ἀλφαριθμητικῶν, τὰ στοιχεῖα Α, Υ, Δ. Τὸ εὔρημα αὐτὸ ἀποδεικνύει, ὅτι τὸ Ἑλληνικὸ Ἀλφάβητο εἶναι παλαιότερο τῶν ἑλληνικῶν Γραμμικῶν Γραφῶν. Ἐπίσης καταρρίπτεται μὲ συντριπτικὸ τρόπο καὶ ὀριστικὰ ἢ ψευδὴς θεωρία, ὅτι οἱ Ἕλληνες πῆραν τὸ ἀλφάβητο ἀπὸ τοὺς Φοίνικες (οἱ ὅποιοι ἐμφανίσθηκαν στὴν ἱστορία γύρω στὸ 1300 π.Χ., δηλ. 4500 - 5000 χρόνια μετὰ τὴν δημιουργία τοῦ ἐνεπίγραφου κεραμικοῦ τῶν Γιούρων). (Βλέπε περισσότερα στὸ κείμενο τοῦ ἄρθρου).

«Δαυλόν», τ. 147). Τρία χρόνια αργότερα ὁ ἔφορος Προϊστορικῶν καὶ Κλασικῶν Ἀρχαιοτήτων Ν. Σάμψων, ἀνασκάπτοντας τὸ «Σπήλαιο τοῦ Κύκλωπα» τῆς ἐρημονησίδας Γιοῦρα Ἀλοννήσου (Βόρειες Σποράδες), ἀνακάλυψε θραύσματα ἀγγείων («ὄστρακα») μὲ γράμματα πανομοιότυπα μὲ ἐκεῖνα τοῦ σημερινοῦ Ἑλληνικοῦ Ἀλφαβήτου, τὰ ὁποῖα χρονολογήθηκαν μὲ τὶς ἴδιες μεθόδους στὸ 5.500 - 6.000 π.Χ. («Δαυλός», τεύχος 185, Μάιος 1997: βλ. καὶ φωτογραφία προηγούμενης σελίδας). Ὁ ἴδιος ἀρχαιολόγος, διενεργώντας τὸ 1995 ἀνασκαφὲς στὴ Μῆλο, ἀνεκάλυψε «πρωτοκυκλαδικὰ ἀγγεῖα» τῶν μέσων τῆς 3ης χιλιετίας π.Χ., πού ἔφεραν πανομοιότυπα τὰ γράμματα τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἀλφαβήτου «X», «N», «M», «K», «Ξ», «Π», «O», «E» (βλέπε φωτογραφία ἐναντι σελίδας, ὅπως καὶ τὴ συνέντευξη τοῦ κ. Ν. Σάμψων στὸν «Δαυλό», τεύχος 204, Δεκέμβριος 1998, σ. 12749).

Εἶναι πρόδηλο, ὅτι οἱ ἀρχαιολογικὲς αὐτὲς ἀνακαλύψεις ὄχι ἀπλῶς προσέδωσαν ἤδη τὸ χαρακτηριστὸν τοῦ κωμικοῦ στὴ λεγόμενη «Φοινικικὴ Θεωρία» περὶ ἀνακαλύψεως τῆς γραφῆς, ἀλλὰ ἀνατρέπουν ἐκ δάθρων ὁλόκληρη τὴν ἐπίσημη χρονολόγηση τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας, ὅπως αὐτὴ διδάσκεται, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπίσημη παγκόσμια Ἱστορία τοῦ Πολιτισμοῦ. (Βλ. καὶ Κων. Β. Κουτρουδέλη, «Ἡ Ἀναχρονολόγηση τῆς Προϊστορίας κυρίως μὲ βάση τὶς ἀστρονομικὲς πληροφορίες ἀρχαίων συγγραφέων», ἐκδ. «Δαυλός» 1999).

6) Ἡ οἶονεῖ μαθηματικὴ ἀπόδειξη

Ἀλλὰ παράλληλα πρὸς τὴν κατεδάφιση τοῦ χάρτινου οἰκοδομήματος τοῦ «Φοινικοῦ» ἀλφαβήτου μὲ τὴ βοήθεια τῆς ἀρχαιολογικῆς σκαπάνης, προέκυψε καὶ ἓνα νέο συντριπτικὸ στοιχεῖο, πού μᾶς τὸ πρόσφερε ἡ ἐπὶ 20 χρόνια σεμνὴ καὶ ἀθόρυβη μελέτη τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας καὶ Γραφῆς ἀπὸ ἓναν μεγάλο ἐρευνητὴ, τὸν Ἡλία Λ. Τσατσόμοιρο, πού δυστυχῶς χάθηκε στὶς 19 Δεκεμβρίου 1991, ἀφοῦ ὁμως πρόλαβε νὰ ὁλοκληρώσῃ λίγους μῆνες πρὶν ἀπὸ τὸν ἀδόκητο θάνατό του τὴν ριζοσπαστικὴ ἔρευνά του «*Ἱστορία Γενέσεως τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας. – Ἀπὸ τὸν ἔλλοπα θηρευτὴ μέχρι τὴν ἐποχὴ τοῦ Διός. – Ἡ ἀποκωδικοποίηση τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἀλφαβήτου*». Στὴν ἔρευνά του αὐτὴ, τὴν ὁποία ὁ ὑπογράφων τὸ παρὸν ἄρθρο εἶχα τὴν τιμὴ νὰ ἐκδώσω (ἐκδοση «Δαυλός», 1991) καὶ νὰ τὴν ἐπιμεληθῶ φιλολογικά – ἀλλὰ καὶ νὰ συνεργασθῶ μαζί του ἐπὶ μία δεκαετία συζητώντας τὰ ἄπειρα προβλήματα πού προέκυπταν στὴν πορεία τῆς καὶ δημοσιεύοντας ὑπὸ μορφήν ἄρθρων τμήματά της στὸν «Δαυλό» – ὁ ἀείμνηστος συνεργάτης μου ἀπέδειξε μὲ θαυμαστὸ τρόπο, ὅτι κάθε γράμμα τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἀλφαβήτου περιέχει μία σταθερὴ κωδικὴ σημασία, τὴν ὁποία εἰσάγει κυριολεκτικὰ ἢ μεταφορικὰ ὡς ἐπὶ μέρους ἔννοια στὴν γενικὴ ἔννοια κάθε ἑλληνικῆς λέξεως στὴν ὁποία ἀνήκει. Ἔτσι τελικὰ κάθε (ἀρχαία) ἑλληνικὴ λέξη ἀποτελεῖ ἓνα οἶονεῖ ἀρκτικόλεξο [ὅπως π.χ. Δ(ημόσια) Ἐ(πιχείρηση) Ἡ(λεκτρισμοῦ): ΔΕΗ], ὅπου κάθε γράμμα (ἀνάλογα μὲ τὴ θέση πού κατέχει στὴ σειρὰ τῶν γραμμάτων

Σύμβολα - γράμματα από Προτοκνκλαδικά αγγεία της Μήλου (μέσα 3ης χιλιετίας π.Χ.). Διακρίνονται άριστερά τὸ Χ καὶ δεξιὰ τὸ Ν, πανομοιότυπα καὶ γραμμένα ὅπως τὰ γράμματα τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἀλφάβητου. Βρέθηκαν ἐπίσης σὲ ἄλλα αγγεία τὰ «Μ», «Κ», «Ξ», «Π», «Ο», «Ε». (Βλέπε περισσότερα στὸ κείμενο τοῦ ἄρθρου).

τῆς λέξεως) δίνει ἓνα σημαντικό ἢ λιγώτερο σημαντικό νοηματικό στοιχείο τῆς καὶ ὅλα μαζί δίνουν τὸν λογικὸ ὀρισμὸ τῆς ἔννοιαις ποὺ ἐκφράζει ἡ λέξη. Σημειώνεται ἐδῶ, ὅτι τὴν «εἰδοποιὸ διαφορὰ» τῆς ἔννοιαις δίνει συνήθως τὸ ἀρκτικό γράμμα.

Δὲν ὑπάρχει ἐδῶ ἀσφαλῶς ὁ χῶρος, γιὰ νὰ παρουσιάσω τὶς κωδικὲς σημασίαις τῶν γραμμάτων τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἀλφάβητου ἐν τῷ συνόλῳ τους, ὅπως ἀναλύονται στὴν ἐπαναστατικὴ αὐτὴ ἀνακάλυψη στὸν τομέα τῆς μελέτης τοῦ ἀνθρωπίνου Λόγου. Ἀλλὰ ἐνδεικτικὰ θὰ διαλέξω ἓνα μόνο ἀπὸ τὰ 24 γράμματά μας, τὸ υ ἢ Υ (μὰ ποὺ αὐτὸ θεωρεῖται καὶ ὡς «ἀντιπροσωπευτικὰ ἑλληνικό», Υ Graecum στὸ δηθὲν «Λατινικό» Ἀλφάβητο, ποὺ δὲν εἶναι ἄλλο ἀπὸ μιὰ παραλλαγὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ, τῆς Χαλκίδας). Τὸ ὕψιλον λοιπόν, ὅπως καὶ τὸ σχῆμα του δείχνει, ἔχει τὴν κωδικὴν σημασίαν τῆς κοιλότητος ἢ (ἀνεστραμμένο) τῆς κυρτότητος καὶ αὐτὴν εἰσάγει στὶς ἔννοιαις τῶν ἑλληνικῶν λέξεων ποὺ τὸ περιέχουν – καὶ κατ' ἐπέκτασιν, ἐνίοτε, καὶ τὴν σημασίαν τῶν ὕγρων (τὰ ὅποια διὰ φυσικῆς ροῆς καταλήγουν καὶ γεμίζουν τὴν κοιλότητα). Προχείρως ἀναφέρω μερικὲς ὀνομασίαις ἀγγείων καὶ ὕγρων (βλέπε τὸ σχῆμα τῆς φωτοτυπίας τοῦ ἐξωφύλλου τοῦ διδίου στὴ σελ. 13742, ὅπου τὸ ἀμφικωνικὸ κ-Υ-πελλο εἶναι τοῦ 2.700 π.Χ. καὶ ἀπόκειται στὸ

Μουσεῖο Ἡρακλείου: στίς ἀναφερόμενες ἐκεῖ λέξεις μποροῦν νὰ προστεθοῦν καὶ πολλές ἄλλες ὅπως *κοτ-Y-λη*, *γο-Y-ττος*, *τρ-Y-θλίον*, *π-Y-ξίς*, *ἀμφορε-Y-ς*, *θ-Y-τίον*, *λ-Y-χνος*, *πρόχο-Y-ς*, *σκε-Y-ος* κ.λπ. – ὅλες μὲ τὴν σημασία τοῦ κοίλου ἀντικειμένου), ἀλλὰ καὶ πλεῖστες ἄλλες λέξεις ὅπως *κ-Y-ησις* (κυρτότητα τῆς κοιλιᾶς τῆς *ἐγκ-Y-ου* γυναίκας), *κ-Y-μα* (κυρτότητα – κοιλότητα στὴν ἐπιφάνεια τῆς θάλασσας), *κρ-Y-πτη* (κοιλότητα ἐδάφους), *Y-πό* (ἢ πρόθεση: κοιλότητα κάτω ἀπὸ μία στάθμη ἢ ἐπίπεδο), *Y-πέρ* (ἢ πρόθεση: κυρτότητα πάνω ἀπὸ μία στάθμη ἢ ἐπίπεδο = *Y-ψος*), ὅλες οἱ λέξεις ποὺ ἔχουν ὡς πρῶτα συνθετικά τους τὶς προθέσεις *Y-πὸ* καὶ *Y-πέρ*, ποὺ ἀνέρχονται σὲ ἑκατοντάδες, ἀλλὰ καὶ χιλιάδες ἄλλες. Ἡ μεγαλοφυΐς αὐτῆ ἀνακάλυψη, τὴν ὁποία δυστυχῶς ἡ ἐπίσημη ἐπιστῆμη ἐπὶ 8 χρόνια ἐξακολουθεῖ νὰ «ἀγνοῇ», ἀν καὶ ἀποτελῇ συνέχεια καὶ ὁλοκλήρωση τῆς λησμονημένης Πλατωνικῆς προσεγγίσεως τοῦ προβλήματος τῆς γλώσσας («Κρατύλος»):

① διαλύει ὀριστικά τὴν θεωρία, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Γλῶσσα προῆλθε ἀπὸ ἄλλη (τὴν δῆθεν «ἰνδοευρωπαϊκή»), δεδομένου ὅτι ἀποδεικνύεται ὡς ἡ μόνη μὴ συμβατικὴ γλῶσσα τοῦ κόσμου, ἡ μόνη γλῶσσα δηλαδή ποὺ παρουσιάζει αἰτιώδη σχέση μετὰ τοῦ σημαίνοντός της (λέξεως) καὶ τοῦ σημαινομένου της (τοῦ πράγματος ποὺ ὀνομάζει ἡ λέξη).

② κατ' ἐπέκτασιν ἀποδεικνύει, ὅτι εἶναι ἡ πρώτη καὶ ἡ μόνη δημιουργηθεῖσα γλῶσσα τοῦ ἀνθρώπινου εἴδους, ἀπὸ τὴν παραφθορὰ τῆς ὁποίας ἀπέρρευσαν οἱ συμβατικὲς γλῶσσες (δηλαδή αὐτὲς ὅπου ὑπάρχει ἀναιτιώδης σχέση μετὰ τὸν σημαίνοντος καὶ σημαινομένου), ὅπως εἶναι ὅλες ἀνεξαιρέτως οἱ λοιπὲς γλῶσσες τοῦ πλανῆτη.

③ ἀποδεικνύει κατὰ μὴ ἐπιδεχόμενο καμμία λογικὴ ἀμφισβήτηση τρόπο, ὅτι τὸ Ἀλφάδιτο ἔγινε ἀπὸ τοὺς Ἑλληνες, γιὰ νὰ ἀποδώσουν μὲ τὰ κωδικὰ του 24 ἢ 27 γράμματα τὶς ἔννοιες τῶν ἐλληνικῶν λέξεων – καὶ μόνον αὐτῶν.

④ δείχνει συγκριτικά, ὅτι τὰ σύμβολα τῆς φοινικικῆς γραφῆς καὶ οἱ ὀνομασίους τους («ἄλεφ» = βόδι, «μπέθ» = καλύβα, «γκιμέλ» = καμήλα κ.λπ.) ὄχι μόνον δὲν περικλείουν κωδικὲς ὀνομασίους, ἀλλὰ συνάπτονται ἢ παραπέμπουν σὲ πρωτόγονες ζωϊκὲς καταστάσεις.

Γ. ΤΟ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΤΟΥ ΗΡΟΔΟΤΟΥ

Ὅλοι οἱ ἀρχαῖοι Ἑλληνες συγγραφεῖς ποὺ ἀναφέρονται στὸ Ἀλφάδιτο («Γράμματα», ὅπως τὸ ἔλεγαν), τὸ θεωροῦν πανάρχαια ἐλληνικὴ ἐφεύρεση (τοῦ Προμηθέα, τοῦ Παλαμήδη, τοῦ Λίνου κ.λπ.). Ἡ θεωρία τοῦ «Φοινικικοῦ» Ἀλφάδιτου πάντοτε στηριζόταν καὶ στηρίζεται ἀκόμη ἀπὸ τοὺς ὑποστηρικτὲς της σὲ μία ἐξαίρεση τοῦ κανόνα αὐτοῦ. Τὴν ἐξαίρεση αὐτὴ ἀποτελεῖ ἓνα ἀπόσπασμα τοῦ Ἡροδότου, ποὺ ὁ ἴδιος παρουσιάζει ὡς προσωπικὴ γνώμη του («ὡς ἐμοὶ δοκέ-

ει» = ὅπως μοῦ φαίνεται...), τὴν ὁποία σχημάτισε, ὅπως ἀναφέρει σὲ προηγούμενη παράγραφον, «ἀναπνυνθανόμενος» (= παίρνοντας πληροφορίες ἀπὸ ἄλλους). Ἀλλὰ ἄς δοῦμε τὸ κείμενο τοῦ Ἡροδότου («Ἱστορία», Ε 58):

«58. Οἱ δὲ Φοῖνικες οὗτοι οἱ σὺν Κάδμῳ ἀπικόμενοι τῶν ἦσαν Γεφυραῖοι ἄλλα τε πολλὰ οἰκίσαντες ταύτην τὴν χώραν εἰσήγαγον διδασκάλια ἐς τοὺς Ἕλληνας καὶ δὴ καὶ γράμματα, οὐκ ἔόντα πρὶν Ἕλλησι ὥς ἐμοὶ δοκεῖ, πρῶτα μὲν τοῖσι καὶ ἅπαντες χρέωνται Φοῖνικες, μετὰ δὲ χρόνον προβαίνοντος ἅμα τῇ φωνῇ μετέβαλλον καὶ τὸν ῥυθμὸν τῶν γραμμάτων».

[58. Οἱ δὲ Φοῖνικες αὐτοί, πὺν μαζί με τὸν Κάδμο ἀφίχθησαν, ἐκ τῶν ὁποίων καὶ οἱ Γεφυραῖοι, καὶ σὲ πολλὰ ἄλλα μέρη κατοικήσαντες τὴν χώραν αὐτὴν εἰσήγαγαν καὶ τέχνες (νέες ἢ ἄγνωστες) στοὺς Ἕλληνες καὶ μάλιστα καὶ (κάποια) γραφή, ἢ ὁποία δὲν ἦταν γνωστὴ πρὶν στοὺς Ἕλληνες, καθὼς ἐγὼ νομίζω, πρῶτα αὐτὴν τὴν γραφὴν τὴν ὁποίαν καὶ ὅλοι οἱ Φοῖνικες μεταχειρίζονται· μετὰ ὅμως μὲ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου (οἱ Φοῖνικες) μετέβαλλαν μαζί με τὴ γλῶσσα (τους) καὶ τὸ εἶδος αὐτὸ τῆς γραφῆς.]

Στὸ ἀπόσπασμα αὐτὸ τὸ σημαντικώτερο εἶναι, ὅτι στὴν κρίσιμη φράση («ἅμα τῇ φωνῇ μετέβαλλον καὶ τὸν ρυθμὸν τῶν γραμμάτων») ἀποκαλύπτεται, ὅτι οἱ Φοῖνικες - Γεφυραῖοι, πὺν πῆγαν στὴ Βοιωτία μὲ τὸν Κάδμο, ἔφεραν ἀπὸ τῆ Φοινίκη κάποια γραφὴ τους, ἀλλὰ καθὼς οἱ Φοῖνικες ἄλλαξαν τὴ γλῶσσα τους (ἐμαθαν πᾶ ἀηλαδὴ τὰ Ἑλληνικά), ἄλλαξαν καὶ αὐτὴ τὴ γραφὴ τους (ἐγραφαν πᾶ ἀηλαδὴ μὲ τὴν ὑπάρχουσα στὴ Βοιωτία πανάρχαια ἑλληνική γραφὴ). Στὴ δῆλωση λοιπὸν αὐτὴ τοῦ Ἡροδότου οἱ μεταφραστές δίνουν τὸ νόημα, ὅτι οἱ ντόπιοι Ἕλληνες Βοιωτοὶ καὶ ὄχι οἱ Φοῖνικες μετανάστες ἄλλαξαν τὴν δικὴ τους γλῶσσα καὶ γραφὴ καὶ υἱοθέτησαν τὴ φοινικική!

Στὴν γενικὰ ἀσυνάρτητη αὐτὴ ἀναφορὰ στὸν Ἀλφάδητο, ὅπως διασώθηκε, εἶναι προφανεῖς καὶ οἱ παρεμβάσεις - ἀλλοιώσεις πὺν ἀκολουθοῦν στὸ κείμενο καὶ πὺν διαπράχθηκαν ἄγνωστο ἀπὸ ποιούς καὶ πότε. Ἀλλὰ ἄς δοῦμε τὴν ὑποπτη συνέχεια τοῦ κειμένου, ὅπως ἔφθασε σ' ἐμᾶς:

«Περιοίκεον δὲ σφέας τὰ πολλὰ τῶν χώρων τοῦτον τὸν χρόνον Ἕλλήνων Ἴωνες οἱ παραλαβόντες διδασχὴ παρὰ τῶν Φοινίκων τὰ γράμματα, μεταρρυθμίσαντες σφέων ὀλίγα ἐχρέωντο, χρεώμενοι δὲ ἐφάτισαν, ὥσπερ καὶ τὸ δίκαιον ἔφερε εἰσαγαγόντων Φοινίκων ἐς τὴν Ἑλλάδα, Φοινίκηια κεκληθῆναι».

[Κατοικοῦσαν δὲ πὲριξ αὐτῶν (τῶν Φοινίκων) στὰ περισσότερα μέρη κατ' ἐκεῖνο τὸν χρόνο (τοῦ Κάδμου) ἐκ τῶν Ἑλλήνων Ἴωνες, οἱ ὁποῖοι παραλαβόντες διὰ τῆς ἐπαφῆς ἢ καὶ διδασκαλίας παρὰ τῶν Φοινίκων τὴν γραφὴν τους ἄλλαξαν τὴν μορφὴ τῆς γραφῆς αὐτῶν ὀλίγα μετεχειρίζοντο. Μεταχειριζόμενοι δὲ αὐτὰ εἶπαν, καθὼς ἦταν δίκαιο, ἐπειδὴ τὰ εἰσήγαγαν στὴν Ἑλλάδα Φοῖνικες, νὰ ὀνομάζωνται Φοινικικά.]

Ἡ ἀναφορὰ αὐτὴ, κατὰ τὸν Η. Τσατσόμποιρο («Δαυλός», τ. 118), ὅτι δηλαδὴ ἐκ τῶν Ἑλλήνων οἱ Ἰωνες οἱ κατοικοῦντες πέριξ τῶν Φοινίκων παρέλαβαν τὴν Φοινικικὴ γραφὴ καὶ λίγα γράμματά της μεταχειρίζονταν, ἀφοῦ τὰ τροποποίησαν, καὶ χάριν τοῦ δικαίου, ἐπειδὴ οἱ Φοῖνικες τὰ εἰσήγαγαν στὴν Ἑλλάδα, τὰ ὠνόμασαν Φοινικικά, ἀποτελεῖ κραυγαλέα ἀντίφαση καὶ συνεπῶς πρόκειται γιὰ πλαστοὴ ὑποπαράγραφο, διήθεν ἐπεξηγηματικὴ, ἢ ὅποια σκοπεύει νὰ καταστήσῃ ἀβαρὴ τὴν προηγηθεῖσα πληροφορία «*ἅμα τῇ φωνῇ μετέβαλλον καὶ τὸν ρυθμὸν τῶν γραμμάτων*». Καὶ ὁμως ἡ «Φοινικικὴ Θεωρία» θεμελιώθηκε ἐξ ὀλοκλήρου καὶ συντηρεῖται πάνω στὸ θεμέλιο τῆς προφανοῦς αὐτῆς πλαστογραφίας.

Δ. ΕΠΙΜΕΤΡΟ

Ἡ «Φοινικικὴ Θεωρία» καθιερώθηκε στὴν Εὐρώπῃ σὲ μιὰ ἐποχὴ, πού, ὅπως γράφει ὁ διαπρεπὴς σύγχρονος Ἀγγλος κλασσικὸς φιλόλογος S.G. Rembroke («The Legacy of Greece», ἐκδ. Oxford University Press, 1984), «*στοὺς Φοῖνικες γενικὰ ἐδίδετο ἓνας ρόλος ἐνδιαμέσων*», πού ξέφευγε ἀπὸ οἰαδήποτε πληροφορία τῆς Ἱστορίας, ἓνας ρόλος δηλαδὴ μεταφορέων τῆς σοφίας καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τοῦ περιοσίου λαοῦ τοῦ Ἰσραὴλ στοὺς ἀπολίτιστους λαοὺς καὶ δὴ στοὺς Ἕλληνες. Αὐτὰ δέβαια εἶναι συγχωρητέα, ἀφοῦ λέγονταν περὶ τὰ τέλη τοῦ Μεσαίωνα, ὅποτε ὁ θρησκευτικὸς φανατισμὸς καὶ ὁ σκοταδισμὸς εἶχαν φθάσει σὲ τέτοιο σημεῖο, ὥστε νὰ θέλουν τὴν κόρη τοῦ Ἀγαμέμνονος Ἰφιγένεια ὡς κόρη τοῦ Ἰεφθά, τὸν Δευκαλίωνα ὡς Νῶε, τὸν Ἀπὶ ὡς σύμβουλο τοῦ Ἰωσήφ, τὸν Ἀπόλλωνα, τὸν Πρίαμο, τὸν Τειρεσία καὶ τὸν Ὀρφέα ὡς διαστροφές τοῦ Μωυσῆ, τὴν ἱστορία τῶν Ἀργοναυτῶν ὡς διάβαση τῶν Ἰσραηλιτῶν ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο στὴν Παλαιστίνη καὶ ἄλλα πολλὰ παρόμοια. Αὐτὲς τὶς ἐπισημάνσεις τὶς κάνει ὁ Rembroke.

Καὶ καταλήγουμε ἐμεῖς: Τότε ὁ Ἑλληνισμὸς, εὐρισκόμενος ἀπὸ ἄποψη ἐθνικῆς αὐτοσυνειδησίας σὲ κωματώδη πνευματικὴ κατάσταση καὶ ἀπὸ ἄποψη ἱστορικῆς αὐτογνωσίας σὲ ἀφασία, ἦταν ἐντελῶς ἀνίκανος νὰ ὑπερασπισθῇ τὴν ἱστορία του καὶ τὸν πολιτισμὸ του, καὶ γι' αὐτὸ δὲν ἀντιδρῶσε καὶ δὲν μποροῦσε νὰ ἀντιδράσῃ. Σήμερα μὲ τὴν ἀνοχὴ ἢ καὶ τὴ συνηγορία μας μᾶς κάνουν τὴ γλῶσσα μας «ἰνδοευρωπαϊκὴ», τὴ γραφὴ μας «φοινικικὴ», τὴν Ἀθηνᾶ μας καὶ τὸν Σωκράτη μας «μαύρους» καὶ τὸν πολιτισμὸ μας «ἀφρικανικὸ». Τώρα ἄραγε σὲ ποιά πνευματικὴ κατάσταση βρισκόμαστε;

Δημήτριος Ι. Λάμπρου

Ἐκδότης Περιοδικοῦ «Δαυλός»

‘Ο Προμηθέας και η νέα χιλιετία

‘Ο Έξουσιασμός γιορτάζει το 2000 και έχει ενεργοποιήσει όλα τον τα προπαγανδιστικά κέντρα για τούτο. Ξεκινώντας από τον μεσαίωνα πέρασε στον καπιταλισμό, τον μαρξισμό, τον σοσιαλισμό και φθάνει περιούσιος παγκυρίαρχος με τη νέα τάξη πραγμάτων επί των ημερών μας. Είναι ο ίδιος. Μεγάλες ηλεκτρικές αφίσσες, που μετρούσαν τις μέρες και τις ώρες που απέμεναν για το εϋτυχές γεγονός και επιγραφές με κινούμενα γράμματα, ότι αυτοί που διαμορφώνουν το παρόν φτειάχνουν το μέλλον – αλλά και το οικολογικό όλοκαύτωμα του Πλανήτη, θα μπορούσαμε να προσθέσουμε...

Το μεγάλο τους πρόβλημα ή ‘Ελληνική ‘Αρχαιότητα, την οποία άσπυκράτητα φρόντισαν να παραλείψουν από το Μουσείο Εϋρωπαϊκού Πολιτισμού η Πνεύματος. Οί ντόπιοι Γραικύλοι σπεύδουν να ενισχύσουν τα πιό πάνω προσαρμόζοντας και τοπικά τον έορτασμό. Δύο χιλιάδες χρόνια τώρα δολιοφθοροϋν οί κάπηλοι. Φωταγωγήθηκε ό Παρθενών και αυτός πανηγυριώτικα, έψαλαν το χριστιανικό «φώς ίλαρόν» με χορωδία πεντακοσίων ατόμων. Τί σχέση έχει το υπέρτατο φώς του Προμηθέα, που το έφερε από τη Φύση, για να το δώση στον άνθρωπο με έλευθερία μέσα από το τρίπτυχο των ένωμένων Φιλοσοφίας - ‘Επιστήμης - Τέχνης; ‘Ιεροσυλία...

Π.Γ.

Μόνο για τούς έκλεκτους

Περίπου στο ένα εκατομμύριο υπολογίζονται τα παιδιά των ‘Ελλήνων όμογενών ανά την υφήλιο, εκ των όποιων μόνο οί εκατόν πενήντα χιλιάδες διδάσκονται σε σχολεία τη μητρική τους γλώσσα τακτικά ή περιστασιακά («ΕΘΝΟΣ» 21/11/99). ‘Η ελληνική γλώσσα λοιπόν τείνει προς εξαφάνισιν και σε μία - δύο δεκαετίες ή συντριπτική πλειοψηφία των όμογενών θα συνδέονται με την ‘Ελλάδα τόσο, όσο οί Νέγροι της ‘Αμερικής με την ‘Αφρική.

Είχαμε και παλαιότερα σημειώσει, πως ή ελληνική γλώσσα και παιδεία μελλοντικά θα κατέχονται μόνο από τούς έκλεκτους εκείνους που θα γνωρίζουν την αξία τους και συνειδητά θα τίς επιλέγουν, για να τίς παραδίδουν στα παιδιά τους. Όσοι περιμένουν απ’ το ‘Ελλαδικό κράτος ή τίς όρθόδοξες κοινότητες να μάθουν για την ‘Ελλάδα στην μακρυνή ξενιτεία, πλανώνται.

Π.Α.Κ.

‘Ολα έντός εισαγωγικών

‘Ωρισμένοι ‘Ελληνες «προοδευτικοί» διαμαρτυρήθηκαν έντονα για την έπίσκεψη του πληντάρχη στην Πνύκα και στον ‘Ιερό Βράχο της ‘Ακροπόλεως. Σύμβολα της ‘Ελευθερίας και της Δημοκρατίας τα μνημεία αυτά, δέν είναι δυνατόν, σύμφωνα με τούς διαμαρτυρούμενους, να θεοηλώνονται από έναν έξουσιαστή. Και το παλιό τους τροπάριο για την «δουλοκτητική κοινωνία» των ‘Αθηνών, για τον πρωτοφανή στην ιστορία «ιμπεριαλισμό» της; Όπως και ή σοφία της ‘Ανατολής έναντι των «φασιστών» ‘Ελλήνων φιλοσόφων άφέθηκαν στην άκρη και ξεχάστηκαν;

Σήμερα ή γαλανόλευκη (πρώην σύμβολο του «συντηρητισμού») όρθώνεται ανάμεσα στα κόκκινα σφυροδρέπανα, ό «πατριωτισμός» με τον «σοσιαλισμό» έναγκαλίζονται, δείχνοντας ότι ό Διεθνής Έξουσιασμός πολεμάται και ύπηρετείται από νέο μετερίζι...

Π.Α.Κ.

Ἄλλοτε καὶ τώρα

Σάλος ἐσηκώθη μὲ τὰ «μαννεκέν», πὺν ὑπεχρεώθησαν νὰ κρατοῦν συντροφιά σὲ καθὼς πρέπει καὶ πλούσιους κυρίους ἔναντι ἀδράς ἀμοιβῆς. Ὁλόκληρο δίχτυο πορνείας εἶχε στηθῇ γύρω ἀπὸ τὰ πανέμορφα κορίτσια. Ὅλα καλὰ ὠργανωμένα. Κι ἀναλογίζομαι τὸ πόσο ἔχουν προσοδεύσει ὅλα ἀπὸ ἐκείνη τὴν παλιά ἐποχὴ τῶν προφητῶν. Πόσα πολλὰ περισσότερα θὰ εἶχε κερδίσει ὁ ἅγιος προπάτορας ἡμῶν (τῶν Ἑλλήνων), ὁ Ἀβραάμ, ἂν ὑπῆρχαν ὠργανωμένοι «οἴκοι». Ἀδοθήθητος κι ἔξω ἀπὸ ὠργανωμένα κυκλώματα μόνον δύο πελάτες ἠδυνήθη νὰ εὗρη γιὰ τὴ Σάρρα, τὴ σύζυγό του, πλούσιους μὲν ἀλλὰ μόνον δύο: τὸν Φαραὼ καὶ τὸν Ἀδιμέλεχ γιὰ νὰ μὴν ἀναφερθῶ στὴν καημένη τὴν Θάμαρ, πὺν, «παρεδόθη» στὸν πενθερόν της ἀντὶ ἐνὸς κατσικιουῦ· οὔτε κὰν γιὰ χρυσὸν ὠρολόγιον. Φῶτισιν μεγάλη ἔστειλε ὁ Γιαχβέ, κι ἔτσι ὅλα γίνονται καλῶς ὠργανωμένα μὲ εἰσόδημα σταθερὸ καὶ μεγάλο.

Α.Κ.

Ἀσδέστη ἔκαναν ἀρχαῖο ναό...

Ἕνας πανάρχαιος ναός, ἀφιερωμένος στὴ θεὰ Ἀθηνᾶ, ἀνεσκάφη στὴν περιοχὴ τοῦ δήμου Ζαχάρως τοῦ Νομοῦ Ἡλείας. Ἐκτὸς τοῦ ἀγάλματος τῆς θεᾶς Ἀθηνᾶς, πὺν εὐρέθη ἐντὸς τοῦ ναοῦ, ἀνεσκάφη ἐπίσης μιὰ κεφαλὴ ἀρχαϊκῆς κόρης, πὺν ἀποδεικνύει τὴν ἀρχαιότητα τοῦ ναοῦ, ὁ ὁποῖος παρουσιάζει μεγάλες ὁμοιότητες μὲ τὸν γειτονικὸ σ' αὐτὸν ναὸ τοῦ Ἐπικούριον Ἀπόλλωνος. Τὸ ὑπόλοιπο ἐν λόγῳ μνημεῖο ἔχει ὑποστῇ τεράστια καταστροφὴ τόσο ἀπὸ ἀρχαιοκαπήλους ὅσο καὶ ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῆς περιοχῆς, πὺν πρὶν 100 περίπου χρόνια μετέφεραν τὰ ὑλικά του, γιὰ νὰ χτίσουν τὸ χωριὸ Πρασιδάκι καὶ γιὰ νὰ κατασκευάσουν ἀσδέστη ἀπὸ τὰ μαρμάρινα ἀρχιτεκτονικὰ του μέλη...

Π.Α.Κ.

Ἑλγίνεια καὶ ζαρτιέρες

Καὶ λέει ὁ θρασύτατος λοιπὸν γόνος τῆς Ἀλιδιόνας, ὅτι ἐμεῖς οἱ Ἕλληνες δὲν εἴμαστε Ἕλληνες· καὶ γι' αὐτὸ κρατᾶνε αὐτοὶ τὰ μάρμαρα, πὺν εἶναι Ἕλληνες. Ἀλλὰ κατὰ τὴν λογικὴ τους μήπως καὶ οἱ ἴδιοι δὲν φοροῦν... ζαρτιέρες;

Ὁ διεθνὴς ἐξουσιασμός ἔχει σχέδιο χιλιετιῶν μεθοδικῆς καὶ «ἀόρατης» καταστροφῆς ὅλων τῶν ἀρχαίων. Ἀ! Τὸ 1938 τάχα τὰ... καθάρισαν μὲ συρματοδόουρτσες καὶ καυστικά ὑγρά... Ἀν εἶναι δυνατόν, ἓνα Μουσεῖο νὰ μὴν ξέρεῖ τὰ περὶ συντηρήσεως τῶν μαρμάρων! Ὑπολογισμένη δολιοφθορὰ αὐτῶν, πὺν ἀντὶ γιὰ γίγαντες σὰν τὸν Φειδία, εἶχαν μάγους καὶ προφήτες. Αὐτὸ εἶναι τὸ πνεῦμα τους, καὶ γι' αὐτὸ ποτὲ δὲν ἔδωκαν καλλιτέχνη πρῶτον μεγέθους.

Π.Γ.

Ἐθνικὴ σχιζοφρένεια

Μόλις τώρα πληροφορηθήκαμε πὼς ἡ Καινὴ Διαθήκη εἶναι ἡ «νέα ἐντολὴ τοῦ Διὸς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους» (!), πὼς ὁ Χριστὸς ἦταν Ἕλληνας καὶ μάλιστα «Ἑλληναρᾶς» καὶ ἐστάλη ἀπ' τὸν Δία, γιὰ νὰ φέρῃ τοὺς Ἑβραίους στὸν ἴσιο δρόμο. Πὼς πολλοὶ Ἕλληνες φιλόσοφοι «προφῆτευσαν» τὴν ἔλευση τοῦ Χριστοῦ, τοῦ κατὰ κόσμον Ἰάσωνος Πανδύρα ἐκ τοῦ γένους τοῦ θεοῦ Ἡφαίστου. Πὼς οἱ Εὐαγγελιστὲς «συνωμότησαν» ἀλλάζοντας τὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ, γιὰ νὰ τὸν ἐδραιωποιοῦν... Αὐτὰ κι ἄλλα πολλὰ σὲ ἐκδοθὲν διβλίο. Ἡ Ἑλληνικὴ ἐθνικὴ σχιζοφρένεια καταφέρει νὰ συνδυάσῃ τὴν παραδοσιακὴ τῶν δὴθεν ἑλληνίζοντων ἔχθρα τοῦ Χριστιανισμοῦ κατὰ τῶν Ἑβραίων (διότι σταύρωσαν τὸν Χριστό) καὶ τὸν ἐγγενὴ παραλογισμό μὲ ἓναν ἐμπορικὸ τίτλο, πὺν σίγουρα θὰ «πουλήσῃ».

Π.Α.Κ.

Τὰ ἀνθελληνικά καὶ ἀντιεβραϊκὰ κείμενα τοῦ Ἰωάννου Χρυσοστόμου

ἢ

Ο ΦΟΝΙΚΟΣ ΦΑΝΑΤΙΣΜΟΣ ΕΝΟΣ «ΑΓΙΟΥ»

Ὁ ἰδεολογικός τραγέλαφος τοῦ Ἑλληνοχριστιανισμοῦ εἶναι ἀνάγλυφα ἀποτυπωμένος καὶ στοὺς τόμους τῶν ἔργων τοῦ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου τῶν ἐκδόσεων «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς», 1980. Ἡ σειρὰ φέρει τὸν γενικὸ τίτλο «Ἑλληνες Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας». Τὰ κείμενα αὐτὰ θροῖθουν ἀπὸ λοιδορίες, συκοφαντίες καὶ κυρίως ψεύδη κατὰ τῶν Ἑλλήνων. Κανεὶς περισσότερο ἀπὸ αὐτὸν τὸν ἱεράρχη – ποὺ ὠνομάσθηκε μέγας, εἶναι ἅγιος ποὺ τὸν γιορτάζουμε στὶς 27 Ἰανουαρίου καὶ ἕνας ἀπὸ τοὺς τρεῖς προστάτες τῆς παιδείας τοῦ... Ἑλληνισμοῦ, τοὺς τρεῖς Ἱεράρχες, πρὸς τιμὴν τῶν ὁποίων τὰ σχολεῖα τῆς Ἑλλάδος παραμένουν κλειστὰ στὶς 30/1 – δὲν σήκωσε τὸν τόνο τῆς μισαλλοδοξίας ὑψηλότερα κατὰ πάντων τῶν μὴ χριστιανῶν, μὲ ἰδιαίτερη μάλιστα ἀκράτεια μίσους κατὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ἰουδαίων, τῶν δευτέρων γιὰ ἄλλους λόγους δεδαίως.

Ἄπαντες οἱ μεταφραστές - παραφραστές - θεολόγοι (Ἰωάννης Πελίτης, Σπύρος Μουσάκας, Κων. Χριστομάνος καὶ Λ.Σ.) τῶν ἐν λόγω ἐκδόσεων παραφράζουν τὴν λέξη Ἑλλη^ν σὲ «εἰδωλολάτρης», ἢ ὅποια λέξη ἀναφέρεται κατὰ κόρον στὰ ἔργα τοῦ Χρυσοστόμου. Ἡ μοναδικὴ ἐξαιρέσι ὑπάρχει στὰ ἐξώφυλλα. Διότι, ἐὰν δὲν ὑφίστατο ὁ προφανὴς λόγος τῆς ἐξαιρέσεως αὐτῆς, τότε ἀντὶ τοῦ τίτλου «Ἑλληνες Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας» θὰ ἔπρεπε νὰ ἀναγραφῇ «Εἰδωλολάτρεις Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας! Μὴ γένοιτο... Δῆλα δὴ ὅσοι πρῶην Ἑλληνες ἀλλαξοπίστησαν παρέμειναν οἱ μοναδικοὶ Ἑλληνες, ἐνῶ οἱ ἐπιμένοντες στὰ πάτρια λέγονται εἰδωλολάτρεις. Οἱ διασθέντες ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν (Χριστιανῶν τὴν πίστιν) Ἑλληνες διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου καὶ μαχαίρας καὶ ὑποχρεωθέντες «σιγεῖν ἢ τεθνάναι» εἶναι λοιπὸν οἱ Ἑλληνες, ἐνῶ οἱ ἀνυπότακτοι εἶναι «γονοῦντα» κατὰ τὸν Χρυσόστομο καὶ γιὰ τὴν ἀκρίβεια «χειρότεροι καὶ ἀπ' αὐτά», ὅπως ἐπὶ λέξει γράφει.

Μέχρις ἐδῶ ἔχουμε δυὸ ἐκκρεμότητες: Ἡ πρώτη λέγεται «εἰδωλολατρία» καὶ ἡ δευτέρη διασμός. Θὰ ἐπιχειρήσουμε νὰ ξεκαθαρίσουμε καὶ τίς δύο ἀποκλειστικὰ μέσα ἀπὸ κατ' ἐξοχὴν χριστιανικοὺς χώρους.

Καὶ πρῶτον γιὰ τὰ περὶ εἰδωλολατρίας καθηγητῆς τῆς Βυζαντινῆς Φιλολογίας στοὶ πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν, τὸ 1956, ὁ Νικόλαος Τωμαδάκης, («Εἰσαγωγή εἰς τὴν Βυζαντινὴν Φιλολογίαν», τόμος Α', τεῦχος Α', Β' ἐκδοσι) γράφει: «Ὁ χριστιανισμὸς ὑπῆρξε πολέμιος κατὰ κύριον λόγον τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ὡς ζωῆς καὶ ὡς σκέψεως... Ἡ μεγαλυντέρα διαβολὴ τὴν ὁποίαν ἐνήργησε κατὰ τοῦ κλασσικοῦ κόσμου εἶναι ἡ ἐμφάνισις αὐτοῦ ὡς εἰδωλολατρικοῦ. Λατρείαν τῶν εἰδώλων, δι' ἣν κατηγοροῦν τὰ συναξάρια τοὺς μὴ χριστιανούς συγχότατα, δὲν ἐγνώρισαν οἱ Ἑλληνες: ἐν τούτοις τὸ ὄνομα Ἑλλήν ταχύτατα συνέπεσε μὲ τὴν ἔννοια τοῦ εἰδωλολάτρης, μὴ χριστιανός, καὶ συγχότατα εἰς τὰ συναξάρια λέγεται περὶ μαρτύρων «πατὴρ μὲν Ἑλλήνος, μητὴρ δὲ χριστιανῆς» (καὶ ὅταν πρόκειται περὶ Σύρων μὴ Ἑλληνοφώνων!)).

Καὶ δεύτερον τώρα περὶ τοῦ διασμοῦ: Ἑλένη Γλύκατζη - Ἀρδελέρ, καθηγήτρια τῆς Βυζαντινῆς Ἱστορίας στοὶ Πανεπιστήμιο Α' τοῦ Παρισιοῦ, διδλίο «Ἡ πολιτικὴ ἰδεολογία τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας», ἔκδοσι Ψυχολογίας, σελ. 17: «πράγματι κατὰ τὴ βασιλεία τοῦ Θεοδοσίου ὁ χριστιανισμὸς γίνεται ἡ θρησκεία τοῦ κράτους. Ἐναντίον τῶν εἰδωλολατρῶν (Ἑλλήνων) ἐφαρμόσθηκαν μέτρα, ποὺ πῆραν συγχὰ τὸ χαρακτηριστὰ πραγματικῶν διώξεων. Τὸ μαντεῖο τῶν Δελφῶν ὑποχρεώθηκε νὰ σιγήσῃ,

*Βλέπε καὶ Μάριου Δημόπουλου - Ἀπολλώνιου, «Τὰ ἀνθελληνικά ἀποσπάσματα στὰ ἔργα τοῦ Ἰ. Χρυσοστόμου», «Δαν-λός», τεῦχος 204, σ. 12761.

οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες καὶ τὰ Ἑλευσίνεια μυστήρια ἀπαγορεύθησαν, τὰ ἱερὰ λεηλατήθηκαν ἀπὸ τοὺς χριστιανούς, οἱ εἰδωολάτρες (Ἕλληνες) ἱερεῖς, ὅπως γράφει μὲ κάποια πίπρα ὁ Λιδάριος, ὑποχρεώθηκαν “νὰ σιγήσουν ἢ νὰ ἀποθάνουν”. Καὶ ἐρωτοῦμε ἐδῶ τοὺς θεολόγους μεταφραστές: Γιατί ἀποφεύγουν νὰ σχολιάσουν τὰ προαναφερθέντα, παρ’ ὅλο πὺν τοὺς προκαλέσαμε δημοσίως τόσες καὶ τόσες φορές;

Ἄλλὰ ἂς δοῦμε πῶς ὑβρίζει τοὺς Ἕλληνες ὁ «Ἕλληνας» Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας καὶ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Ἰ. Χρυσόστομος: • «Μωρούς»: τόμος 18, σελ. 17. • Ἐκφέροντες «λόγους ματαίους καὶ ἀκαθάρτους»: 18, 113. • «κνυλιόμενος μαζί μὲ πόρνον καὶ μοιχόν...»: 18, 115. • «δεισιδαίμονες»: 34, 429. • «αἰμομεικτες μετὰ μητέρων καὶ ἀδελφῶν»: 34, 459. • «ἀσποφωτέρους ἀπὸ τὰ ζῶα»: 34, 497. • καὶ ἐπὶ πλέον «στιγματισμένους, χειρότερον ἀπὸ τοὺς χοίρους ποὺ πασαλείβονται μὲ περιπτώματα», «κνυκὰ καθάρματα», «πανάθλιους», «παμμάρους», «ἀδιάντροπους» καὶ χίλιες δυὸ ἄλλες ὑβρεῖς.

Στὴν «Εἰς τὴν Α΄ Κορινθίους, Δ΄ ὁμιλίαν» του, τόμος 18, σελ. 92, ὅπου εἰρωνεύεται τὸν Πλάτωνα, γράφει καὶ γιὰ τὰ μαθηματικά: «Πόσον ἐκοπίασεν ὁ Πλάτων με τοὺς μαθητάς του με τὸ νὰ μᾶς συζητῇ περὶ γραμμῆς καὶ γωνίας καὶ σημείων καὶ περὶ ἀριθμῶν ἀρτίων καὶ περιττῶν καὶ ἴσων μεταξὺ τῶν καὶ ἀνίσων, καὶ διὰ τέτοια θέματα λεπτειλέπτα ὥς ὁ ἴστος τῆς ἀράχνης – διότι αὐτὰ εἶναι διὰ τὴν ζωὴν περισσότερον ἄχρηστα ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ ὑφάσματα – καὶ χωρὶς νὰ ὠφελήσῃ πολὺ ἢ ὀλίγον με τὰς συζητήσεις αὐτὰς ἐγκατέλειπεν ἔτσι τὴν ζωὴν...».

Σὲ προηγούμενες ἐργασίες μας καταδείξαμε τὸ μίσος τοῦ πατρὸς αὐτοῦ κατὰ τῶν Ἑλληνικῶν τεχνῶν, ὅπως τοῦ θεάτρου, τῆς μουσικῆς, τοῦ χοροῦ καὶ ὅλων τῶν λοιπῶν. Ἰσως κανεὶς ἄλλος ἄνθρωπος δὲν μίσησε περισσότερο τὴν ἑλληνικὴ φιλοσοφία καὶ γενικὰ τὸν Ἑλληνισμό καὶ τὸν Ἑλληνικὸ Πολιτισμὸ ἀπὸ τὸν ἱεράρχη αὐτόν. Εἶναι αὐτὸς ποὺ ὡς πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως διέταξε καὶ ἐμπέτευσε τὴν ἰσοπέδωση τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀρτέμιδος στὴν Ἐφεσο, ἀρχιτεκτονικοῦ ἀριστουργήματος καὶ ἑνὸς ἀπὸ τὰ «Ἑπτὰ Θαύματα τοῦ Κόσμου». Κι αὐτὸν ἐπέλεξε τὸ ρωμαϊκὸ κρατίδιο γιὰ προστάτη τῆς παιδείας του μαζί μὲ τοὺς ἐπίσης μισέλληνες «φωστῆρες» Μέγα Βασίλειο καὶ Ἰωάννην τὸν Θεολόγο, πρὸς τιμὴν τῶν ὁποίων στὶς 30 Ἰανουαρίου καθὲς χρόνον ὅλα τὰ σχολεῖα τῆς Ἑλλάδος ὅλων τῶν βαθμίδων παρμένουν κλειστὰ καὶ οἱ δάσκαλοι ἐκφωνοῦν λόγους, χωρὶς νὰ ὑποψιάζονται τὸν θλιβερὸ ρόλο τους.

Ἄλλὰ ἰδοὺ τί μᾶς ὁμολογεῖ ὁ ἴδιος ὁ Χρυσόστομος («Εἰς τὴν Α΄ Κορινθίους, Ὁμιλία Ζ΄», τόμος 18, σελ. 197): «...διὰ νὰ καταισχύνωμεν καὶ τοὺς Ἕλληνας. Διότι τώρα, ἂν καὶ θέλω νὰ ἀπενθύνωμαι πρὸς αὐτούς, διατάζω, μήπως, ἐνῶ τοὺς νικῶμεν εἰς τοὺς λόγους καὶ εἰς τὴν ἀλήθειαν τῶν δογμάτων, ἐπισύρουν εἰς θάρος μας τὸν χλευασμὸν ἀπὸ τὴν σύγκρισιν τοῦ θίου, ἀφοῦ ἐκείνοι μὲν, ἂν καὶ εὗρισκονται εἰς τὴν πλάνην καὶ δὲν πιστεύουν εἰς τίποτε ἰσάξιον μὲ τὴν ἰδικήν μας πίστιν, ὅμως ζοῦν θίον φιλοσοφίας, ἐνῶ ἐμεῖς κάμνομεν τὸ ἐντελὲς ἀντίθετον. Ἀλλ’ ὅμως θὰ ὁμιλήσω διότι προσπαθοῦντες νὰ ἀνταγωνιζόμεθα αὐτούς, ἴσως ἐπιδιώξωμεν νὰ γίνωμεν καλύτεροι ἀπὸ αὐτούς καὶ εἰς τὴν ἰδίαν τὴν ζωὴν». Ὅμως τὶ ἐννοεῖ ὁ Χρυσόστομος γράφοντας τὴν φράσιν «θίον φιλοσοφίας»; Μᾶς τὸ λένε οἱ θεολόγοι μεταφραστές στὴν σελίδα 49 τοῦ ἰδίου τόμου σὲ ὑποσημείωσι: «...τὴν κατὰ Χριστὸν ἀσκήσιν καὶ Ζωὴν». Τὸ ξαναλέει στὸν ΚΣΤ΄ «Λόγον εἰς τὴν Α΄ Κορινθίους», τόμος 18, Α΄, σελ. 177 ὁ ἴδιος: «ἄλλ’ ἐγὼ τώρα θρηνῶ, ὅταν Ἕλληνες εἶναι φιλοσοφώτεροι ἀπὸ ἐμᾶς, ποὺ ἔχομεν ἐντολὴν νὰ μιμούμεθα ἀγγέλους». Ἄλλὰ καὶ ἀκόμη περισσότερο στὸν ἴδιο τόμο, σελ. 103: «Ἐὰς μιμηθῶμεν λοιπὸν τὸν ἀρχιστὸν τοὺς βαρβάρους ἐμεῖς οἱ πολῖται τῶν οὐρανῶν».

Δὲν γίνεται νὰ ὑπάρξῃ ἕνας Θεοδόσιος, ἕνας Ἀρκάδιος ἢ ἕνας Ἰουστινιανός, ἐὰν δὲν προηγηθῇ ἕνας Χρυσόστομος. Ὅπως οὔτε ἕνας Λένιν ἄνευ Μάρξ. Ἀλλὰ οὔτε καὶ Χρυσόστομος ἄνευ Χριστοῦ. Καὶ ἐξηγοῦμαστε: Εὐαγγέλιον κατὰ Λουκᾶν (19.27): «πλὴν τοὺς ἐχθρούς μου ἐκείνους τοὺς μὴ θελήσαντάς με βασιλεῦσαι ἐπ’ αὐτούς, ἀγάγετε ὥδε καὶ κατασφάξατε αὐτούς ἐμπροσθέν μου».

– Ἔχετε δίκιο, ἀγαπητοὶ μου ἀδελφοί, ἀπαντᾷ ὁ σχολιαστὴς θεολόγος. Δὲν ἐννοεῖ ἐδῶ αὐτὸ ποὺ ἀντιληφθήκατε. Καὶ συνεχίζει: «πρόκειται γιὰ τὸ ἐπιμύθιο τῆς παραβολῆς τῶν μνῶν. Εἶναι παραβολικόν».

Παρ’ ὅλα ὅμως αὐτὰ ἐμεῖς θὰ ἀποδεχθοῦμε τὴν ἀποφ. αὐτοῦ τοῦ Χρυσόστομου: «Λόγος Α΄ κατὰ Ἰουδαίων», τόμος 34, σελ. 107: «...πρῶγμα ποὺ ἔπαθαν καὶ οἱ Ἰουδαῖοι, οἱ ὅποιοι, ἀφοῦ κατέστησαν τοὺς

ἐναντὺς τοὺς ἄχρηστους γιὰ ἐργασία, ἔγιναν κατάλληλοι γιὰ σφαγή. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Χριστὸς ἔλεγε "τοὺς ἐχθροὺς μου, ποὺ δὲ θέλησαν νὰ βασιλεύσω σ' αὐτούς, ὁδηγήστε τοὺς ἐδῶ καὶ κατασφάζετε τοὺς". Ὁ ἅγιος λοιπὸν αὐτὸς Πατέρας μᾶς διευκρινίζει ἐδῶ καὶ μᾶς ἐπιβεβαιώνει, ὅτι ὁ Χριστὸς αὐτὰ τὰ ἔλεγε τοῖς μετρητοῖς. Ὅπως δὴ λήωσε καὶ γιὰ τοὺς Ἕλληνες, ὅτι εἶναι ἄξιοι λιθοβολισμοῦ.

Γιὰ ὅσους δὲν εὐκολύνονται νὰ διαβάσουν τὸν «Α' Λόγον κατὰ Ἰουδαίων» τοῦ Χρυσόστομου, θὰ σταχυολογήσουμε μερικoὺς ἀπὸ τοὺς χαρακτηρισμοὺς τοῦ κατὰ τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν, χάριν τοῦ ἐξανεμισμοῦ κάθε ἀμφιβολίας γιὰ τὸ ἄσβεστο μῖσος τοῦ καὶ τὴν γενοκτονικὴ του διάθεσι πρὸς αὐτούς. Τοὺς χαρακτηρίζει λοιπὸν: ἀθλίους καὶ ταλαίπωρους, παράνομους, ἀσεβεῖς, εὐρισκόμενους στὸ σκοτάδι, συγγενεῖς τῶν σκύλων, ἐλεεινότερους πάντων, μέθυσους, πόρνους, χειρότερους τῶν χοίρων καὶ τῶν τράγων, βέβηλους, μιαινοὺς, δαμιονιζόμενους, ἀπάνθρωπους, ἄρπαγες καὶ μὲ ἓνα σωρὸ ἄλλους παρόμοιους χαρακτηρισμοὺς. Γιὰ δὲ τὴν συναγωγὴ τῶν γράφει: «*Ἡ καλύτερα δὲν εἶναι μόνο πορνεῖο καὶ θέατρο, ἀλλὰ καὶ σπήλαιο ληστῶν καὶ καταφύγιο θηρίων*». Ἐπίσης: «*δι' αὐτὸ λοιπὸν προπάντων πρέπει νὰ μισήτε καὶ αὐτοὺς καὶ τὴ συναγωγὴ τοὺς...*». Καὶ συνεχίζει: «*Ἀλλὰ τώρα ἔχουν ἀποστερηθῇ κάθε συγγνώμης...*». «*Ὡστε ὡς πρὸς τὴν ἀσέβεια καμμιὰ διαφορὰ δὲν ὑπάρχει μετὰ τῶν αὐτῶν καὶ τῶν Ἑλλήνων*». Καὶ συνεχίζουμε μὲ τὰ χεῖριστα τοῦ Πατρὸς τῆς μισαλλοδοξίας καὶ τῆς γενοκτονίας. «*Κατὰ Ἰουδαίων Λόγος Δ'*», σελ. 195: «*Κι ἂν ἀκόμη φονεύσῃ κάποιος κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ὁ φόνος αὐτὸς εἶναι ἀπὸ κάθε φιλανθρωπία καλύτερος, ἐνῶ, ἂν κάποιος ἀπὸ λύπη δεῖξῃ εὐσπλαγχνίαν καὶ φιλανθρωπία παρὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, θὰ μποροῦσε ἡ φειδῶ αὐτὴ νὰ ἀποθῇ πρὸς μιὰ ἀπὸ ὅποιοδήποτε φόνον*». Ἐχομε ἐδῶ τὸ «κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ». Ποιὸ εἶναι τὸ θέλημα αὐτό; Τὸ ξαναγράφουμε: Εἶναι ἡ κατασφαγὴ τῶν ἐχθρῶν τοῦ (Λουκᾶς 19. 27). Ποιοὶ εἶναι οἱ ἐχθροί; «Οἱ ὅσοι δὲν δέχονται τὴν βασιλείαν του.

Ἡ θεωρία ὅμως θέλει καὶ τὸ παράδειγμά της. Ὅριστε: «*Κατὰ Ἰουδαίων Λόγος Δ'*», σελ. 199: «*Ὁ Φινεὺς λοιπὸν, ποὺ διέπραξε σὲ μιὰ στιγμή δύο φόνους, φονεύοντας ἓνα ἄνδρα καὶ μιὰ γυναῖκα, τιμήθηκε μὲ τὸ ἀξίωμα τῆς ἱερωσύνης, ἐνῶ αὐτὸς ὄχι μόνο δὲν μόλυνε μὲ τὸ αἷμα τὰ χεῖρα του, ἀλλὰ καθάρωτερα τὰ ἔκανε*». Καὶ ἀκόμη: «*Κατὰ Ἰουδαίων Λόγος ΣΤ'*», σελ. 321: «*Ἀλλὰ γι' αὐτὸ κυρίως μισῶ τὴν συναγωγὴν*». Καὶ στὴ σελ. 323: «*Γι' αὐτὸ καὶ ἐγὼ μισῶ τοὺς Ἰουδαίους*». Καὶ «*Κατὰ Ἰουδαίων Λόγος Η'*», σελ. 399: «*Υπάρχουν ἐπομένως ἀμαρτήματα, ποὺ ὑπερβαίνουν κάθε συγγνώμη καὶ δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ ἀπολογία γι' αὐτά*».

Σὲ τί εἶδους ἀνθρώπους ἀπευθυνόταν ὁ ἱεράρχης αὐτὸς καὶ πῶς τοὺς διαπαιδαγωγοῦσε γιὰ τὸν καθημερινὸ βίον; Ἄς τὸ ἀκούσουμε καλύτερα ἀπὸ τὸ στόμα του: «*Ὅπως ἀκριβῶς δὲν ὠφελεῖ καθόλου ἡ περιτομὴ οὔτε βλάβει ἡ ἔλλειψις περιτομῆς, ἔτσι οὔτε βλάβει ἡ δουλεία οὔτε ὠφελεῖ ἡ ἐλευθερία*». («*Εἰς Α' Κορινθίους Ὁμιλία ΙΘ'*», σελ. 535). Καὶ συνεχίζει ἀμέσως ἀναφερόμενος στὰ λόγια τοῦ Παύλου: «*Καὶ διὰ νὰ καταδείξῃ τοῦτο μὲ μεγαλύτεραν σαφήνειαν λέγει: Ἀλλὰ καὶ ἂν ἡμπορῇ νὰ γίνῃς ἐλεύθερος, χρησιμοποίησε περισσότερον τὴν δουλείαν, δηλαδὴ νὰ εἶσαι περισσότερον δοῦλος. Καὶ διατὶ τέλος πάντων αὐτὸν ποὺ δύναται νὰ ἐλευθερωθῇ τὸν συμβουλεύει νὰ μείνῃ δοῦλος. Διότι θέλει νὰ δείξῃ ὅτι καθόλου δὲν βλάβει ἡ δουλεία, ἀλλ' ὠφελεῖ μάλιστα*». Ἄν καὶ τὰ πράγματα ἐδῶ λέγονται μὲ τ' ὄνομά τους, ἀπερίφραστα, πρὸς ἀποφυγὴν παρεξηγήσεων ὁ Χρυσόστομος διευκρινίζει ἀμέσως στὴ συνέχεια: «*Καὶ γνωρίζω μὲν ὅτι μερικοὶ ἰσχυρίζονται, ὅτι τὸ "χρησιμοποίησε περισσότερον" τὸ εἶπε περὶ ἐλευθερίας, ὑποστηρίζοντες ὅτι σημαίνει, ἐὰν ἡμπορῇ νὰ ἐλευθερωθῇς, ἐλευθερώσου... Δὲν λέγει λοιπὸν τοῦτο, ἀλλ' ἐκεῖνο ποὺ εἶπα προηγουμένως, θέλων νὰ δείξῃ ὅτι δὲν κερδίζει τίποτε περισσότερον αὐτὸς ποὺ γίνεται ἐλεύθερος, καὶ ἐπομένως, λέγει, καὶ ἂν ἀκόμη ἐξαρτᾶται ἀπὸ σένα νὰ ἐλευθερωθῇς, μάλλον μένε ὡς δοῦλος*».

Ποιοὶ μπορεῖ νὰ «τέρπωνται» μὲ τέτοια διδασκαλία; Μόνο δοῦλοι παραιτημένοι ἐντελῶς ἀπὸ κάθε διάθεσι ἀπελευθερώσεως. Ὁ Ἕλλην, τὸ κατὰ δύναμιν, προτιμᾷ τὸν θάνατον ἀπὸ τὴν δουλείαν. Μ' αὐτὴν τὴν διδασκαλία ἐκπαιδευόταν, ὅπως εἶναι γνωστὸν. Ὁ χριστιανισμὸς γιὰ τὸν Ἰ. Χρυσόστομο προφανῶς εἶναι μία θρησκεία δούλων.

Σταῦρος Βασδέκης

Μετανοείτε!

“Όσο πλησιάζει αυτή η άγια ημέρα, τόσο η χαρά μου ανεβαίνει. Θα δώ μέσα στο άρξάμενον 2000 ν’ αυτοκτονούν άνθρωποι από φόβο, από θρησκευτική πίστη. Μία ολόκληρη χιλιετία προετοιμαζόμουν. Έγώ ξέρω πόσους παλαδούς υποχρεώθηκα ν’ ανεχθώ, γιατί με έδόλεναν οί προφητείες τους για καταστροφές με τὸ γύρισμα τῆς νέας χιλιετίας. “Α! είναι σπουδαίο πράγμα και μ’ εξυπηρετεί αφάνταστα τὸ νὰ δίνης υπερφυσικές ιδιότητες σέ μιὰήμερομηνία. Κι ἄς γράφουν αὐτοί οί ἀχώνευτοι τοῦ «Δαυλοῦ», ὅτι δὲν ὑπάρχει χρόνος χωρὶς παρατηρητή. Μήπως ὑπάρχουν προλήψεις χωρὶς υπερφυσικές δυνάμεις; “Αρα, ἐφ’ ὅσον ὑπάρχουν προλήψεις, ὑπάρχουν καὶ υπερφυσικές δυνάμεις. Πάει τώρα, τοὺς τάπωσα. “Οχι, θὰ μοῦ ξέφευγαν. Σὺν Γιαχβὲ κι ἀπὸ μυαλὸ σκίζουμε. Τί νὰ τίς κάνουμε τίς ἐπιστήμες, ὅταν ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου δουλεύη, καὶ δουλεύη πρὸς τὴν σωστὴ κατεύθυνση; Καὶ σωστὴ κατεύθυνση εἶναι αὐτὴ πὺν συμφέρει ἐμένα, πὺν μοῦ φέρνει τὸ πόπολο σιδεροδέσμιο νὰ με ἱκετεύη νὰ τὸ γλυτώσω ἀπὸ τὴν ἀλλαγὴ τῆς χιλιετίας.

“Αχρεῖαστοι μοῦ εἶναι αὐτοί οί ἐπιστήμονες, πὺν διατυμπανίζουν, ὅτι ἡ διάρκεια τοῦ ἔτους εἶναι μία πλήρης περιστροφή τῆς Γῆς γύρω ἀπὸ τὸν ἥλιο. “Ε λοιπόν, καὶ τοῦ χρόνου τὸ ἴδιο θὰ γίνῃ. Τὸ ἴδιο γίνεται ἀπὸ τότε πὺν ἐσηματίσθηκε τὸ ἡλιακὸ μας σύστημα. Αὐτὰ λέει ἡ καταραμένη ἡ ἀστρονομία, πὺν ἀνακάλυψαν οί τρισκατάρστοι Ἕλληνες. Μὰ ἐμένα μ’ ἐνδιαφέρει ἡ ἀστρολογία. “Όταν ἡ Ἀφροδίτη δοῖσκειται στὸν Σκορπιό, σὰς περιμένει ἐρωμένη στὴ γωνία. Στὴ χούφτα σας τὴν κρατᾶτε· τὸ λένε κι οί γραμμὲς στὶς παλάμες σας. Γιὰ προσέχτε τις. “Ετσι πρέπει νὰ σκέπτεστε. Γιὰ νὰ προστρέχετε στοὺς ἀγαπημένους μου ἀστρολόγους. Πρέπει νὰ φωλιάσῃ ὁ φόβος μέσα σας γιὰ τὰ ἐρχόμενα. Οί ἀόρατες δυνάμεις ἐξουσιάζουν τὸ μέλλον σας. “Εξενμενίστε τις. Δὲν στοιχίζει τίποτε: λίγα χιλιάδικα καὶ πολὺ ὑποταγή. Καὶ μὴν ἀπορεῖτε, πὺν δὲ σὰς δοῖκε κανένα κακό. Μπορεῖ ὁ Γιαχβὲ στὴν εὐσπλαγχνία του νὰ σὰς λυπήθηκε, ἀλλὰ δὲν σὰς ξέχασε. “Η τιμωρία ἐπέρχεται. “Η ἀχλάδα πίσω ἔχει τὴν οὐρά.

“Εκτὸς ἂν μετανοήσετε· ἂν προσπέσετε στὰ γόνατα καὶ δώσετε τὸν ἱερὸ ὄρκο, ὅτι θ’ ἀκολουθήσετε πιστὰ τίς ἐντολές του. Καὶ μιὰ καὶ δὲν βλέπετε τὸν ἴδιο, ἐδὼ εἶμαι κι ἐγώ. Κι ἐγὼ ἐντολὲς δίνω καὶ μάλιστα θεόπνευστες. “Αφήστε στὴν ἄκρη τίς ἐπιστημονικὲς σκέψεις καὶ κρίσεις. Μοῦ φτάνουν οί ἄθλιοι ἱστορικοί, πὺν ἀμφισβητοῦν τὰ Εὐαγγέλια καὶ γράφουν, ὅτι ὁ Χριστὸς πρέπει νὰ γεννηθῇκε τὸ 6 π.Χ. Τελείωσε!!! Τὸ 2000 ἦρθε. Δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ζοῦσε ὁ Χριστὸς πρὸ Χριστοῦ. Μόνον στοὺς καλοὺς μου κομμουνιστὲς ἐπέτρεψα νὰ βροῦν κομμουνιστὲς πρὸ κομμουνισμοῦ, σὰν τὸν Ἀνδρουτσο καὶ τὸν Καραϊσκάκη. Δὲν κάνει νὰ συγχύζωμαι, ἰδιαίτερα τώρα πὺν πέρασα καλὰ καὶ ὑποδέχθηκα τὸ 2000 στὸ Σίδνεϋ, σ’ ἐκεῖνο τὸ πάρτυ πὺν στοίχισε 35.000.000 δοχ. τὸ ἄτομο. “Ετσι, γιὰ νὰ ξεχνιέμαι· γιὰ νὰ μοῦ περνᾷ ὁ καιμὸς, καθὼς βλέπω τοὺς ἐπιστήμονες νὰ ἐρχονται κατὰ πάνω μου κρατῶντας τὸ

Σάρωθρον

Ο ΠΡΟΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΤΥΠΟΣ ΣΤΙΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΧΩΡΕΣ*

Β. «Εἰδήσεις διὰ τὰ Ἀνατολικά μέρη», «Ἑλληνικὸς
Τηλέγραφος», «Ἐρμῆς ὁ Λόγιος» καὶ «Καλλιόπη»

Ι. Ο ΝΕΟΦΥΤΟΣ ΔΟΥΚΑΣ ΚΑΙ Η ΑΥΣΤΡΙΑΚΗ ΛΟΓΟΚΡΙΣΙΑ

Ἀποτέλεσμα τῆς συνεργασίας τῶν Μαρκιδῶν - Πούλιου μὲ τὸν Ρήγα καὶ τῆς παύσης τῆς «Ἐφημερίδος» ἦταν ἡ ἀναδίπλωση τῆς ἐκδοτικῆς ἔντυπης προοπάθειας τῆς ἑλληνικῆς παροικίας τῆς Βιέννης καὶ ἡ αὐστηρὴ ἀντιμετώπιση ἀπὸ τὶς ἀρχὲς νέων ἐγχειρημάτων. Πρακτικὰ μεταφράζεται σὲ δεκατρία χρόνια χωρὶς ἑλληνικὴ ἐφημερίδα, ἀρχῆς γενομένης μὲ τὴν ἄρνηση τῶν ἀρχῶν στὸν ἱερέα τῆς ἑλληνικῆς ὀρθοδόξου κοινότητας τοῦ Τοκάι (6) Πολυζώη Κοντό, νὰ ἀνοίξῃ ἑλληνικὸ τυπογραφεῖο (28-8-1798). Ἕνα ἐπίσημο ἔγγραφο τοῦ 1806 πρὸς τὸ ὑπουργεῖο ἐξωτερικῶν ἀναφέρει: «*Ἐκτοτε παρουσιάσθησαν πολλοὶ ἐνδιαφερόμενοι, οἱ ὅποιοι ἤθελον νὰ συνεχίσουν τὴν ἔκδοσιν τῆς πανθείσης ἐφημερίδος*». Γνωρίζουμε τὴν αἴτηση τοῦ λόγιου ἱερέα τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου (τῆς ἑλληνικῆς κοινότητας, ποὺ συγκέντρωνε Ἕλληνες μὲ τούρκικη ὑπηκοότητα) Νεόφυτου Δούκα (1760 - 1845) καὶ τὴν αἴτηση τοῦ αὐστριακοῦ Ἰωσήφ Φραγκίσκου Halle, διευθυντῆ πρακτικοῦ λυκείου στὴν Βιέννη καὶ λογοκριτῆ τῶν ἑλληνικῶν βιβλίων, ποὺ ὑποβλήθηκαν τὸ 1804 καὶ τὸ 1805. Οἱ αἰτήσεις δὲν κατατέθηκαν τὴν ἴδια ἐποχὴ, ὅμως τὶς κατέστησε σύγκαιρες ἡ ὑπερβολικὴ ἀδιαφορία τῶν αὐστριακῶν ἀρχῶν – ἡ ἔγκριση δόθηκε τὸ 1807 – καὶ οἱ ταραχὲς στὴν Εὐρώπη.

Ἄν καὶ ἐξ ἀρχῆς ἡ ὑπόθεση τοῦ λόγιου ἱερέα ἦταν χαμένη, ἀξίζει νὰ συγκρίνουμε τὰ ἐπιχειρήματα, μὲ τὰ ὁποῖα οἱ δύο ἄνδρες ζητοῦσαν τὴν ἔγκριση τῶν αὐστριακῶν ἀρχῶν. Στὴν αἴτησή του ὁ Ν. Δούκας θεωρεῖ, πὼς ἡ ἐφημερίδα τῶν Μαρκιδῶν - Πούλιου παύθηκε «*ἐξ αἰτίας συμπτώσεως*», σὲ ἀντίθεση μὲ τὸν Halle, ὁ ὁποῖος εἶχε τὴν ἄποψη, ὅτι «*ὁ συντάκτης ὑποπέσας εἰς τινὰς ἀξιοποίνους ἐνεργείας ἐτιμωρήθη ὡς ὥφειλε, πανθείσης ἐν συνεχείᾳ τῆς ἐφημερίδος*». Ἄν καὶ ὁ Ν. Δούκας θεωρῇ τὴν ἐφημερίδα «*ὡφελιμώτατον μέσον διὰ τὴν προαγωγὴν τῶν κρατικῶν συμφερόντων*», πείθει περισσότερο ὁ Halle, ἀφήνοντας νὰ ἐννοηθῇ ὅτι ἡ ἐφημερίδα θὰ προάγῃ τὰ κρατικὰ συμφέροντα: «*τὸ αὐστριακὸν κράτος θὰ ἦτο δυνατόν νὰ χρησιμοποιήσῃ τὴν ἐν*

*Βλέπε τὸ πρῶτο μέρος τῆς ἐρευνας στὸ τεῦχος 216 (Δεκεμβρίου 1999), σ.σ. 13693-13698.

λόγω έφημερίδα εις όλας τας παρουσιαζομένης ευκαιρίας... ως ένα όχημα, δια να προπαρασκευάση τις επιχειρήσεις του». Η συνεπαγωγική θέση του Ν. Δούκα για την λογοκρισία: «Έπειδή ή εν λόγω έφημερίς θα υπόκειται όπως δήποτε εις την επίσημον λογοκρισίαν, δεν θα είναι δυνατόν επομένως δια της κυκλοφορίας της να παραβλαφθοῦν κατά ένα οίονδήποτε τρόπον τὰ κρατικά συμφέροντα» απέχει από την έγγύηση που έδινε ή έπταετής παρουσία του Halle ως λογοκριτή ελληνικών βιβλίων.

Ο Ν. Δούκας χρησιμοποίησε τὰ παρωχημένα επιχειρήματα της έκδοσης των ξενόγλωσσων έφημερίδων, δηλαδή των κερδών της αυτοκρατορίας από τη διακίνηση της έφημερίδας, που στήριζαν τις ελληνικές έκδοτικές προσπάθειες της περιόδου 1784 - 1798. Έκείνο που ενδιέφερε ήταν ή πολιτική σκοπιμότητα. Αυτό όσμιζόμενος ό Halle αναφέρει κατηγορηματικά, ότι «ποτέ δεν θα έθιγε κάτι, τó όποιον θα ήτο δυνατόν να δώση ευκαιρίαν διαμαρτυρίας εκ μέρους της Έψηλῆς Πύλης». Επίσης πρότρεξε να βεβαιώσει, ότι ή έφημερίδα του θα είχε «μίαν μάλλον έμπορικὴν παρά πολιτικὴν χροιάν». Από άποψη τακτικής ήταν θετική ή απόφασή του να άπευθύνη την αίτησή του προσωπικά στον αυτοκράτορα Φραγκίσκο Β' (7), ενώ ό Ν. Δούκας την έστειλε στην καισαροδασικὴ κυβέρνηση της Κάτω Αύστρίας. Στην αίτηση του Halle διαφαίνεται ικανότητα στους διπλωματικούς έλιγμούς, έμπορικό πνεῦμα – «εις περίπτωσιν ύψηλης έγκρίσεως της άδειάς του, έγκριθῇ συγχρόνως και ή άποκλειστικότης αυτής» – και άριστη γνώση των κρατικών άπαιτήσεων. Με φράσεις όπως «κατά τρόπον άξιοπρεπή και άδολογῇ», «μετά της άπαιτουμένης προσοχής και προφυλάξεως» προσπάθησε να άποσπάση την έγκριση των άρχων.

Η έγκριση δόθηκε στον Halle τó 1817, εξαιτίας όμως των ευρωπαϊκών ταρχων ή έφημερίδα «Ειδήσεις δια τὰ Άνατολικά Μέρη» εκδόθηκε τó 1819. Στην περίοδο του 25ετούς δικαιώματος, που του χορηγήθηκε προς έκδοση ελληνικής έφημερίδας, τύπωσε δύο έφημερίδες. Την έφημερίδα «Ειδήσεις δια τὰ Άνατολικά Μέρη» από τις 2 Ίουνίου 1811 έως τις 29 Νοεμβρίου του ίδιου έτους, με συνεκδότη τó δάσκαλο της ελληνικής παροικίας της Βιέννης Ραφαήλ - Ευφρόνιο Πώποδικ και την έφημερίδα «Έλληνικός Τηλέγραφος», την μακροβιότερη έφημερίδα της παροικίας από τις 3 Ίουνίου 1812 έως τó 1836· την μόνη έφημερίδα που έζησε εκτός από την προεπαναστατική, την επαναστατική και την μετέπειτα περίοδο. Συνεκδότης ήταν ό εκ Τυρνάβου γιατρός Δημ. Άλεξανδρίδης, άνηψιός του Άνθιμου Γαζή (1758 - 1828). Εκτός από την άλλαγή τίτλου ή έφημερίδα στην 25ετή ζωή της γνώρισε και δύο ιδιοκτήτες, άφοῦ τó 1817 πέθανε ό Halle και έπειτα από έγκριση των άρχων τó δικαίωμα έκδοσης χορηγήθηκε στον Δημ. Άλεξανδρίδη. Και οι δύο έφημερίδες κυκλοφοροῦσαν τις συνηθισμένες ήμέρες. Η έφημερίδα «Ειδήσεις δια τὰ

Α'ριθμὸς 1.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΔΙΑ ΤΑ ΑΝΑΤΟΛΙΚΑ ΜΕΡΗ.

Τρίτη τῇ 2. Ἰουλίου. 1871. Νέα.

Λ'εσξία :

Βιέννα. Εἰς τὰς 26. Ἰουλίου ἐκπολιτογῆθη μὴ
 Χαισσεαροβασιλικὴ Πατέντα διὰ τὰς ἀνταλλαγμα-
 τικὰς Ἐνδείξεις, ἥτις Ἀ'νδρέζεργσιάντε, (Einlösungss-
 cheine) τὴν ὁποῖαν ὡς ἀναγκαῖον θέλομεν ἐκδώσει-
 νας τὸ ἐξῆς μὲ ὅλην τῆς τὴν Περιοχῆς.

«Εἰδήσεις διὰ τὰ Ἀνατολικά Μέρη»: Ἡ πρώτη σελίδα.

Ἀνατολικά Μέρη» ἐμπερικλείει ἔμμεσα τὸν Ἑλληνισμό στὸν τίτλο της. Τὰ ἄρθρα της δανειζόταν ἀπὸ τὸν «Αὐστριακὸ Παρατηρητὴ» καὶ τὴν «Ἐφημερίδα τῆς Βιέννης». Ὁ ἐκδότης εἶχε ὡς κύριο μέλημά του ν' ἀποφύγη τὴ ρήξη μὲ τὶς αὐστριακὲς ἀρχές, οἱ ὁποῖες ἄλλωστε παρακολουθοῦσαν στενὰ τὴν ἔφημερίδα. Ἡ εὐελξία καὶ ἡ ἐμπορικὴ συνείδηση κατάφεραν νὰ ἐξαντλήσουν τὸ 25ετὲς προνόμιο.

Στις 13 Νοεμβρίου ἐνημερώθηκε ὁ ὑπουργὸς τῆς Ἀστυνομίας, πὼς «ὁ Γάλλος πρέσβυς ἔλαβε τὴν ἐντολὴν ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορά του νὰ τοῦ ἀποστείλῃ ὅλας τὰς μέχρι τοῦδε ἐκδοθείσας ἑλληνικὰς ἔφημερίδας καὶ νὰ πράττῃ τὸ αὐτὸ καὶ εἰς τὸ μέλλον». Τὴν ἐπομένη ὁ Χάγκερ ζήτησε τὴν λογοκρισία ὅλων τῶν φύλλων τῆς ἔφημερίδας. Ἡ ἀπάντηση ἦταν καθησυχαστικὴ, καθὼς ἡ ἔφημερίδα πληροῦσε τὶς προδιαγραφές, πού ἀπαιτοῦσαν οἱ αὐστριακὲς ἀρχές. Στις 29 τοῦ ἰδίου μηνὸς κυκλοφόρησε τὸ τελευταῖο φύλλο τῆς ἔφημερίδας. Οἱ αἰτίες πρέπει νὰ ἀναζητηθοῦν σ' ἐσωτερικοὺς λόγους, ἀφοῦ δὲν συνέτρεχαν λόγοι παύσεως. Οἱ ἐσωτερικοὶ λόγοι δὲν εἶναι εὐδιάκριτοι. Θὰ πρέπει ὅμως ν' ἀναφέρουμε τὴν μὴ ἱκανοποιητικὴ ἀποδοχὴ τῆς ἔφημερίδας ἀπὸ τοὺς Ἕλληνες, τὰ ἀδύνατα ἄρθρα καὶ τὴν παραίτηση τοῦ Ραφαήλ - Εὐφρονίου Πώποβιτς. Ἡ

έκδοση της έφημερίδας «Έλληνικός Τηλέγραφος» αναγγέλθηκε στο τελευταίο φύλλο της έφημερίδας «Ειδήσεις διά τὰ Ἀνατολικά Μέρη» καί στόν «Έρμη τόν Λόγιον». Στήν ἀναγγελία περιέχεται καί μιὰ ἀλήθεια, πού κρίνεται ὡς ἐπιτυχημένη εὐχή, μιὰ καί οἱ έφημερίδες τοῦ παροικιακοῦ Ἑλληνισμοῦ πλήθαιναν: «ὅπου ὑπάρχουσι τοιαῦτα περιοδικὰ συγγράμματα ἢ έφημερίδες, ἐκεῖ βλέπομεν καί τὸ ἔθνος πλέον πεπαιδευμένον παρὰ τὰ λοιπὰ καί ὀξυνοώτερον καί εὐδαιμονέστερον καί κοινωνικώτερον». Τήν έφημερίδα προμηθεύονταν καί πλήρωναν τίς συνδρομές τους οἱ Ἕλληνες τῆς παροικίας ἀπό τὸ ταμπακοπωλεῖο τῆς ὁδοῦ Κέλλνερχοφγκάσσε. Ὁ Δημ. Ἀλεξανδρίδης ἔδωσε ἄλλη ὥθηση στήν έφημερίδα, μέ ἀποτέλεσμα νὰ αὐξηθῇ ἡ κυκλοφορία τῆς. Γιά πρώτη φορὰ δόθηκε ἡ εὐκαιρία σ' ἑλληνική έφημερίδα νὰ κυκλοφορῇ κάθε μέρα (πλὴν Κυριακῆς καί ἑορτῶν) καί νὰ ἐκδίδῃ παραρτήματα. Ὅταν τὰ οἰκονομικά δὲν τὸ επέτρεπαν, ἐκδιδόταν δύο φορές τήν ἑβδομάδα. Συμπλήρωμα τῆς έφημερίδας ὁ «Φιλολογικός Τηλέγραφος», κυκλοφόρησε ἀπό τὸ 1817, καλύπτοντας τὰ φιλολογικά θέματα, πού ἦταν παραμελημένα στοῦ κυρίως περιοδικοῦ (πιθανὸν καί ὡς φιλολογικὴ ἀντιπαράθεση πρὸς τὸν «Έρμη τόν Λόγιον»).

Στὰ 1815 ἡ ἀστυνομία μπῆκε στοῦ σπίτι τοῦ Δημ. Ἀλεξανδρίδη, ὅπου ἀνακάλυψε παράνομο πιεστήριο καί μὴ λογοκριμένες έφημερίδες. Ἐδῶ ἐπαναλαμβάνεται ἡ ἱστορία τῆς έφημερίδας τῶν ἀδελφῶν Μαρκιδῶν - Πούλιου μέ τίς δύο ἐκδόσεις. Ὁ Δημ. Ἀλεξανδρίδης κατηγορήθηκε γιά τὴν ἐκμάθηση τῆς τυπογραφικῆς σ' ἄτομα πού ἐφέροντο ὡς ὑπηρέτες, μ' ἀντικειμενικὸ σκοπὸ τὴν ἐπ' ἀνδρῶν τυπογραφείῳ στοῦ Ἰάσιο. Ὁ ἀστυνομικὸς διευθυντῆς τῆς Βιέννης εἰσηγήθηκε τὴν ἀφαίρεση τῆς ἄδειας τῆς έφημερίδας «Έλληνικός Τηλέγραφος», πού ὅμως δὲν ἔγινε. Τὴν αὐστριακὴ ἀστυνομία ἀπασχολοῦσε τὰ τελευταῖα χρόνια ἡ διάθεση τῶν Ἑλλήνων τῆς Βιέννης νὰ ιδρύσουν τυπογραφεῖο στίς Παρίστριες ἡγεμονίες, ὅπου οἱ συνθῆκες δουλειᾶς ἦταν πιὸ ἐλεύθερες. Παρὰ τίς κατασκοπευτικὰς ἐπιτυχίες τῆς αὐστριακῆς ἀστυνομίας, πού, πρέπει νὰ σημειωθῇ, ὠφείλονταν σὲ Ἕλληνες πληροφοριοδότες, τυπογραφικά στοιχεῖα καί πιεστήριο πέρασαν ἀπὸ τὴ Λειψία μέσω Βιέννης μέ προορισμὸ τὴν ἐμπορικὴ ἑταιρεία «Διογένης καί Σία» στοῦ Ἰάσιο.

II. Η ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ «ΕΡΜΟΥ ΤΟΥ ΛΟΓΙΟΥ»

Τὴν 1 Ἰανουαρίου 1811 ἐγκρίθηκε ἡ ἐκδοση στήν Βιέννη τοῦ περιοδικοῦ «Έρμης ὁ Λόγιος». Ὁ Ἀδ. Κοραῆς (1748 - 1833) ἐπηρεασμένος ἀπὸ τὸ μεγάλο διάστημα πού εἶχε διαρρεύσει χωρὶς ἑλληνικὴ έφημερίδα, στόν πρῶτο τόμο τοῦ Πλουτάρχου, στοὺς αὐτοσχέδιους στοχασμοὺς γιά τὴν παιδεία σημειώνει: «ἤθελέν πού ταχύνειν τὴν εἰς τὸ καλὸν τῆς Ἑλλάδος προκοπὴν καί θελ-

«Καλλιόπη»: Ἡ πρώτη σελίδα.

τίωσιν ἐφημερίς πολιτικοφιλογολογική». Πέρα ὅμως ἀπὸ τὴν προτροπὴ ὥριζε καὶ τὸ πλαίσιο μέσα στοῦ ὁποῖο ἔπρεπε νὰ κινηθῇ τὸ περιοδικό:

1. Ἡ γλῶσσα του νὰ ἦταν «γραμμένη εἰς τὴν κοινῶς λαλουμένην γλῶσσαν». Ἡ φράση αὐτὴ ἐνέχει σφοδρὲς γλωσσικὲς ἀντιπαραθέσεις. Στὸ περιοδικὸ δόθηκε χώρος στοῦ λεγόμενου γλωσσικὸ ζήτημα γιὰ ἄρθρα μὲ κριτικὴ διάθεση. Ὁ «Ἐρμῆς ὁ Λόγιος» ἐπισημοποίησε τὴ γλωσσικὴ διαμάχη, πού ὅμως ἦταν ἡ ἀφορμὴ, καθὼς ἡ αἰτία βρισκόταν στὶς ἰδεολογικὲς θέσεις τοῦ διαφωτισμοῦ, πὺν πρέσβευε τὸ περιοδικό.

2. Ὅσον ἀφορᾷ στὰ περιεχόμενά της: «Ἦγουν ἐφημερίδα ἐρανισμένη ἀπὸ τὰς πολιτικὰς καὶ φιλοσοφικὰς τῶν φωτισμένων τῆς Εὐρώπης ἐθνῶν ἐφημερίδας, ἔπειτα καὶ ἀπὸ τὰς εἰδήσεις τῶν ἰδίων συμβαινόντων εἰς τὴν Ἑλλάδα». Γνωστὴ ἡ θεωρία τοῦ Ἀδ. Κοραῆ περὶ «μετακενώσεως» τῆς ἀνάγκης ἐπαφῆς τῆς Ἑλλάδος μὲ τὴν Εὐρώπη. Τούτῃ ἡ συμβουλή, καθὼς μὲ τὸ χρόνο ἡ ἐπιρροὴ τοῦ Ἀδ. Κοραῆ στοῦ περιοδικὸ μεγάλωνε, ἔγινε στόχος τοῦ περιοδικοῦ. Ἀπ' τὰ πρῶτα κιόλας χρόνια ἐπιδιώχθηκε ὁ ἐλληνικὸς χαρακτήρας τοῦ περιοδικοῦ, ἀλλὰ καὶ τὸ εὐρωπαϊκὸ του χρῶμα. Ἡ χρῆσις ἑξευρωπαϊσμένων λέξεων δείχνει αὐτὴ τὴν τάση. Τὸ ἴδιο ἐπιδιώκουν καὶ οἱ μεταφράσεις ἄρθρων ἀπὸ διάφορες εὐρωπαϊκὲς ἐφημερίδες.

3. Στὸ θέμα τοῦ ἐκδότῃ ὁ Ἀδ. Κοραῆς ἦταν ἀπόλυτος, καθὼς ἤξερε τὴν σχέση τῶν τυπογράφων μὲ τὶς ἐλληνικὲς ἐφημερίδες: «πρέπει νὰ συντάσσεται ἀπὸ

Ἡ πρώτη σελίδα τῆς ἐφημερίδας «Ἑλληνικὸς Τηλέγραφος».

κάλαμον φιλοσόφου». Ἀκόμα ὥρισε καὶ τὸ λόγιο ποὺ θεωροῦσε ἱκανό: «ἐπιτηδειότερον εἰς τοιαύτης ἐφημερίδος σύνταξιν δὲν γνωρίζω παρὰ τὸν σοφὸν ἀρχιμανδρίτην καὶ φίλον μου Ἀνθιμον Γαζῆν».

4. Ὡς τόπο ἔκδοσης ὥριζε τὴν Βενετία ἢ τὴν Βιέννη. Ὁ Ἀδ. Κοραῆς ξέροντας τὸ οἰκονομικὸ πρόβλημα τῶν ἐλληνικῶν ἐφημερίδων, κυρίως ἐξαιτίας τῶν συνδρομῶν, γίνεται καινοτόμος καὶ μιᾶ γιὰ τὴν ἀνάγκη χορηγῶν: «Τὸ κοινὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως εὐκόλα δύναται νὰ προξενήσῃ καὶ τοῦτο τὸ καλὸν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐὰν χορηγήσῃ εἰς κανένα λόγιον ἄνδρα τοῦ γένους, κάτοικον τῆς Βενετίας ἢ τῆς Βιέννης, τὴν ἀναγκαίαν δαπάνην εἰς τὴν σύνταξιν καὶ διὰ τοῦ τύπου ἔκδοσιν τῆς ἐφημερίδος». Ἀποδέκτης τοῦ μηνύματος δὲν ἔγινε τὸ Πατριαρχεῖο, ἀλλωστε ὁ Ἀδ. Κοραῆς δὲν ζήτησε τὴν ἐπιστασία του, ἀλλὰ τὴ χορηγία του. Γιὰ τὸν «Ἐρμῇ τὸν Λόγιον» βρέθηκε χορηγός, καὶ ἦταν ἡ νεοφώτιστη «Φιλολογικὴ Ἑταιρεία τοῦ Βουκουρεστίου», μὲ τὶς παραινήσεις τοῦ Ἰγνατίου Οὐγγαροβλαχίας (1760-1828). Ἡ χορηγία κατ' ἔτος ἦταν 500 χάρτινα ρούβλια, μὲ τὴν ὑποχρέωση νὰ στέλνεται δωρεὰν ἓνα τεῦχος σὲ κάθε σχολεῖο. Ἀπ' τὴ στιγμή ποὺ ἡ «Φιλολογικὴ Ἑταιρεία» δὲν μποροῦσε νὰ στηρίξῃ οἰκονομικὰ τὸ περιοδικό, ὑπῆρξαν ἐπώνυμοι χορηγοὶ ὅπως ὁ ἡγεμόνας Ἀλέξανδρος Σκαρλᾶτος Καλλιμάχης, ὁ Ἰωάννης Βαρβάκης κ.ἄ. Τὰ τελευταῖα χρόνια τὴν ἔκδοση τοῦ περιοδικοῦ στήριξαν μέλη τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας ὅπως ὁ Ἰωάννης Σέκερης, ὁ Γρηγόριος Δικαῖος κ.ἄ. Μοιάζει ὡς «γραμμὴ» τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας. Ἀλλωστε καὶ οἱ ἐκδότες τοῦ «Ἐρμῇ τοῦ Λογίου» ἦταν φιλικοί. Ὡστόσο ὑπῆρξαν χρονιὲς δύσκολες γιὰ τὸ περιοδικό. Τὸ 1813 ζητήθηκε ἡ βοήθεια τοῦ Θεόκλητου Φαρμακίδου (1784 - 1860), ἱερέα τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννη, γιὰ νὰ δώσῃ νέα πνοὴ στὸ περιοδικό. Ἀκόμα ἐπιστρατεύθηκε ὁ φίλος τοῦ Κοραῆ ἔμπορος Γ. Βασιλείου, ποὺ μὲ τὸ ἄρθρο του «Πρόσκλησις φιλολογικῇ» ἀναφέρθηκε στὶς δυσκολίες τοῦ περιοδικοῦ. Τὸ 1814 ὁ δεκαπενθήμερος «Ἐρμῆς ὁ Λόγιος» κυκλοφόρησε μόνο ἑπτὰ τεύχη,

Ε Ρ Μ Η Σ

ο

Λ Ο Γ Ι Ο Σ.

1 8 1 7.

ΕΝ ΒΙΕΝΝΗ ΤΗΣ ΑΟΥΤΕΡΙΑΣ.
ΕΝ ΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ ΤΟΥ ΙΩ. ΒΑΡΘΟΛ. ΤΖΒΕΚΙΟΥ,
ΠΡΩΤΗ ΒΕΝΔΩΤΟΥ.

Τὸ ἐξώφυλλο «Ἐμοῦ τοῦ Λογίου».

ἐνῶ ζητήθηκε ἀπὸ τὸν ἐκδότη τοῦ «Ἑλληνικοῦ Τηλεγράφου», Δημ. Ἀλεξανδρίδης ν' ἀναλάβῃ τὴν ἐκδοσὴ τοῦ περιοδικοῦ. Πρόταση πού ἐπαναλήφθηκε τὸ 1815, ὅταν τὸ περιοδικὸ ἔδγαλε ἓνα μόνο τεῦχος. Ὁ «Ἑρμῆς ὁ Λόγιος» ἦταν ἓνα φιλολογικὸ περιοδικό, πού ἐκ τῆς φύσεώς του ἀπευθυνόταν σὲ λογίους. Αὐτὸ δὲν ἐξηγεῖ τὸν μικρὸ ἀριθμὸ τῶν συνδρομητῶν, οὔτε σημαίνει πὼς δὲν διαβαζόταν τὸ περιοδικό. Στους ἀργοὺς ρυθμοὺς μετάλλαξης τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας δὲν εἶχε ἀκόμα ἐκλείψει ἡ μορφή τῆς ἐπιστολιμαίας ἐφημερίδας. Πρὸς ἐπίρρωση ἀναφέρεται στὸ περιοδικὸ «Καλλιόπη»: «*εὐρέθησαν [τινες] κατὰ τύχην εἰς τὴν Μόσχαν, ὅπου συνέδῃ νὰ διαβάξωσιν οἱ ἐκεῖ ὁμογενεῖς τὸν Λόγιον Ἑρμῆ. Ἕνας ἀνεγίνωσκε, πολλοὶ ἤκουον μὲ προσοχήν*».

Ὁ Ἀνθιμος Γαζῆς ἔμεινε ἐκδότης τοῦ περιοδικοῦ ἕως τὸ 1816. Ἐπειτα ἀσχολήθηκε μὲ τὴν προπαγάνδισι τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας. Ὅσο ἦταν ἐκδότης τοῦ περιοδικοῦ, κρατοῦσε ἀποστάσεις ἀπὸ τὸν κοραϊσμό. Ἀλλωστε ὁ Ἀ. Γαζῆς ἦταν μιὰ ξεχωριστὴ προσωπικότητα. Ἐπειτα ἀνέλαβαν ὁ Θεόκλητος Φαρμακίδης καὶ ὁ Κωνσταντῖνος Κοκκινάκης, ὁ ὁποῖος ἀπὸ τὸ 1819 ἕως τὸ 1821 συνέχισε μόνος του. Τὸ περιοδικὸ στὴν μετὰ Γαζῆ ἐποχὴ ἔγινε ἔντονα κοραϊκό. Ὁ Ἀδ. Κοραῆς εἶχε ἓνα λόγο παραπάνω ν' ἀγωνιστῇ γιὰ τὴ διατήρησι τοῦ περιοδικοῦ. Σὲ γράμμα του πρὸς τὸν Ἰάκωβο Ρῶτα (22 Ὀκτωβρίου 1816) σημειώνει: «*Τὸ μέγα μέσον ἢ, ἂν θέλῃς, ἡ μεγάλη κοντάλα, ὁ Λ.Ε., ἄρχισε νὰ λαμβάνῃ τὴν ὁποίαν πρὸ πολλοῦ ἐπεθύμουν μορφήν. Ὅσοι λοιπὸν ἀπὸ σᾶς ἐπιθυμεῖτε εἰλικρινῶς τὴν ἀναγέννησιν τῆς ταλαιπώρου πατρίδος, πρέπει ὅχι μόνον νὰ μὴ ἐμποδίσετε τὴν παῦσιν τοῦ θείου τούτου μέσου, ἀλλὰ νὰ συνδράμετε εἰς τὴν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον τελειοποίησιν αὐτοῦ... ὅθεν, παρακαλῶ μὲ δάκρυα καὶ σὲ καὶ τοὺς ὁμοίους, νὰ κρίνετε τὸν Λ.Ε. ὡς τὸ μέγα σας κανόνιον, μὲ τοῦ ὁποίου τὰς φλόγας μέλλετε νὰ κατακαύσετε τὸ πολύμορφον καὶ πολυκέφαλον θηρίον τῆς ἀπαιδευσίας*».

Τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ «Ἑρμῆ τοῦ Λογίου» ἦταν γενικῆς παιδείας. Ὁ Ἀ. Πολυζωίδης στὸ βιβλίον του «Τὰ Ἑλληνικά» σημειώνει: «*ἀποκατέστη σύγγραμμα ἐθνικόν*». Στήριζε τὴν προαγωγὴ τῆς παιδείας καὶ τὴν διάδοσι τῶν γνώσεων στὰ πλαίσια τοῦ κινήματος τοῦ Διαφωτισμοῦ. Ὁ Ἑλληνικὸς Διαφωτισμὸς περνᾷ ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα, γι' αὐτὸ καὶ τ' ἄρθρα γιὰ τὴν ἀρχαιότητα, τὴν ἀρχαία ἑλληνικὴ κληρονομιά, ἀπασχολοῦσαν τὸ περιοδικό. Τὸ 1814 ἀνακοινώθηκε ἀπὸ τὸ περιοδικὸ ἡ ἵδρυσι τῆς «Φιλομούσου Ἑταιρείας», πού σκοπὸς τῆς ἦταν ἡ προστασία τῶν ἑλληνικῶν ἀρχαιοτήτων. Στὸν κύκλον αὐτὸ ἀνήκουν καὶ ἡ ἱστορία καὶ ἡ ἀρχαία ποίησι, μὲ ἔμφασι στὸν Ὅμηρον.

Τὸ κύριο δῶρος τοῦ περιοδικοῦ ἔπρεπε στὴν παιδεία, μ' ἀναφορὰς σὲ σχολεῖα πού ἰδρύονταν, σὲ δασκάλους, σὲ ἐκπαιδευτικὰ δραστηριότητες, σὲ λόγους ἐκφωνηθέντες στὴ διάρκεια τῶν ἐξετάσεων ἀλλὰ καὶ στὰ παιδαγωγικά

Παναγιώτης Κοδρικᾶς (1762-1827).

ἀγαθὰ τοῦ Διαφωτισμοῦ: ἀνανέωση τῆς διδασκτέας ὕλης μὲ φυσικομαθηματικὰ μαθήματα, ἀλληλοδιδασκτική μέθοδος κ.ἄ. Ἀναφορὲς στὴν ἑλληνικὴ διδλιο-παραγωγή γίνονταν συχνὰ καὶ μερικὲς φορὲς κριτικὴ βιβλίων. Θέση στὸ περιοδικὸ εἶχαν καὶ οἱ ἐπιστῆμες τοῦ Διαφωτισμοῦ. Ἔτσι βλέπουμε ἄρθρα ἐθνολογικοῦ, ἀνθρωπολογικοῦ περιεχομένου. Ἐπίσης θέματα γεωγραφίας, ἀστρονομίας, μαθηματικῶν.

III. «ΚΑΛΛΙΟΠΗ», «ΜΕΛΙΣΣΑ», «ΑΘΗΝΑ», «ΜΟΥΣΕΙΟΝ»

Τὸ 1819 ὑπῆρξε ἔτος ἐκδόσεως νέων ἑλληνικῶν περιοδικῶν στὴ Δυτικὴ Εὐρώπη. Στὴν Βιέννη ἐκδόθηκε ἡ «Καλλιόπη» καὶ στὸ Παρίσι ἡ «Μέλισσα», ἡ «Ἀθηνᾶ», τὸ «Μουσεῖον». Στὴν Ἀγγλία ἡ «Ἴρις», ποὺ ὅμως ἔμεινε στὴν ἐξαγγελία. Κέντρο αὐτῆς τῆς ἐκδοτικῆς παραγωγῆς ὑπῆρξε ὁ «Ἐρμῆς ὁ Λό-

γιος». Δέκτης και πομπός μιᾶς διαμάχης, πού ἄλλοτε εἶχε χαρακτηῖρα ἀντιπολιτευτικό και ἄλλοτε προσωπικό, ἐνῶ τὶς περισσότερες φορὲς αὐτὰ τὰ δύο δὲν χωρίζονταν.

Πρῶτη ἔσυρε τὸ χορὸ τῆς διαμάχης ἡ «Καλλιόπη». Ἐκδότης τοῦ περιοδικοῦ, πού ἦταν 15ήμερο, ἦταν ὁ καθηγητὴς τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας στὴν Καιοσαροδασικὴ Ἀκαδημία τῶν Ἀνατολικῶν Γλωσσῶν Ἀθανάσιος Σταγειρίτης (8). Ἐμπνευστὴς τοῦ περιοδικοῦ ἦταν ὁ Ἀθηναῖος Φαναριώτης, δασικὸς ἀντίπαλος τοῦ Ἀδ. Κοραῆ, Παναγιώτης Κοδρικᾶς (1762 - 1827). Λόγιος μὲ ἀρκετὲς ἱκανότητες, στὴν ὑπηρεσία ὅμως τοῦ σχολαστικισμοῦ και τῆς συντήρησης, ἀντίθετος στοῦ πνεῦμα τοῦ Διαφωτισμοῦ και τῆς ἰδεολογίας τοῦ Ἀδ. Κοραῆ. Ἡ διαμάχη τῶν δύο περιοδικῶν καθὼς και ἡ δημιουργία προσωπικῶν ἀντιπαθειῶν μὲ καταλυτικὸ ρόλο ἀποτέλεσαν μιὰ μικρογραφία τῶν διενέξεων, πού θὰ ταλανίσουν τοὺς Ἑλληνας ἀπὸ τὴν ἐπομένη τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασης. Στὴν ἀντιπαράθεση θὰ χρησιμοποιηθοῦν ἀκόμα και λογοπαίγνια. Ὁ Ἀδ. Κοραῆς ἀποτελοῦσε τὴν «Καλλιόπη» *Ἀθλιόπην*, ἐνῶ οἱ ἀρθρογράφοι τοῦ «Ἐρμὴ τοῦ Λογίου» ὠνομάζονταν «Ἐρμολογῶν» και «κοραϊκὴ φατρία». Ἡ ἀντιπολιτευτικὴ διάθεση τοῦ περιοδικοῦ ἦταν ἄχρωμη και στείρα ἔνεκα ἔλλειψης ἐμπνευσμένων ἀπόψεων και ἰδεῶν, περιχαρακωμένη στὸν δογματισμό, τὸν γλωσσικὸ και πνευματικὸ σχολαστικισμό και τὴν ἄρνηση τοῦ Διαφωτισμοῦ. Καινοτομία στὴν θεματογραφία τῆς ἦταν ἡ δημοσίευση, πού ἄρχισε ἀπὸ τὸ πρῶτο κιόλας φύλλο, τῆς «Ἱστορίας τῶν Ἐφημερίδων», μιὰ ἐνδιαφέρουσα και πολὺτιμη ἀναφορὰ στὴν μέχρι τότε παρουσία ἔφημερίδων και περιοδικῶν. Ἡ γνώμη τοῦ Ἀδ. Κοραῆ γιὰ τὴν «Καλλιόπη» ἀναφέρεται σὲ γράμμα του στὸν Κ. Κοκκινάκη (21 Ἰουλίου 1819): «Τὰ περὶ Καλλιόπης δὲν μ' ἐκπλήττουσιν. "Οὐ συλλέγουσιν ἀπὸ ἀκανθῶν σταφυλήν". Αὕτῃ μέλλει τώρα νὰ κατασταθῇ τὸ κοπροδοχεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον ἔχουν νὰ ρίπτωσιν τὰ πηλά των πρῶτος ὁ Τουρκαθηναῖος και μετ' αὐτὸν ὅλα τὰ σχολαστικὸπουλα τῆς δεκάτης τετάρτης ἑκατονταετηρίδος». Ἡ ρήξη εἶχε βαθύτερα αἷτια. Χρονολογοῦνταν ἀπὸ τὶς δύο παγερὲς συναντήσεις τοῦ Ἀδ. Κοραῆ μὲ τὸν Π. Κοδρικᾶ στοῦ Παρίσι. Ἡ πρώτη, τυχαία, στὸν περίπατο στὸν Κεραμεικὸ και ἡ δεύτερη στοῦ σπίτι τοῦ Ἀδ. Κοραῆ. Ἦταν ἐκπρόσωποι μιᾶς εὐρύτερης διαμάχης μεταξὺ τῶν Φαναριωτῶν, πού ἐκπροσωποῦσαν τὴν ἄρχουσα τάξη και τῶν ἐμπόρων, πού ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ ΙΗ' αἰῶνα ὑπῆρξαν ἡ ἀνερχόμενη τάξη και τοὺς ὁποίους οἱ Φαναριῶτες ὠνόμαζαν ὑποτιμητικὰ «δαναῦσους». Ὁ Π. Κοδρικᾶς εἶχε ὅλες τὶς ἰδιότητες τοῦ Φαναριωτισμοῦ: στὴν ὑπηρεσία τῆς Ἐκκλησίας (γραμματικὸς τοῦ πατριάρχου Ἱεροσολύμων), στὴν ὑπηρεσία τῶν Φαναριωτῶν ἡγεμόνων (καγκελᾶριος και ἀργότερα γραμματέας τοῦ Μ. Σούτσου), στὴν ὑπηρεσία τῆς τουρκικῆς πρεσβείας στὴν Γαλλία, στὴν ὑπηρεσία τοῦ ὑπουργείου ἐξωτερικῶν τῆς Γαλλίας. Στὸ κατώφλι τῶν προεπαναστατικῶν

Ἀδαμάντιος Κοραῆς (1748-1833).

χρόνων χρησιμοποίησε την όχι ευκαταφρόνητη λογιосύνη του, την προερχόμενη από τους κύκλους του Λάμπρου Φωτιάδη (9), του Ίωσηπου Μοισιόδακα (1730 - 1800) και του Δημ. Φωτιάδη - Καταρτζή (1730 - 1807), για να έπαναφέρει στην καθεστηκυία τάξη τους λόγιους του Διαφωτισμού (10).

Ο Άδ. Κοραής αγωνιζόταν ως θεωρητικός του Έλληνικού Διαφωτισμού να περάσει στις γραμμές της έλληνικής λογιосύνης τις αντιλήψεις του και να την καταστήσει τρόπον τινά διεκπεραιωτή των σχεδίων του. Ο φόβος της απόρριψης τον ώδηγησε στην έπιλογή οικείων, άφωσιωμένων προσώπων, που δημιούργησαν ομάδες, για να τον στηρίξουν στην επίθεση που δεχόταν, και ένιωθε τρωτός. Στην προσπάθειά του να κάνει αυτές τις ομάδες συνεκτικές και να περάσει αυτός στο άπυρόδλητο, διάλεξε ως είδος συνοχής τη διαμάχη. Χωρίς ποτέ να γίνει ο ίδιος αίχμη του δόρατος, ο εκδότης δηλαδή κάποιου περιοδικού, διέσπειρε έντεχνα τη διαμάχη των φυλλαδίων. "Αν ή φράση ή χή άσχημα, την έπιδεβαιώνει ή έρώτηση: Γιατί δέν πήρε πρωτοδουλία να σταματήσουν οι διαμάχες; " Άλλωστε οι λόγιοι και από τις δύο παρατάξεις τó είχαν ανάγκη, τó έδειξε ή στάση τους στο σάλπισμα της επανάστασης, που τους δόρηκε να πολεμούν για τόν κοινό σκοπό. Τó έδειξε ή στάση πάνω στο σκήνωμά του, που έμπιστοί του απαρνήθηκαν τις ιδέες του και αντίπαλοί του όπως ο Δούκας τόν μακάρισαν.

Ο φόβος της απόρριψης διακατείχε και τόν Π. Κοδρικά· όχι όμως της πνευματικής, αλλά της έξουσιαστικής. Ο κίνδυνος των έμπόρων κάνει τόν Π. Κοδρικά μετά μανίας σχολαστικό, αντίπαλο του Άδ. Κοραή πρώτα απ' τόν «Έλληνικό Τηλέγραφο» και έπειτα απ' την «Καλλιόπη». Ο «Έλληνικός Τηλέγραφος» δημοσίευε με προσοχή άρθρα, που έπλητταν τόν Άδ. Κοραή. Τó παραδέχεται και ο ίδιος σέ γράμμα του προς τόν Ίάκωβο Ρώτα (9 Ίουνίου 1819): «Δέν παύει ουδ' αυτός να τοξεύη κατ' έμοϋ κρυπτά και δόλια θέλη από

Βιβλιογραφία

6. Πολυχρόνης Ένεπεκίδης, «Έλληνικός τύπος και τυπογραφεία της Βιέννης 1790-1821», αρχικά ως άρθρα στην έφημερίδα «ΒΗΜΑ», στα «ΘΕΣΣΑΛΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ», 1966: πανηγυρικό λεύκωμα για τά όγδόντα χρόνια από την άπελευθέρωση της Θεσσαλίας και στο βιβλίο του Π. Ένεπεκίδη «Κοραής - Κούμας - Κάλδος».
7. «Μέλισσα» (Παρίσι 1819 - 1821), ανάπτυωση της «Έταιρείας Έλληνικού Λογοτεχνικού και Ίστορικού Άρχείου» (Ε.Λ.Ι.Α.), Άθήνα 1984.
8. «Άθηνά» (Παρίσι 1819), εισαγωγικά Αίκ. Κουμαριανού, ανάπτυωση Ε.Λ.Ι.Α., Άθήνα 1989.
9. «Μουσειόν» (Παρίσι 1819), εισαγωγικά Αίκ. Κουμαριανού, ανάπτυωση Ε.Λ.Ι.Α., Άθήνα 1995.
10. «Έρμης ό Λόγιος» (Βιέννη 1811 - 1821), ανάπτυωση Ε.Λ.Ι.Α., Άθήνα 1990.

Δημ. Γ. Παπαϊωάννου

[Σέ έπόμενο τεϋχος: Οί έλληνικές έφημερίδες στο Παρίσι και τó Λονδίνο.]

Τὰ ἀρχαιοελληνικά γλωσσικά, μουσικά, πολιτικοκοινωνικά καὶ θρησκευτικά στοιχεῖα στὰ ἀρχιπελάγη τοῦ Εἰρηνικοῦ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ: ΑἶΓΑΙΟ ΠΕΛΑΓΟΣ ΚΑΙ ΚΥΠΡΟΣ

I. Η ΕΠΑΝΕΚΔΟΣΙΣ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΤΟΥ N.S. JOSEPHSON

Ἐκπληξιν προὔκάλεσε ἡ ἐργασία τοῦ γερμανοῦ καθηγητοῦ Nors Sigurd Josephson πρὸ δώδεκα ἐτῶν, τὴν ὁποίαν ἐξέδωσεν ἓνα τῶν παλαιοτέρων καὶ ἐγκυροτέρων πανεπιστημίων τῆς Β. Εὐρώπης, τῆς Χαϊδελβέργης (βλ. ἐκτενὴ παρουσίασίν της εἰς τὸν «Δ», τ. 169, Ἰανουάριος 1996· καὶ 170, Φεβρουάριος 196, ὡς καὶ συνέντευξιν τοῦ καθηγητοῦ Γιόζεφσον εἰς τὸν «Δ», τ. 214, Ὀκτωβρίου 1999). Ὁ τίτλος της “Greek Linguistic Elements in the Polynesian Languages - Hellenicum Pacificum” (Ἑλληνικά Γλωσσικά Στοιχεῖα εἰς τὰς Πολυνησιακὰς γλώσσας. Ἑλληνικὸς Εἰρηνικός), Heidelberg 1987, εἰς τὴν ἀγγλικὴν μὲ 223 σελίδας. Τὸ διβλίον αὐτὸ περιεῖχε μίαν σύντομον εἰσαγωγὴν (τρεῖς σελίδας) καὶ ἓνα κατάλογον ἑπτακοσίων ἐδομηκόντα λέξεων τῆς γλώσσης τῶν κατοίκων τῶν νήσων τῆς Πολυνησίας καὶ ἰδίως τοῦ Πάσχα, αἱ ὁποῖαι ἔχουν ῥίζαν καὶ προέλευσιν ἑλληνικὴν. Τὰ σχόλια καὶ τὰ συμπεράσματα τοῦ Josephson ἐπὶ τοῦ θέματος διὰ τὴν προέλευσιν τῶν ἑλληνικῶν λέξεων εἰς τὴν Πολυνησίαν καὶ τὴν ἐξήγησιν τοῦ γλωσσικοῦ φαινομένου ἦσαν πολὺ σύντομα ἢ καὶ, δύναται κάποιος νὰ εἰπῇ, διστακτικά.

Ἐκπληξιν ἀποτελεῖ καὶ ἡ δευτέρα ἐργασία τοῦ καθηγητοῦ, ἡ ὁποία ἐξεδόθη πρὸ ὀλίγων μηνῶν πάλι ἀπὸ τὸν ἐκδοτικὸν οἶκον τοῦ πανεπιστημίου τῆς Χαϊδελβέργης (Universitätsverlag C. Winter, Heidelberg), 300 σελίδων, εἰς τὴν γερμανικὴν μὲ τίτλον “Eine archaisch - griechische Kultur auf der Osterinsel” (“Ἐνας Ἀρχαιοελληνικὸς Πολιτισμὸς εἰς τὴν Νήσον τοῦ Πάσχα). Τὸ διβλίον περιεῖχε 45 φωτογραφίας καὶ μίαν λεπτομερῆ ἔρευναν τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τοῦ βίου τῶν κατοίκων (μουσικὴ, παραδόσεις, ἐνδυμασία, ἀρχιτεκτονικὴ, λαογραφικά στοιχεῖα, ἀνθρωπολογικὰ στοιχεῖα κ.λπ.) καὶ σύγκρισίν του μὲ τὸν ἀρχαιοελληνικόν. Ἡ ἔρευνα τοῦ συγγραφέως συνεχίσθη, καὶ αὐτὴν τὴν φορὰν παρουσιάζει 1059 ἀρχαιοελληνικὰς λέξεις τῆς Πολυνησίας. Ὁ ἴδιος τονίζει, ὅτι τὰ γλωσσικὰ στοιχεῖα ἐμφανίζονται συχνότερα εἰς τὴν νοτιοανατολικὴν Πολυνησίαν (Mangareva καὶ Tuamotu), εἰς τὴν Χαθάν καὶ τοὺς Maori τῆς Νέας Ζηλανδίας. Ἐπίσης ἐκ στοιχείων ἐχόντων σχέσιν μὲ τὴν μουσικὴν, καὶ ἰδίως τὸ χόρδισμα τῆς «σύρριγγος τοῦ Πανός», παρουσιάζεται ὁμοιότης εἰς τὰς νήσους Πάσχα, Tuamotus, μὲ τὸν πολιτισμὸν Nasca καὶ τὴν νότιον περιφέρειαν τοῦ Περού. Ἐκ τῶν 1059 λέξεων τὸ 8% ἀνήκουν εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν ἐπῶν, 9% εἰς τὴν ἐπικὴν - ποιητικὴν, 4% εἰς τὴν ποιητικὴν, 41 λέξεις (4%) ἀνήκουν εἰς τὴν μεθωμρικήν περιόδον (μετὰ τῷ 700 π.Χ.) καὶ ἴσως νὰ ᾔναι καὶ τῆς ἑλληνιστικῆς περιόδου. Τὸ 2% εἶναι αἰολικῆς προελεύσεως, τὸ 8% ἰωνικῆς καὶ τὸ 11% ἀττικῆς μὲ ἀρκετὰ δωρικὰ στοιχεῖα.

II. ΚΑΙ ΦΥΛΕΤΙΚΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Ὁ Josephson συνέγραψεν εἰδικὸν κεφάλαιον διὰ τὰ φυλετικά χαρακτηριστικά τῶν κατοίκων. Ἦδη τῷ 1768 ὁ γάλλος ἐξερευνητὴς de Bougainville περιέγραψεν, ὅτι εἰς τὴν Ταΐτην ὑπάρχουν

Εἰκ. Α: Κάτοικος τῆς Νήσου Πάσχα με εὐρωπαϊκὰ χαρακτηριστικά· ζωγραφίσθηκε ἐκ τοῦ φυσικοῦ ἀπὸ τὸν W. Hodges (1774), μέλος τῆς ἀποστολῆς Κούκ.

δύο διαφορετικαὶ φυλαί, ἡ λευκὴ με εὐρωπαϊκὰ χαρακτηριστικά καὶ ὑψηλὸν ἀνάστημα καὶ ἡ δευτέρα με σκοῦρον χρῶμα καὶ βραχύτερον ἀνάστημα. Τὰ ἴδια περίπου περιγράφει ὁ ἄγγλος ναυτικός Robarts, ὁ ὁποῖος εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ 19ου αἰῶνος ἐξερευνοῦσε τὰς Marquesas νήσους καὶ οἱ πρῶτοι ἐξερευνηταὶ τῆς νήσου τῶν Maori Νέας Ζηλανδίας Crozet καὶ Angas, οἱ ὁποῖοι

Εἰκ. Β: Γυναίκα τῆς Νήσου τοῦ Πάσχα με εὐρωπαϊκὰ χαρακτηριστικά.

τονίζουν τὸ καστανόξανθον χρῶμα τῶν μαλλιῶν τῆς φυλῆς Urewera καὶ ὁ Beechey τὰ εὐρωπαϊκὰ χαρακτηριστικά τῆς φυλῆς Vahitahi τῆς νήσου Tuamotu. Ἐπίσης ὁ Behrens τῆς ὀλλανδικῆς ἀποστολῆς (1722), ὁ Agüera τῆς ἀποστολῆς Gonzalez (1770), ὁ Langle τῆς ἀποστολῆς Pérouse (1786) καὶ Cook (εἰκ. Α: James Cook, “Second Voyage Towards the South Pole and Round the World”, Performed in the “Resolution” and “Adventure”, 1772 - 1775, London (1777), ὁ Adelbert von Chamisso (1816) καὶ ὁ πατὴρ Eugène Eyraud (1864). Οὕτως συνεπέρανε ὁ Alfred Métraux (1940) μετὰ ἀπὸ ἐρεῦνας, ὅτι οἱ κάτοικοι τῆς Νήσου Πάσχα ἔχουν τὸ λευκότερον χρῶμα (εἰκ. Β). Ἀκόμη καὶ εἰς τὸ Περού ὑπάρχουν ἐμφανῆ ἴχνη λευκῶν με εὐρωπαϊκὰ χαρακτηριστικά (καστανὰ ἢ καὶ καστανόξανθα μαλλιά) καὶ οἱ ὅποιοι ἀνήκον εἰς ἀριστοκρατικὰς φυλάς π.χ. ἡ περίφημη μούμια Paracas (εἰκ. Γ), ἡ ὁποία χρονολογεῖται μεταξὺ 300 π.Χ. καὶ 200 μ.Χ. καὶ αἱ ἐντυπωσιακαὶ περιγραφαὶ τοῦ Pedro Pizarro, ὁ ὁποῖος ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἰσπανικὴν ἀποστολὴν τῆς κατακτήσεως τοῦ Περού εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ 16ου αἰῶνος, περὶ ἀτόμων ἀνηκόντων εἰς τὴν φυλὴν Ἴνκα, οἱ ὅποιοι ἦσαν λευκότεροι τῶν Ἰσπανῶν κατακτητῶν καὶ ὠνομάζοντο

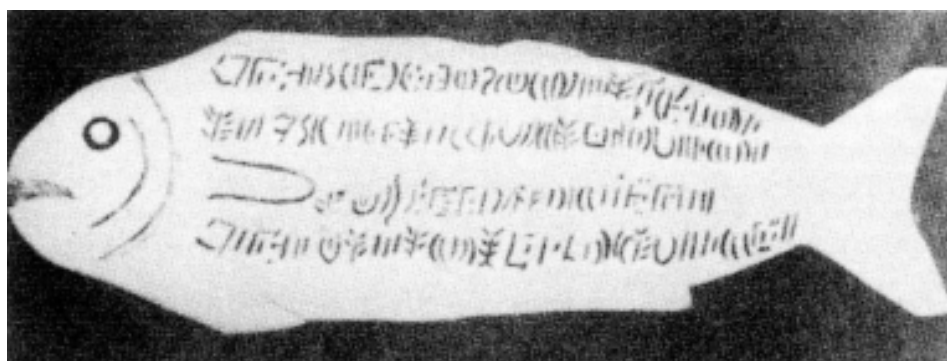

Εἰκ. Γ: Μούμια Paracas: τὰ μαλλιά της ἔχουν καστανόξανθο χροῶμα.

ἀπὸ τοὺς ὑπολοίπους ὡς «Τέκνα τῶν θεῶν» (βλ. «Δαυλόν», τ. 216, Δεκέμβριος 1999).

III. ΟΙ ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΣΤΗ ΝΗΣΟ ΠΑΣΧΑ

Ὁ Josephson ἀφιερώνει ἓνα κεφάλαιον εἰς τὴν μουσικὴν τῶν Πολυνησίων (ἰδιαιτέρως τῆς Νήσου τοῦ Πάσχα) καὶ διαπιστώνει ὁμοιότητα καὶ εἰς τὰς λέξεις τὰς σχετιζομένας μὲ τὴν μουσικὴν καὶ τὴν ποίησιν: aku-aku (ῥῥαὶ πνευμάτων) ἐκ τοῦ δωρικοῦ ἄχώ, ate καὶ υἱέ (ἐρωτικὸν ᾄσμα) ἐκ τοῦ ῥῥῳ, raína (λαϊκὸν καλοκαιρινὸν ᾄσμα πρὸς τιμὴν ἐνὸς πατρὸς) ἐκ τοῦ παιάν, roto (μουσική) ἐκ τοῦ ῥῥος, himéne (ᾄδω) ἐκ τοῦ ὑμνέω, koro (μυστικιστικὸν χαρακτηριστὸς ὕμνος) ἐκ τοῦ χορός, hikinga-kaunga (ἐορτὴ κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ νέοι παρουσιάζονται μὲ χρωματισμένα λευκὰ πρόσωπα) ἐκ τοῦ σίκιννα, apo (ἔπαινος) ἐκ τοῦ ἔπος, mele (ῥῥῳ) ἐκ τοῦ μέλος, tu ryta (ῥυθμικὰ ᾄσματα) ἐκ τοῦ ῥυθμός κ.λπ. Καὶ εἰς τὴν τεχνικὴν τοῦ παιξίματος τῶν ὀργάνων παρουσιάζεται ὁμοιότης μὲ τὴν ἀρχαιοελληνικὴν εἰς τὴν χρησιμοποίησιν διαστημάτων ἐνάτης, δεκάτης, δωδεκάτης (δωδεκάχορδον), τετάρτης καὶ πέμπτης, διαστημάτων ἀγνώστων εἰς τὰς

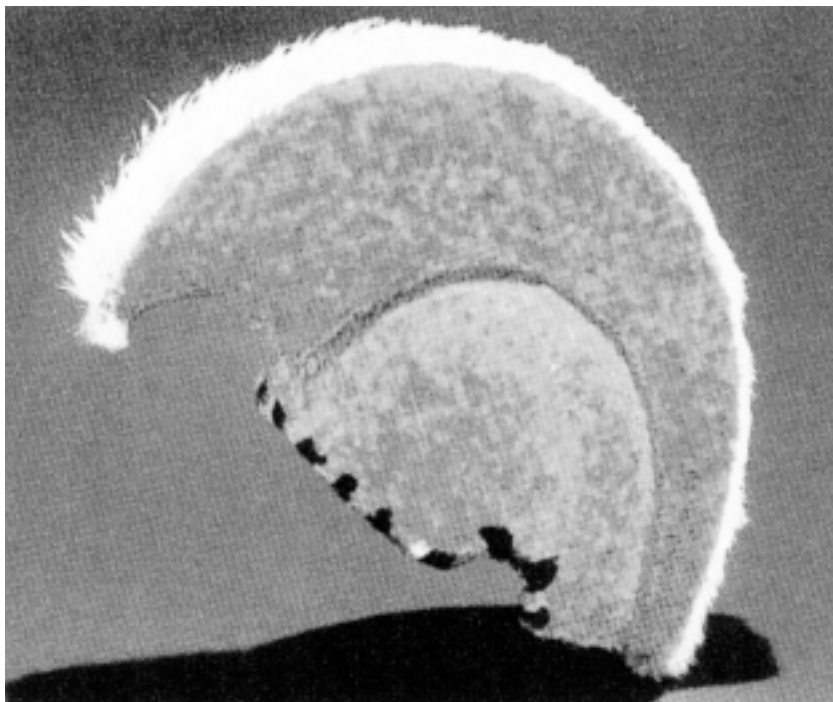

Εἰκ. Δ: Πινακὶς σχήματος ἰχθύος· ὄψις α καὶ β. (Museo Regional de Concepcion, ἀρ. 10059, Χιλή.)

γύρω περιοχάς. Χαρακτηριστικὸν θεωρεῖται ἡ πολυφωνία (μέχρι καὶ τέσσερες φωναί), ἡ ὁποία παρουσιάζεται εἰς τὴν Νῆσον τοῦ Πάσχα κυρίως με ὀκτάβας καὶ ταυτοφωνίας, αἱ ὁποῖαι θυμίζουν μουσικὴν νοτιοανατολικῆς Εὐρώπης καὶ συγκεκριμένως ἡπειρώτικη, ποντιακὴν (διαστήματα δευτέρας καὶ τετάρτης) καὶ κυπριακὴν.

IV. ΠΟΛΙΤΙΚΟΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΙΕΡΑΡΧΙΑ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΙΑ

Κατὰ τὸν Métraux αἱ ἀρχαῖαι κοινωνίαι τῆς Νήσου τοῦ Πάσχα ἦσαν χωρισμένα εἰς τέσσερας τάξεις, τοὺς ariki (ἐκ τοῦ ἀρχή) ἀριστοκράτας, τοὺς ἱερεῖς, τοὺς πολεμιστὰς καὶ τοὺς δούλους ἢ ἀγρότας kio (ἐκ τοῦ κύων). Οἱ ariki (ἀριστοκράται) ἀνήκουν εἰς τὸ βασιλικὸν γένος τῶν Miru (Milu), τὸ ὁποῖον θυμίζει τὸ σύνθετος ἀρχαιοελληνικὸν ὄνομα Μίλων ἢ Μύρων· τὸ πιθανώτερον ὅμως εἶναι κατὰ τὸν Josephson ὅτι πρόκειται γιὰ τὸ ὄνομα τῆς νήσου Μήλου, τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι ὠμίλουν τὴν δωρικὴν διάλεκτον καὶ ἦσαν διάσημοι διὰ τὰ ἐργαλεῖα, κοσμήματα, ἀμφορεῖς καὶ σφραγιδολίθους ἐξ ὀψιδιανοῦ λίθου. Οἱ βασιλεῖς ἔφερον εἶδος παλτῶ χρώματος κατρίνου, εἶδος πύλου ἢ διαδήματος με φτερά (εἰκ. Α καὶ Ε) καὶ εἶδος τι χλαμύδος ὀνόματι hamī (ἐκ τοῦ χλαμύς), χρώματος σκούρου ἐρυθροῦ ἢ πορτοκαλί. Τὸ ὅλον κοινωνικὸν σύστημα θυμίζει τὰς ἀρχαιοκρατικὰς κοινωνίας καὶ τὰς ἐποχὰς τῆς μητριαρχίας, καὶ ἐτιμᾶτο ἰδι-

Εἰκ. Ε: Κράνος ἑλληνικοῦ σχήματος ἐκ Χαθῆς. (Bishop Museum, Honolulu.)

αιτέρως ἡ Kirato (θεά) ἐκ τοῦ Σκιράς Ἀθηνᾶ καὶ ὁ θεὸς Make - Make ἐκ τοῦ Μάκαρ. Ἐπίσης συναντᾶται τὸ ἀρχαιελληνικὸν ἔθιμον τῆς ἀφιερώσεως τῆς κόμης εἰς τοὺς θεοὺς, ὅπως καὶ τὸ βάπτισμα τῶν ἀγαλμάτων εἰς τὴν θάλασσαν (ἀπολλώνια καὶ ἐλευσίνεια μυστήρια). Ὁ ὑπέρτατος θεὸς Make - Make ἐγεννήθη ἐκ κρανίου (ὅπως ἡ Παλλὰς Ἀθηνᾶ ἐκ τῆς κεφαλῆς τοῦ Διὸς)· ὁ παρὸ (ἐκ τοῦ φαλλός) ἀποτελεῖ, ὅπως καὶ εἰς τὴν ἀρχαία Ἑλλάδα, σύμβολον τῆς τύχης (ἐορταῖ Ἀρτέμιδος, Βάκχου κ.λπ.).

Ἐντύπωσιν προξενεῖ ἡ προέλευσις τοῦ ὀνόματος morai / moray τῶν ἀγαλμάτων ἐκ τοῦ μοῖραι (θεαὶ τοῦ πεπρωμένου, θυγατέρες τῆς νυκτὸς καὶ τοῦ κάτω κόσμου), ὅπως καὶ ἡ σημασία τῶν ἐρμαφροδίτων ἀγαλμάτων καὶ τῶν χρωματιστῶν τοιχογραφιῶν τοῦ Orongo, αἱ ὁποῖαι θυμίζουν τὰς τοιχογραφίας τοῦ Ἀκρωτηρίου τῆς νήσου Θήρας καὶ τῆς Φυλακωπῆς τῆς Μήλου.

Γραφῆς ὑπάρχουν τρεῖς κύριοι τύποι: α) ἡ t'u, β) ἡ mama καὶ γ) ἡ περίφημος rongo - rongo, γραφὴ τῶν πινακίδων (ἐκ τοῦ λόγος). Μία τέτοιου εἶδους γραφὴ πινακίδος σχήματος ἰχθύος εἶναι ἡ πινακὶς ἀρ. 10059 τοῦ Museo Regional de Concepcion εἰς τὴν Χιλὴν (εἰκ. Δ)· ὁ Josephson θεωρεῖ προέλευσιν τῆς γραφῆς ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν κυπριακὴν καὶ ὁμοίαν τῆς κρητικῆς Γραμμικῆς μὲ κάποιαν ἐπίδρασιν τῆς αἰγυπτιακῆς ἱερογλυφικῆς. Θεωρεῖ δὲ τὴν ἐπίδρασιν ταύτην ὅτι προήλθε ἐκ τῆς περιόδου κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ Κύπρος ἦτο ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῶν Αἰγυπτίων, ὅπως ἐπίσης ὅταν Ἰωνεὺς μισθοφόροι παρέσχον τὰς ὑπηρεσίας των εἰς τοὺς Ψαμμμήτιχον Α' (663 - 609 π.Χ.), Β' (594 - 589 π.Χ.) καὶ Ἀμασιν (569 - 526 π.Χ.)· τονίζει δὲ τὸν σπουδαῖον ῥόλον τῶν ἐλλήνων ἐμπόρων τῆς Ναυκράτιος καὶ τῆς Κύπρου.

Εἰς τὸν καθημερινὸν βίον τῶν κατοίκων τῆς Νήσου τοῦ Πάσχα ὑπῆρχον παιγνίδια σχετιζό-

μενα με τὸν ἀθλητισμὸν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων: τρέξιμο, ἀκόντιο, σφαῖρα, πάλη (κυρίως ἐν Mangavera τὸ ἀγώνισμα aka-niviri, τὸ ὁποῖον θυμίζει παγκράτιον) καὶ εἶδος τι χόκεϋ ὀνόματι ake (ἐκ τοῦ *κρητίζειν*).

Ν. ΑΠΟ ΤΑ ΝΗΣΙΑ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

Ὁ Josephson ἀφιερώνει τὸ τελευταῖον κεφάλαιον τῆς ἐργασίας του εἰς τὰς ἀποδείξεις περὶ τῆς πατρίδος τοῦ πολιτισμοῦ τῆς Πολυνησίας καὶ δίδει μεγαλύτερον βάρος εἰς τὰς παραδόσεις τῶν κατοίκων τῆς Tuamotu περὶ ἀφίξεως τῶν Kurogu (Κυπρίων) καὶ Havaiki (Ἀχαιῶν). Πράγματι ἡ Κύπρος ἦδη ἀπὸ τοῦ 1400 π.Χ. ἀνήκεν εἰς τὸν κρητομυκηναϊκὸν πολιτισμὸν καὶ περὶ τὸ 1230 π.Χ. ἐδέχθη ἐπίδρασιν τῶν Ἀχαιῶν, οἱ ὅποιοι ὠμίλουν ὑποδιέλεκτον τῆς αἰολικῆς. Περὶ τὸ τέλος τοῦ 8ου αἰῶνος κατεκτήθη ὑπὸ τῶν Ἀσσυρίων, τῷ 560 ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων καὶ τῷ 525 π.Χ. ὑπὸ τῶν Περσῶν ἴσως τὴν περίοδον αὐτὴν νὰ ἔχωμε τὴν μεγαλύτεραν μετανάστευσιν τῶν Κυπρίων.

Μετανάστευσιν δέχεται καὶ ἐκ τῆς νήσου Μήλου, ἐφ' ὅσον Miru εἰς τὴν διάλεκτον τῆς Νήσου τοῦ Πάσχα σημαίνει «τάξις Κυρίων» καὶ θεὰ τοῦ κάτω κόσμου ἡ ὄνομα κατακτητριάς θεᾶς, τῆς ὁποίας ἡ πατρίς κατεστράφη. Ἡ Μήλος τὸν 7ον καὶ 6ον αἰῶνα π.Χ. ἦτο πασίγνωστος διὰ τὴν τέχνην, τοὺς ἀμφορεῖς, τοὺς σφραγιδολίθους καὶ τὰ ἐργαλεῖα ἐξ ὀψιδιανοῦ λίθου· οἱ Μήλιοι ὠμίλουν εἶδος δωρικῆς διαλέκτου, καὶ οὕτως ἐξηγεῖται ἡ παρουσίαις τῶν δωρικῶν στοιχείων εἰς τὰς Πολυνησιακὰς διαλέκτους. Δὲν ἐξαιρεῖ ἐπίσης τὴν πιθανὴν ἐπίδρασιν τῆς Σίφνου, τῆς Συβάρεως, τῆς μικρασιατικῆς Φωκαίας, τῶν ἀποικιῶν τῶν ἀρχαιοελλήνων ἐν Ἰσπανίᾳ, Γαλλίᾳ, βορειοδυτικῇ Ἀφρικῇ καὶ τὸν σπουδαῖον ῥόλον τῶν πλοίων καὶ ἰδίως τῶν πεντηκοντόρων μετὰ διπλὰ πηδάλια καὶ 200 ἄτομα πλήρωμα. Αἱ διπλᾶ σπείραι εἰς τὴν τέχνην, τὴν ἀρχιτεκτονικὴν, τὰ σχήματα λαθυρίνθου, αἱ προσωπίδες, αἱ κεφαλαὶ μεδουσῶν καὶ τῆς Γοργούρας δὲν ἀφήνουν καμμίαν ἀμφιβολίαν, ὅτι πρότυπον ὅλων αὐτῶν ἀποτελοῦν ὁ πολιτισμὸς τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου, ὁ Κρητικὸς καὶ ὁ Μυκηναϊκὸς πολιτισμός. Ἐν ὀλίγοις ὁ καθηγητὴς ἀποδεικνύει, ὅτι οἱ πολιτισμοὶ τῶν νήσων τῆς Πολυνησίας καὶ κυρίως τοῦ Πάσχα, τῆς Ταϊτῆς, τῆς Νέας Ζηλανδίας, τῶν Hawaii, Fidschi καὶ Περου, Nasca, Tiahuanaco, Βολιβίας εἶναι ποτισμένοι ἀπὸ ἰσχυρὰν ἐπίδρασιν ἀρχαιοελληνικοῦ στοιχείου τόσον εἰς τὸν τομέα τῆς γλώσσης καὶ τοῦ καθημερινοῦ βίου ὅσον καὶ εἰς τὸν φυλετικόν.

Ὁ Nors Sigurd Josephson μετὰ τὴν τελευταίαν του ἐργασίαν ἔδειξεν, ὅτι εἶναι ἕνας ἀξιόλογος ἐπιστήμων, ὁ ὁποῖος ξεπερνᾷ κατὰ πολὺ τὰ συνήθη ὅρια τῆς συμβατικῆς ἀρχαιολογίας, χωρὶς αὐτὸ νὰ σημαίνει ὅτι δὲν ὑπάρχουν καὶ ἄλλοι. Ἡ ἐρευνά του συνεχίζεται καὶ ἴσως εἰς τὸ μέλλον μᾶς περιμένουν καὶ ἄλλαι ἐκπλήξεις.

Σχετικὴ βιβλιογραφία ἐκτὸς τοῦ βιβλίου τοῦ N. Josephson:

- A) Campbell, Ramon "La Herencia Musical de Rapanui", Santiago de Chile 1971.
- B) Ekschmitt, Werner "Die Kykladen: Bronzezeit, Geometrische und Archaische Zeit", Mainz 1993.
- Γ) Heyerdahl Thor., "Die Kunst der Osterinsel", München 1975.
- Δ) Heyerdahl Thor., "Zwischen den Kontinenten: Archäolog. Abenteuer", 1975.
- Ε) Strierlin Henri, "Die Kunst der Inka und Ihrer Vorlauffer", Stuttgart / Zürich 1983.
- ς) Sudhoff Heinke, "Sorry Kolumbus: Seefahrer der Antike entdecken Amerika", Bergisch Gladbach 1990.
- Ζ) Muck Otto, "Alles über Atlantis", Düsseldorf 1976.
- Η) Kottmann Albrecht, "Uralte Verbindungen zwischen Mittelmeer und Amerika", Stuttgart 1988.
- Θ) Van Tilburg - Jo Anne, "Easter Island: Archaeology, Ecology und Culture", Washington 1994.

Νικόλαος Σταμ. Ἀσπιώτης
Γερμανία

Φοινικοϊνδοευρωπαϊκός ἀκαδημαϊσμός

Καλῶς τονε κι ἄς ἄργησε. Γράφω διὰ τὸν περινούστατο ἀκαδημαϊκὸ κύριο Σπύρο Ἰακωβίδη, πὺν εἰς τὴν κυριακάτικη «Ἀπογευματινὴ» τῆς 21 Νοεμβρίου ἐ.ἔ. κατέπληξεν τοὺς πάντες μὲ τὴν πρωτοτυπία τῆς ἐπιστημονικῆς του συνεντεύξεως: Ἀρχικὰ ὁ ρηξικέλευθος αὐτὸς ἐπιστήμων προβαίνει εἰς τὴν ἐξῆς βαρυσήμαντον δήλωσιν: «Ἡ Γραμμικὴ Γραφὴ Α δὲν εἶναι ἑλληνική, ἀλλὰ εἶναι παλαιότερη ἀπὸ τὴν Β καὶ ἡ Γραμμικὴ Β τὴν διαδέχθηκε». Τς, τς, τς! Τί μᾶς λές, ρε παιδί μου! Αὐτὸ εἶναι συγκλονιστικό. Τώρα πῶς διάβολο δὲν εἶναι ἑλληνικὴ ἡ Γραμμικὴ Γραφὴ Α, ὅταν τὴν ἑλληνικότητά της ἔχει ἀποδείξει ὁ Πῶλ Φῶρ, αὐτὸ μόνον ὁ κ. Σπύρος Ἰακωβίδης μπορεῖ νὰ μᾶς τὸ ἐξηγήσῃ. Ὡστόσον ἐκεῖ πὺν ὁ ἀκαδημαϊκὸς μας δίνει ρέστα εἶναι ἡ ἀκόλουθη περίοδος: «Ἡ Γραμμικὴ Γραφὴ Β παύει νὰ χρησιμοποιηθῇ γύρω στὸ 1200 π.Χ. Τὸ Φοινικικὸ ἀλφάβητο τὸ πῆραν οἱ Ἕλληνες γύρω στὸν 80 π.Χ. αἰῶνα, μπορεῖ καὶ λίγο νωρίτερα, ἀλλὰ πάντως ὄχι πρὶν τὸ 900».

Ἐξ ὅσων λοιπὸν συνάγονται, ἐπὶ τριακόσια χρόνια οἱ πανύδλακες πρόγονοί μας οὔτε ἔγραφαν, οὔτε μιλοῦσαν, ἀφοῦ δὲν εἶχαν γλῶσσα. Μούγκα στὴν στρουγκα λοιπόν. Ὡσποῦ ἤλθαν οἱ Φοίνικες καὶ μᾶς χάρισαν τὸ ἀλφάβητο, μπᾶς καὶ ξεστραβωθοῦμε. Τώρα σεῖς, ὦ ἀναγνώστη τοῦ «Δαυλοῦ», θὰ πιστέψετε τὸν Εὐριπίδην, τὸν Ἐπίχαρμον, τὸν Σιμωνίδην, τὸν Σησίχορον, τὸν Διόδωρον τὸν Σικελιώτην καὶ τὸν Φλάβιον Φιλόστρατον πὺν κατονομάζουν ρητῶς καὶ κατηγορηματικῶς τὸν Παλαμήδη ὡς ἐφευρέτην τοῦ ἀλφαβήτου καὶ ὄχι τὴν ἀκαδημαϊκὴν αὐθεντίαν τοῦ κ. Σπύρου Ἰακωβίδη; Ἄν εἶναι ποτὲ δυνατόν; Τώρα τὸ γεγονός ὅτι δορέθηκαν κεραμικὰ μὲ ἑλληνικοὺς χαρακτῆρες εἰς τὴν νησίδα Γιοῦρα τοῦ 6.000 π.Χ. καὶ στὴν Μῆλο τοῦ 2.500 π.Χ., ὅταν δηλαδὴ οἱ Φοίνικες δὲν ὑπῆρχαν οὔτε σὰν ὑποψία στὸ μυαλὸ τοῦ Γιαχβέ, αὐτὸ εἶναι ἓνα ἀσήμαντο περιστατικὸ πὺν δὲν πολυσκοτίζει τὸν ἀκαδημαϊκὸ μας. Ἄν εἶναι ποτὲ δυνατόν μερικά παλιοκεραμικὰ νὰ γκρεμίσουν τὸ πυριφλεγῆ ἔρωτά του μὲ τοὺς Φοίνικες. Βέβαια ὁ καλὸς αὐτὸς ἐρευνητὴς προβαίνει καὶ σὲ μιὰ βαρυσήμαντη δήλωσιν: «Γραμμικὴ Γραφὴ Α στὴν Ἑλλάδα δὲν ὑπάρχει». Καὶ κάθουμι καὶ ἀναλογίζομαι τώρα ἐγὼ ὁ... ἄντε μὴ γράψω τί, σὲ ποιά γλῶσσα εἶναι γραμμένη ἐκεῖνη ἡ ρημαδία ἡ πινακίδα στὰ Πιλικᾶτα τῆς Ἰθάκης τοῦ 2700 π.Χ., πὺν ἀποκρυπτογράφησε ὁ Φῶρ ἢ ἡ ξύλινη πινακίδα τοῦ Δισπηλιοῦ τῆς Καστοριάς τοῦ 5.250 π.Χ. Καὶ ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τότε θὰ τὴν ἀπολαύσωμεν αὐτὴ τὴν ξύλινη πινακίδα σὲ κάποιο μουσεῖο;

Ὡστόσο, γιατί νὰ μὴ τιμήσουμε ἀπ' αὐτὸ τὸ σημείωμα καὶ τὸν κ. Μπαμπινιώτη, πὺν κατάφερε νὰ μᾶς ἀποδείξῃ ὅτι ἡ νύφη εἶναι ὀλίγον... ἔγκνος; Πράγματι ὁ ἀκαταπόνητος αὐτὸς καθηγητὴς ἔγραψε, ὅτι ἡ Φοινικικὴ γραφὴ εἶναι «οἰονεὶ συλλαβικὸ ἀλφάβητο». Ναί. Ὡπως τὸ διαβάσατε. Δηλαδή ὁ ἄνθρωπος, κατάφερε νὰ ἐκφράσῃ τὸν τελειότερον ἐπιστημονικὸν παραλογισμόν. Διότι ἓνα σύστημα γραφῆς ἀποτελεῖται ἀπὸ γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου μὲ συγκεκριμένη ἐκφορὰ ἢ ἀπὸ συλλαβογράμματα, ἕκαστο τῶν ὁποίων ἀποτελεῖ ξεχωριστὴ συλλαβή. Βεβαίως, γνωρίζοντας τὴν κοτσάνα πὺν ἔγραψε, κόλλησε κι κείνο τὸ «οἰονεὶ», γιὰ νὰ ᾗχη τὸ κεφάλι του ἡσυχῶ. Καθηγητὴς γλωσσολογίας σοῦ λέει ὁ ἄλλος, δὲν μπορεῖ, κάτι θὰ ξέρεη παραπάνω. Ὡμως ἄς γυρίσουμε στὸν κ. Σπύρο Ἰακωβίδη, πὺν φέρνει στὸ φῶς τὴν ἰνδογεωμανικὴ ὁμογλωσσία, στὴν ὁποία, ὑποστηρίζει, ὅτι ἐντάσσεται καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Γλῶσσα. Φαίνεται, ὅτι ὁ ἀκαδημαϊκὸς μας δὲν ἔχει ἀκόμη πληροφορηθῇ ὅτι τὰ ἀνασκαπτικὰ εὐρήματα κάνουν λόγο γιὰ τὴν αὐτοχтонία τοῦ Ἑλληνος ἀνθρώπου, πὺν δὲν ἔχει καμμιὰ σχέση μὲ Ἴνδον καὶ Γεωμανόν, στοὺς ὁποίους δάνεισε τὴν γλῶσσά του, ὅταν ἐκείνοι ἀκόμη βέλαζαν. Ὡμως τὸν ἀφήνει τὸν κ. Σπύρο Ἰακωβίδη ὁ νταλγκᾶς του μὲ τοὺς Φοίνικες ν' ἀσχοληθῇ μὲ κάτι τέτοιες ἀσημαντες λεπτομέρειες;

Γιῶργος Πετρόπουλος

ΔΥΟ ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ ΚΑΙ ΜΙΑ ΑΠΑΝΤΗΣΗ

«Φυσικοί», «άνθρωπολόγοι», «ύλιστές» καὶ «ἰδεαλιστές» Ἑλληνες φιλόσοφοι

[Δημοσιεύουμε κατωτέρω ἐπιστολές α) τοῦ καθηγητῆ τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης δρ. Ἀναστασίου Κοβάτση καὶ β) τοῦ κ. Ἰωάννου Κυπαρισσοῦ, οἱ ὁποῖες, ἀμφότερες, ἀναφέρονται στοὺς διάφορους χαρακτηρισμοὺς ποὺ ἀποδίδουν οἱ νεώτεροι στοὺς ἀρχαίους Ἑλληνες φιλοσόφους, μαζὶ μὲ ἓνα δικό μας σχόλιο στὸ τέλος, ποὺ ἀποτελεῖ κοινὴ ἀπάντηση καὶ στὶς δύο ἐπιστολές.]

1. Περὶ «φυσικῶν» καὶ «άνθρωπολογικῶν» φιλοσόφων

Ἀγαπητὲ κ. Λάμπρου,

Ἐδῶ καὶ μερικὰ χρόνια διαβάζω τοὺς Προσωκρατικοὺς φιλοσόφους (μᾶλλον) ἐρασιτεχνικὰ καὶ μοῦ δημιουργήθηκαν πρόσφατα δύο ἀπορίες, τίς ὁποῖες ἐκθέτω παρακάτω, καὶ ἐὰν κανεῖς ἐκ τῶν «ἐπαϊόντων» μπορῇ νὰ μοῦ τίς λύση, θὰ χαίρομαι πάρα πολύ.

1) Ἐνῶ μέχρι πρό τιнос ὅλοι οἱ εἰδικοί καὶ ἐπαῖοντες χαρακτήριζαν (Ἑλληνες καὶ ἰδίως ξένοι) τοὺς προσωκρατικούς ὡς «φυσικοὺς φιλοσόφους» ἢ «κοσμολόγους», τονίζοντας ὅτι αὐτοὶ δὲν εἶχαν καμμία θέση μὲ τὴν ἠθικὴ καὶ ἀνθρωπολογικὴ φιλοσοφία, ἢ ὁποία ἄρχισε, κατ' αὐτούς, μὲ τοὺς Σωκράτη - Πλάτωνα, ἔρχεται πρόσφατα ὁ καθηγητὴς Δημ. Παπαδῆς τοῦ Πανεπιστημίου Κύπρου καὶ μὲ τὰ δύο διδλία του («Ἡράκλειτος περὶ ἀνθρώπου», ἐκδόσεις Σύνγχρονη Παιδεία 1995 καὶ «Ἡ Ἀνθρωπολογία τῶν Προσωκρατικῶν», ἐκδόσεις Παπαδήμα 1996) καὶ μὲ τεκμηριωμένα στοιχεῖα καὶ ἀνα-

λύσεις ἀποδεικνύει, ὅτι οἱ Προσωκρατικοὶ ἦταν οἱ πρῶτοι ἀνθρωπολογικοὶ φιλόσοφοι καὶ δὲν ἐνδιαφέρθηκαν μόνο γιὰ τὴ «φύση» καὶ τὰ στοιχεῖα της, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸν «ἄνθρωπο καὶ τὴν ψυχή του».

2) Ἐνῶ μέχρι πρό τιнос νόμιζα, καὶ πολλοὶ ἰσχυρίζονταν, ὅτι οἱ Προσωκρατικοὶ δημιούργησαν τὴ φυσικὴ φιλοσοφία (ἢ καὶ τὴν ἀνθρωπολογικὴ κατὰ τὸν κ. Δ. Παπαδῆ) ἐκ τοῦ μηδενός, ἐνῶ οἱ Σωκράτης - Πλάτων δρῆκαν «μαγιά» ἀπὸ αὐτοὺς καὶ τὴν ἐπεξέτειναν, σήμερα διερωτῶμαι, μήπως καὶ αὐτοὶ (οἱ Προσωκρατικοὶ) δρῆκαν κάποια μαγιά ἀπὸ τὰ γραπτὰ τοῦ Ἀλκμᾶνος («Δαυλός» Νοεμβρίου 1999, σελ. 13565) ἢ καὶ τοῦ Ὁρφέα καὶ τῶν Ὁρφικῶν, ποὺ τὰ γραπτὰ των καὶ δὴ τὰ περὶ ἄστρων, ἀστρονομίας κ.λπ. θεωροῦνται σήμερα σπουδαίας σημασίας καὶ σπουδαιότητας.

Ἦταν λοιπὸν οἱ Προσωκρατικοὶ 1) ἀνθρωπολόγοι φιλόσοφοι; 2) ἀλλὰ μὲ

μαγιά από προγενεστέρους Έλληνες (πάντα) προϋπάρξαντες φιλόσοφους; Στά δύο αυτά ερωτήματα θα ήθελα, κ. Λάμπρου, να είχα μία απάντηση ή συμβολή, για να μου βγῇ ή απορία, εάν σφάλω ή όχι.

Έγώ είμαι Δρ. Ιατρός και Δρ. χημικός και δεν μπορώ να έμβασθω στα περὶ φιλοσοφίας θέματα και γι' αυτό ζητάω τὴ γνώμη τῶν «ἐπαϊόντων»,

ὅσων θὰ ἤθελαν νὰ μοῦ ἀπαντήσουν, ἔστω καὶ ἂν θεωρήσουν τὶς ἀπορίες μου «παιδικές» ἢ ἀστεῖες.

Μὲ φιλικούς χαιρετισμούς και ἐν ἀναμονῇ ἀπαντήσεων διατελῶ φιλικὰ καὶ μὲ θαυμασμό γιὰ τὸν «Δαυλό» καὶ τὸν διευθυντὴ του κ. Δ. Λάμπρου.

Ἀναστ. Κοβάτσης

Δρ. Δρ. Καθηγητὴς Ἱατρικῆς Σχολῆς Α.Π.Θ.
Ἐμπειρογνώμων ἐκτιμητὴς προτάσεων στὴν Ε.Ε.

2. Περὶ «ύλιστικῆς» καὶ «ιδεαλιστικῆς» φιλοσοφίας

Ἀγαπητὲ «Δαυλέ»,

Τὸ ἄρθρο τοῦ κ. Δ. Λάμπρου μὲ τὸν ἀλληγορικὸ τίτλο «Ὁ Ἀνατολίτης ποὺ πριονίζει τὸ δένδρο» («Δαυλός», ἀρ. 204) μὲ τὶς βαθεῖες φιλοσοφικὲς ἔννοιες ποὺ διατυπώνει, μὲ παρεκίνησε νὰ ἀναφερθῶ σὲ αὐτὸ καὶ νὰ διατυπώσω ὀρισμένες σκέψεις καὶ ἀπόψεις.

Τὰ ερωτήματα ποὺ θέτει μὲ ἀπλό, παραστατικὸ καὶ σύντομο τρόπο ἐκφράζουν θεμελιώδεις ἐκφάνσεις καὶ ἀναζητήσεις τῆς ἀνθρώπινης νόησης στὴν πολυαῖωνη ἱστορικὴ της διαδρομή. Δύο εἶναι τὰ βασικὰ ἀμφιλεγόμενα ερωτήματα, ποὺ διεγείρουν τὴν ἀνθρώπινη φαντασία ἀλλὰ καὶ τὴν πνευματικὴ ἀδημονία.

1) «Τὸ σύμπαν αὐτοδημιουργεῖται πάντοτε ἀδιαλείπτως καὶ αὐτοεξελισσεται;» («εἰδέναι»)
ἢ

2) «Ἐνας δημιουργὸς ἐκτὸς σύμπαντος προῦπηρξε αὐτοῦ καὶ τὸ ἔπλασε ἐφ' ἅπαξ ἐκ τοῦ μηδενός;» («πιστεῦναι»). Ὁ συγγραφέας τοῦ ἁρθρου μετὰ τὴν διατύπωση τῶν δύο αὐτῶν φιλοσοφικῶν κατηγορημάτων ὁδηγεῖται περαιτέρω στὴν ἀνάλυσή τους, γιὰ νὰ διατυπώσῃ τὴν διαλεκτικὴ τους σύνθεση μὲ τὴν θέση:

3) «Ἡ εἰς θάνατον καταδίκη καὶ ἡ ἰδεολογικὴ δολοφονία τοῦ ἐνός ἐκ τῶν δύο («εἰδέναι» ἢ «πιστεῦναι») ἰσοδυναμεῖ μὲ ὕδριν, δηλαδὴ μὲ διασμό τῆς ἀνθρώπινης φύσεως».

Στὴν ἱστορικὴ πορεία τῆς πάλης τῶν ἰδεῶν ἡ τρίτη αὐτὴ θέση ἐφαρμόσθη ἐπώδυνα «μὲ τὸν διασμό τῆς ἀνθρώπινης φύσεως» καὶ μὲ θύμα-

τα τοὺς ὁπαδούς τοῦ πρώτου ερωτήματος καὶ θύτες τοὺς ὁπαδούς τοῦ δευτέρου. Οἱ δύο πρώτες ερωτήσεις - ἀπορίες ἀποτελοῦν κυρίαρχες ἰδεολογικὲς ἀντιπαλότητες, συνεχίζονται καὶ ἀνακύπτουν ἀνελλιπῶς στὴν ἱστορικὴ πορεία μὲ αὐξομειούμενες ἐντάσεις καὶ κατὰ περιόδους μὲ δραματικὲς καὶ καταστροφικὲς συνέπειες. Ἀπὸ τὴν διατύπωση τῶν ερωτήσεων αὐτῶν προκύπτουν δύο ἀλήθειες: Ἡ ἀλήθεια τῆς Φύσης - Ὑλῆς ἢ τῆς ἀντικειμενικῆς πραγματικότητος καὶ ἡ ἀλήθεια τῆς Ἰδέας - Δημιουργοῦ ἢ τοῦ ἄλλου καὶ ὑπερδατοῦ. Ἡ πρώτη διερευνᾶται ἀπὸ τὴν Ἐπιστήμη, κυρίως δὲ ἀπὸ τὶς φυσικὲς - θετικὲς ἐπιστῆμες, ἡ δευτέρη ἀπὸ τὴν Θρησκεία καὶ τὶς θεολογικὲς ἐπιστῆμες. Ἡ διαιώνια ἔριδα καὶ διαμάχη μεταξὺ τῶν ἐπιφανεστέρων διανοητῶν τῆς ἀνθρωπότητος, ποὺ συνεχίζεται καὶ ἔως τὶς ἡμέρες μας, εἶναι τὸ ἐρώτημα: ποῖο ἀπὸ τὰ δύο αὐτὰ φιλοσοφικὰ ἀξιώματα εἶναι τὸ πρωτεῦον καὶ ποῖο τὸ δευτερεῦον, παράγωγο τοῦ ἄλλου; Ἀπαντήσεις καὶ στὰ δύο αὐτὰ φιλοσοφικὰ ερωτήματα, ὅπως ἐξ ἄλλου τέθηκαν στὴν ἀρχή, ἔδωσαν ἐμπεριστατωμένα οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες σοφοί. Αὐτοὶ ποὺ παρεδέχονταν τὴν ἀλήθεια τῆς Φύσης - Ὑλῆς καὶ τὴν ὀρθότητα τοῦ πρώτου ερωτήματος θεωροῦσαν τὴν Ὑλὴ πρωταρχικό, τὴν δὲ Ἰδέα δευτερεῦον, παράγωγο τῆς Ὑλῆς. Γι' αὐτὸν τὸν λόγο οἱ φιλόσοφοι αὐτοὶ ὠνομάσθησαν ὕλιστές, ἡ δὲ φιλοσοφία τους ὕλισμός. Στούς πιὸ ἐπιφανεῖς τῶν ὕλιστῶν φιλοσόφων

ἀνήκουν οἱ Ἡράκλειτος, Δημόκριτος, Ἀναξαγόρας, Ἐπίκουρος κ.λπ. Ἀντίθετα αὐτοὶ ποὺ παραδέχονταν τὴν ἀλήθεια τῆς Ἰδέας - Δημιουργοῦ καὶ τὴν ὁρθότητα τοῦ δεύτερου ἔρωτήματος θεωροῦσαν τὴν Ἰδέα πρωταρχικό, τὴν δὲ Ὑλὴ δευτερεῖον, παράγωγο τῆς Ἰδέας. Γι' αὐτὸν τὸν λόγο οἱ φιλόσοφοι αὐτοὶ ὠνομάσθηκαν ἰδεαλιστές, ἡ δὲ φιλοσοφία τους ἰδεαλισμός. Στους πιὸ ἐπιφανεῖς τῶν ἰδεαλιστῶν φιλοσόφων συγκαταλέγονται οἱ Πλάτων, Ἀριστοτέλης, Σωκράτης, Πυθαγόρας κ.λπ.

Τὸ μεγαλεῖο καὶ ἡ λαμπρότης τοῦ ἀρχαιοελληνικοῦ πνεύματος ἔγκειται μεταξύ ἄλλων στὸ γεγονός ὅτι ὄχι μόνον διεμόρφωσε καὶ διετύπωσε τίς δύο ὡς ἄνω θεμελιώδεις φιλοσοφικὲς κατευθύνσεις, πάνω στις ὁποῖες ἐδράζεται ὁ σημερινὸς πολιτισμός, ἀλλὰ ἐπιπροσθέτως κατώρθωσε νὰ μὴν πραγματοποιηθῇ ἡ τρίτη ὡς ἄνω θέση, καὶ νὰ μὴ «διασθῇ ἡ ἀνθρώπινη φύση». Αὐτὸ ἐπετεύχθη χάρις στις μεγάλες ἠθικὲς ἀρετὲς τοῦ πολιτισμοῦ ἐκείνου, ποὺ συνίστατο στὴν εἰρηνικὴ συνύπαρξη, ἀνεμπόδιση καὶ ἐλεύθερη ἔκφραση καὶ διδασκαλία τῶν δύο πρώτων, ἐκ διαμέτρου ἀντιθέτων καὶ ἰδεολογικὰ ἀναιρουμένων πνευματικῶν κατευθύνσεων. Ἦταν αὐτὸ ἡ πεμπτονσία τοῦ ἀρχαιοελληνικοῦ πολιτισμοῦ, ἓνα ἀπὸ τὰ βασικά αἷτια τῶν ὑψηλῶν ἐπιτευγμάτων του. Τὸ ἐπίτευγμα αὐτὸ ἐκφράζεται μὲ σαφήνεια ἀπὸ τὸν νομπελίστα καὶ ἑλληνολάτρη φυσικό Er. Schröndiger, ὁ ὁποῖος στὸ βιβλίο του *«Ἡ Φύση καὶ οἱ Ἕλληνες»* ἀποδοκίμασε τὴν ὑπάρχουσα ἀντιπαλότητα καὶ τὸ «τεῖχος ποὺ χωρίζει τοὺς δύο ὁρόμους», αὐτὸν τῆς καρδιάς ἀπὸ ἐκεῖνον τῆς καθαρῆς λογικῆς (σελ. 19), ὑπαινισσόμενος προφανῶς τὴν ἀντιπαλότητα μεταξύ θρησκείας («καρδιάς») καὶ ἐπιστήμης («καθαρῆς λογικῆς»).

Ἡ πνευματικὴ δημιουργία τοῦ ἀρχαιοελληνικοῦ πνεύματος ἀγκαλιάζει καὶ ἐπεκτείνεται σὲ ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς ἀνθρώπινης νόησης, τὸ ἴδιο στὸ πεδίο τῆς Ὑλῆς - ὑλιστικῆς φιλοσοφίας, ὅπως καὶ στὸ πεδίο τῆς Ἰδέας - ἰδεαλιστικῆς φιλοσοφίας. Δὲν περιορίζεται ὅμως μόνον σὲ αὐτά. Περιλαμβάνει ἀξιοθαύμαστα ἔργα

τῶν Γραμμάτων, τῶν Τεχνῶν καὶ τὰ ὑψίστου κάλλους γλυπτὰ καὶ ἀρχιτεκτονικὰ ἀριστουργήματα.

Ἀνεκτίμητη εἶναι ἐπίσης ἡ προσφορά τοῦ ἀρχαιοελληνικοῦ πνεύματος σὸν Χριστιανισμό καὶ εἰδικὰ στὴν Ὁρθοδοξία. Χωρὶς τὰ φιλοσοφικὰ ἔργα καὶ τὰ πνευματικὰ πονήματα τῶν προαναφερθέντων ἰδεαλιστῶν φιλοσόφων δὲν θὰ μπορούσε νὰ φθάσῃ ἡ θρησκευτικὴ ἰδεολογία στὰ ὕψη τῆς πνευματικότητας καὶ τοῦ ὑπερβατοῦ, ἀρχαιοελληνικῶν ἡθικῶν ἀξιών, σὲ τίς ὁποῖες γαλουχήθηκαν γενεὲς πιστῶν. Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας καὶ εἰδικοὶ στὰ θρησκευτικά θέματα μετὰ παρηγορίας ὑπογραμμίζουν, ὅτι τὰ ἰδεολογικὰ καὶ θεολογικὰ θεμέλια τοῦ Χριστιανισμοῦ δὲν εὐρίσκονται στὰ πτωχὰ καὶ ἀνεπαρκῆ ἀπὸ φιλοσοφικὴ ἄποψη καὶ ἐμβέλεια κείμενα τῆς Π. Διαθήκης, ἀλλὰ στὰ ἄνωτέρως πνευματικῆς καὶ ἰδεολογικῆς σύλληψης ἔργα τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων σοφῶν. Οἱ ὑπερβατές, ἰδεατὲς ἔννοιες, ἰσχυρὰ θεμέλια τῆς χριστιανικῆς πίστεως καὶ φιλοσοφίας, ὅπως αὐτὲς περὶ θυσίας, θεϊκῆς ἰδέας, ψυχῆς, ἀθανασίας κ.λπ., ποὺ κληροδότησαν σὲ ἐμᾶς, ἀπαρτίζουν τὴν ἀνεκτίμητη κληρονομία ὁλόκληρης τῆς ἀνθρωπότητας.

Ἡ θεϊκὴ λέξη *λόγος*, αὐτὸ τὸ ὑπερουσίον συμπύκνωμα τῆς ἀρχαιοελληνικῆς σοφίας, εἶναι λέξη αὐθεντικῆ ἑλληνικῆ, ἀλλὰ καὶ εὐρωπαϊκῆ καὶ παγκόσμια. Ἡ θρησκευτικὴ φιλοσοφία ἐνστερνίσθηκε τὴ λέξη αὐτὴν καὶ τὴν περιέλαβε στὸ βασικό της ἰδεολογικὸ ἀξίωμα: «*Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος*». Τίποτε ἄλλο δὲν χρειάζεται νὰ προστεθῇ, γιὰ νὰ ἐκφρασθῇ ἡ τελειότητα τῆς ἰδεαλιστικῆς φιλοσοφίας. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες σοφοί, ὅπως ἀναφέραμε ἤδη, εἶναι οἱ ἐμπνευστὲς καὶ οἱ δημιουργοὶ τῆς ἄλλης, ἰσάξιας πρὸς τὴν ἰδεαλιστικῆς, ὑλιστικῆς φιλοσοφίας. Παράλληλίζοντας λοιπὸν τὸ Πατερικὸ ἀπόφθεγμα τῆς ἰδεαλιστικῆς φιλοσοφίας μὲ αὐτὸ τῆς ὑλιστικῆς θὰ μπορούσαμε νὰ διατυπώσουμε τὸ ἀνάλόγῳ της μὲ αὐτὸ, ὅπου ἡ αἰθέρια λέξη *Λόγος* λαμβάνει διαφορετικὴ ὑλιστικὴ ἔννοια: «*Ἐν ἀρχῇ ἦν ἡ Φύσις καὶ ὁ Λόγος ἦν*

πρὸς τὴν Φύσιν καὶ Φύσις ἦν ὁ Λόγος».

Στὸ ὑλιστικὸ αὐτὸ ἀξίωμα ἐμπεριέχεται ἡ οὐσία τῆς διδασκαλίας καὶ τῶν πεποιθήσεων τῶν ὑλιστῶν φιλοσόφων. Ὁ Δημόκριτος ὑποστήριξε, ὅτι «τὸ πᾶν εἶναι ἄπειρον» καὶ πὼς δὲν ὑπάρχει κανένας ἐξωγήινος δημιουργός – «διὰ τὸ μη-δαμῶς ὑπὸ τινος δεδημιουργήσθαι». Ἐξ ἄλλου στὸ πρῶτο μας ἐρώτημα δίνει μὲ σαφῆ τρόπο ἀπάντησις ὁ ἄλλος μεγάλος ὑλιστὴς φιλόσοφος τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος Ἡράκλειτος. Γνωστὰ εἶναι τὰ λόγια του: «Κόσμον... τόνδε τὸν αὐτὸν ἀπάντων οὗ τις θεὸν οὔτε ἀνθρώπων ἐποίησεν, ἀλλὰ ἦν αἰεὶ καὶ ἔσται πῦρ αἰεῖζον ἀπτόμενον μέτρα καὶ ἀποσθεννύμενον μέτρα», [...αἰῶνια ζωντανή φωτιά, ποὺ ἀνάδει μὲ κανόνες καὶ σθῆνει μὲ κανόνες]: Θεοδωρίδης]. Ἄλλος σπουδαῖος ὑλιστὴς σοφός εἶναι ὁ Ἀναξαγόρας, ὁ ὁποῖος παραδεχόταν ὅτι ἡ ὕλη εἶναι τὸ πρωταρχικόν, ἡ δὲ ἰδέα δευτερεῦον, παράγωγο τῆς ὕλης. Πρέσβευε, ὅτι «ἡ ὕλη δὲν εἶναι νεκρὸ στοιχεῖο, μὰ εἶναι ὥργανωμένη ἔτσι, ὥστε νὰ σκέπτεται καὶ νὰ νοῇ» (Κορδάτος). Ἡ φιλοσοφία τῶν ἠλεκτρονικῶν ὑπολογιστῶν τῆς ἐποχῆς μας δικαιώνει τὴν ρῆσιν αὐτὴν τοῦ Ἀναξαγόρα μὲ ἐπιστημονικὴ ἐγκυρότητα. Γι' αὐτὸ θεωρεῖται ὡς ὁ πρόδρομος τῶν σημερινῶν Η/Υ, ὅσον ἀφορᾷ στὴν πρακτικὴ καὶ θεωρητικὴ τους ἐξέλιξη. Αὐτὸ ἐπιβεβαιώνουν ἐπιπρόσθετα καὶ εἰδικοί τοῦ τομέα, ὅπως ὁ Ν. Gersherfeld, ὁ ὁποῖος σὲ πρόσφατο βιβλίο του

ἔδωσε τὸν τίτλο: «Ὅταν τὰ ἄψυχα ἀντικείμενα ἀρχίζουν νὰ σκέπτονται». Οἱ γνώμες τῶν ἐπιστημόνων γιὰ αὐτὴν τὴν δυνατότητα τῶν Η/Υ διίστανται, καὶ ὑπάρχει φανερὴ ἀντιπαράθεσις μεταξύ των (R. Penrose - F. Tipler - St. Hawking). Ἡ ἀντιπαράθεσις αὐτή, ὅπως καὶ ἄλλες τέτοιου εἶδους φιλοσοφικὲς ἀντιπαράθεσεις, δὲν πρέπει νὰ μᾶς ξαφνιάζουν, διότι εἶναι ἐγγενεῖς στὴ φύσιν αὐτῶν τῶν προβλημάτων. Ἐξ ἄλλου καὶ οἱ ἀρχαῖοι σοφοὶ χαρακτηρίζονται ἀπὸ συνεχεῖς ἐριδες σὲ θέματα οὐσίας ὅπως π.χ. ἐκείνη μεταξύ τοῦ ἰδεαλιστῆ φιλοσόφου Πλάτωνος καὶ τοῦ ὑλιστῆ Δημόκριτου. Γιὰ τὰ ἴδια προαναφερθέντα ἡ παραπλήσια ὄντολογικὰ καὶ κοσμολογικὰ προβλήματα γνωστὲς ἦταν καὶ οἱ ἐριδες μεταξύ Αl. Einstein - Ν. Bohr καὶ σήμερα μεταξύ St. Hawking - R. Penrose (ἴδε «Ἡ Φύσις τοῦ Χρόνου καὶ τοῦ Χρόνου» τῶν ἴδιων αὐτῶν ἐπιστημόνων).

Ἡ ὡς ἄνω σύγκριση καὶ ὁ παραλληλισμὸς τῆς ἀρχαιοελληνικῆς ἐπιστήμης μὲ αὐτὴν τῆς ἐποχῆς μας καὶ τῶν σύγχρονων ἐπιφανῶν ἐπιστημόνων ἀποδεικνύει ἀδιάψευστα τὴν οἰκουμενικότητα, τὴν διαχρονικότητα καὶ τὴν συνεχεῖ ἐπικαιρότητα τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Σκέψης.

Μὲ ἐκτίμησις
Ἰωάν. Κυπαρισσὸς
 Ἀθήνα

Σημείωση «Δ»:

❶ Σ' ὅ,τι ἀφορᾷ στὴν ἐπιστολὴ τοῦ καθηγητῆ δρ. δρ. Α. Κοβάτση:

Ὁ δυνισμὸς φύσις - ψυχὴ εἶναι ἀνύπαρκτος στοὺς Ἕλληνες φιλοσόφους. Στὴν Ἑλληνικὴ Σκέψιν ὑπάρχει ἐνισμός, δηλαδὴ ἡ φύσις καὶ ἡ ψυχὴ δὲν νοοῦνται ξένες μεταξύ τους καὶ δὲν διαχωρίζονται, εἶναι ἐκφάνσεις τοῦ ἰδίου ὄντος καὶ ὑπόκεινται στὸν γενικοῦ κύρους φυσικὸ νόμο «ἐν τὸ πᾶν». Ἐπομένως ἡ διάκρισις σὲ «φυσικοὺς» καὶ «ἀνθρωπολογικοὺς φιλοσόφους» εἶναι, σ' ὅ,τι ἀφορᾷ στοὺς ἀρχαίους Ἕλληνες, ἀνθαίρετη καὶ φαντασικὴ – οἱ ἴδιοι οἱ ἀρχαῖοι οὐδέποτε κατέταξαν τοὺς ἑαυτοὺς τοὺς σὲ τέτοιες κατηγορίες, οἱ ὁποῖες εἶναι εὐρήματα τῆς νεώτερης τεμαχιστικῆς σκέψεως. Τέλος δὲν ὑπάρχει καμμία ἀμφιβολία, ὅτι οἱ Προσωκρατικοὶ καὶ οἱ μετ' αὐτοὺς φιλόσοφοι ἐρῶσαν πλου-

σιώτατη, πνευματική, κληρονομιά ἀπὸ τὸ ἀπώτατο Ἑλληνικὸ παρελθόν. Ἐκτὸς ἐκείνης ποὺ ἔχει χαθῇ σήμερα, ὑπάρχει ἡ θανμάσια φιλοσοφία – κοσμολογία τοῦ Ὁρφέως ὅπως καὶ ἐκείνη τῆς προκατακλυσμαίας «Θεογονίας» (ποὺ δὲν εἶναι ἔργο τοῦ Ἡσιόδου, ἀλλὰ ἐλήφθη ἀπὸ τὰ ἀρχεῖα τῶν Ἀκαρνάνων ἱερέων καὶ ἐκδόθηκε ἀπλῶς ἀπὸ αὐτόν, ὅπως λέγει ὁ ἴδιος). Στὰ ἔργα αὐτὰ οἱ περὶ κόσμου καὶ ἀνθρώπου καταγραφές εἶναι τόσο προχωρημένες φιλοσοφικά, ὥστε ἡ σύγχρονη Κοσμολογία καὶ Ὀντολογία ἀπλῶς ἐπαναλαμβάνουν τὰ ἴδια (ὅπως π.χ. περὶ χάους, παγκόσμιας ἑξέως – «ἔρωτος»: ἰδοὺ ἡ ἐνότης φύσεως καὶ ψυχῆς – κ.λπ.). Οἱ κοσμολογικὲς καὶ ψυχολογικὲς (π.χ. τὰ 10 ὄνειρα) θέσεις τοῦ Ὁμήρου εἶναι τόσο θαθεῖες, ὥστε ὁ Πλάτων νὰ πῇ γι' αὐτόν ὅτι «οὗτος ὁ ποιητὴς πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα πεπαιδευκεν». Σημερινοὶ δὲ ἐρευνητὲς (E.R. Dodds κ. ἄ.) θεωροῦν ὅτι ὁλόκληρη ἡ σκέψη τοῦ Ἡρακλείτου δὲν εἶναι παρὰ δημοσίευση τῆς φιλοσοφίας μιᾶς πανάρχαιας ὁργανώσεως μνημένων.

2 Σ' ὅ,τι ἀφορᾷ στὴν ἐπιστολὴ τοῦ κ. Ι. Κυπαρισσοῦ:

Δὲν ὑπάρχει ἐπίσης ὁ δυῖσμός ὕλη – πνεῦμα, ὁ δὲ διαχωρισμός τῶν φιλοσόφων σὲ «ὕλιστές» καὶ «ἰδεαλιστές» δὲν ἔγινε ποτὲ ἀπὸ τὴν ἀρχαία Ἑλληνικὴ Σκέψη, ὅπως γράφει ὁ ἐπιστολογράφος, ἀλλὰ εἶναι ἀποτέλεσμα καὶ ἀποκύημα τῶν μανιχαϊστικῶν ἀντιλήψεων τῆς Ἑβραϊκῆς Σκέψεως, δηλαδὴ τοῦ Χριστιανισμοῦ παλαιότερα καὶ τοῦ Μαρξισμοῦ κατὰ τὰ τελευταῖα 150 χρόνια. Γιὰ τὴν «κατάταξη» αὐτὴ καὶ τὴ συντήρησή της εὐθὺνὴ φέρουν καὶ οἱ διάφοροι διδάσκαλοι τῆς Φιλοσοφίας, γιὰ τοὺς ὁποίους ὁ Χάιντεγκερ ἔχει γράψει, ὡς γνωστόν, ὅτι «ἡ μοῖρα τῶν ἔργων τῶν μεγάλων φιλοσόφων εἶναι νὰ καταπτοῦν περιουσία πρὸς ἐκμετάλλευσιν ἀπὸ τοὺς καθηγητὲς τῆς φιλοσοφίας». Τὸν δυῖσμόν αὐτόν ἀπορρίπτει καὶ ἡ σημερινὴ ἐπιστήμη, ἡ ὁποία, ὡς γνωστόν, δὲν παραδέχεται τὴ διάκριση μεταξὺ ὕλης καὶ «πνεύματος» (= ἐνέργειας). Ἡ δὲ ἔννοια «Λόγος» στὸν Ἡράκλειτο εἶναι ἐκ διαμέτρου ἀντίθετη μὲ ἐκείνη τοῦ Ἰωάννη: Στὸν πρῶτο ὁ Λόγος εἶναι «ξυνός», δηλ. διάχυτος μέσα στὸ Σύμπαν, ἐνῶ στὸν δεύτερο ὁ Λόγος εἶναι ἐξωσυμπαντικὸς καὶ προσυμπαντικὸς – ἄρα δημιουργός, «κτίστης» τοῦ Σύμπαντος. «Κτίστης» τοῦ Σύμπαντος σ' ὁλόκληρη τὴν Ἑλληνικὴ Σκέψη δὲν ὑπάρχει. Ἄν δὲ ὁ Πλάτων ἄκουε κάποιους νὰ τοῦ λένε ὅτι εἶναι «ἰδεαλιστής» ἢ ἂν ἄκουε ὁ Ἡράκλειτος ὅτι εἶναι «ὕλιστής», θὰ ξεκαρδίζονταν καὶ οἱ δύο ἀπὸ τὰ γέλια.

Ἐπιτραπῆτω μοι ἐν τέλει νὰ πῶ ὡς συντάκτης τοῦ ἀρθριδίου «Ὁ Ἀνατολίτης ποὺ πριονίζει τὸ δένδρο», ὅτι εὐχαριστῶ τὸν δεύτερο ἐπιστολογράφο ποὺ ἀσχολήθηκε μ' αὐτό, ἀλλὰ εἶναι προφανὲς ὅτι μοῦ ἀποδίδει πράγματα ποὺ δὲν ἔγραψα: στὸ κείμενό μου δὲν γίνεται καμμία συσχέτιση τῆς θεοκρατίας μὲ τὸν δῆθεν «ἰδεαλισμό» – δὲν ὑπάρχει κὰν αὐτὴ ἡ λέξη στὸ ἀρθριδίον – καὶ τῆς αὐτοδημιουργίας τοῦ Σύμπαντος μὲ τὸν δῆθεν «ὕλισμό» – δὲν ὑπάρχει ἐπίσης στὸ ἀρθριδίον αὐτὴ ἡ λέξη.

Δ.Ι.Λ.

Ὑποδείξεις γιὰ τὸ φλέγον ζήτημα τῆς παιδείας τῶν Ὅμογενῶν μας ΙΣΤΟΡΙΑ - ΠΑΡΑΔΟΣΗ: ΤΟ ΜΕΓΑΛΟ ΟΠΛΟ

Ἡ ἑλληνικὴ παιδεία εἰς τὴν ὁμογένειαν διέρχεται ἀναμφιδόλως περιόδον κρίσεως. Τοῦτο βεβαίως ὀφείλεται εἰς τὴν, μετὴν ἀπαροδόν τῶν ἐτῶν, ἀλλαγὴν τῆς ποιοτικῆς συνθέσεως τῶν μαθητῶν μας εἰς τὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα. Τὸ θέμα δὲν εἶναι ἀπλό, χρήζει δὲ θαθείας καὶ ἐπισταμένης μελέτης, διὰ νὰ εὑρεθῇ μία λύσις, ἡ ὁποία θὰ καλύψῃ καὶ θὰ ἐξυπηρετήσῃ ὅλες τὶς πτυχὲς τῶν ἀνομοιογενῶν μαθητῶν ποὺ ἔχομεν. Ἡ σπουδαιότης τοῦ θέματος καταφαίνεται καὶ ἀπὸ τὰς ἀλλεπαλλήλους συσκέψεις διὰ τὴν παιδείαν, ποὺ λαμβάνουν χώραν ἀνὰ τὴν Ὅμογένειαν. Ἐν συνόψει τὸ θέμα ἔχει ὡς ἑξῆς:

ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ:

Ὁ θεσμὸς καὶ ἡ φύσις τῶν ἀπογευματινῶν σχολείων ἔχουν κάπως μεταβληθῇ ἐν συγκρίσει μετὰ τὸν θεσμὸν ποὺ ὑφίστατο πρὸ δεκαπενταετίας. Ὡς συνέπεια δὲ τούτου ἔχουν διαμορφωθῇ καταστάσεις μετὰ ἀρνητικὰς ἐπιπτώσεις ἐπὶ τῶν σχολείων μας. Μετὰ τὰ σημερινὰ δεδομένα τὰ προβλήματα ποὺ ἀντιμετωπίζομε εἶναι τὰ ἑξῆς:

1. Ἀνομοιογενὲς ἔμψυχον ὑλικόν: Οἱ σημερινοὶ μαθηταὶ τῶν ἀπογευματινῶν σχολείων ἀποτελοῦν ἀνομοιογενὲς ὑλικόν. Ἀντιμετωπίζομε μαθητὰς πρῶτης, δευτέρας, τρίτης καὶ ἀκόμη τετάρτης γενεᾶς, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον καθιστᾷ τοὺς φοιτῶντας, ὡς ἐνότητα, τελείως ἀνομοιόμορφον ὡς πρὸς τὴν ὀπτικοακουστικὴν ἐμπειρίαν τῶν μαθητῶν μιᾶς ἐνότητας (ὠρισμένη τάξις καὶ ἡλικία), ποὺ ἐν συνεχείᾳ προβληματίζει τὸν διδάσκαλον ὡς πρὸς τὸν τρόπον διδασκαλίας τῆς διδασκτέας ὕλης.

2. Μακρυναὶ ἀποστάσεις: Ὡς ἐπακόλουθον αὐτοῦ ἔχομεν ἡλαττωμένον ἀριθμὸν μαθητῶν. Αὐτὸ βεβαίως δὲν ἀνήκει εἰς τὰ ἄμεσα προβλήματα ἐνὸς ἀπογευματινοῦ σχολείου, ἀλλὰ πάντως ἐπηρεάζει σημαντικῶς τὴν προόδον καὶ τὴν ἐξέλιξιν ἐνὸς τοιοῦτου σχολείου. Κοινότης ἡ ὁποία θὰ ἔπρεπε ἐν συγκρίσει μετὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν οἰκογενειῶν νὰ ἔχῃ 200 - 300 μαθητὰς, ἔχει μόνον 100. Τὰ μέλη τῶν κοινοτήτων εἶναι διεσκορπισμένα πολλάκις εἰς ἀποστάσεις λίαν ἀπομακρυσμένας ἀπὸ τὴν ἑδρὰν τῆς κοινότητος ἢ τοῦ σχολείου. Τοῦτο δημιουργεῖ δυσκολίας προσσελεύσεως εἰς τὸ σχολεῖον εἴτε λόγῳ χρόνου (ἀνεπαρκὲς χρονικὸν διάστημα μεταξὺ λήξεως τοῦ ἀμερικανικοῦ σχολείου καὶ ἐνάρξεως τοῦ ἑλληνικοῦ) εἴτε λόγῳ ἐλλείψεως μεταφορικοῦ μέσου, ὅταν ὑπάρχῃ ἓνα μόνον αὐτοκίνητον εἰς τὴν οἰκογένειαν ἢ ὅταν ἐργάζωνται

καὶ οἱ δύο γονεῖς. Τὰ σχολικὰ λεωφορεῖα εἶναι λύσεις μὴ ἐφαρμοσίμος.

3. Μικτοὶ γάμοι: Πολλοὶ μαθηταὶ σήμερον προέρχονται ἀπὸ μικτοὺς γάμους. Τὸ γεγονὸς αὐτὸ δημιουργεῖ σοβαρὰ προβλήματα, ὅπως π.χ. ἀνεπαρκὴς βοήθεια τοῦ μαθητοῦ εἰς τὴν κατ' οἶκον ἐργασίαν, ἰδίως ὅταν ἡ μητέρα εἶναι «ξένη», ἢ ἀκόμη καὶ ἔλλειψιν ἐνδιαφέροντος ἀπὸ τοὺς γονεῖς διὰ τὸ ἐλληνικὸν σχολεῖον.

4. Ἀδιαφορία γονέων: Εὐτυχῶς εὐάριθμοι μόνον γονεῖς, καὶ ὄχι ἀποκλειστικῶς μικτῶν γάμων, θεωροῦν τὸ ἐλληνικὸν σχολεῖον ὡς περιττόν. Μὲ τὸ σκεπτικὸν ὅτι ζοῦν εἰς τὰς Η.Π.Α., νομίζουν ὅτι θὰ πρέπει νὰ ἀκολουθήσουν τὴν ροὴν καὶ τὸν τρόπον ζωῆς τῆς χώρας αὐτῆς. Δέχονται, ὅτι ὑποτυπώδης ἐλληνικὴ μόρφωσις εἶναι ἀρκετὴ διὰ τὰ τέκνα των πρὸς ἀπλὴν συνεννόησιν μὲ τὸν παπποῦ ἢ τὴν γιαγιά.

5. Σχολικαὶ ἐκδηλώσεις ἀμερικανικῶν σχολείων: Αἱ διάφοροι ἐκδηλώσεις (ἀθλητικά, καλλιτεχνικά) τῶν ἀμερικανικῶν σχολείων δελεάζουν περισσότερον τοὺς μαθητὰς καὶ οὕτω ἢ δὲν προσέρχονται καθόλου εἰς τὸ ἐλληνικὸν σχολεῖον ἢ, ἐὰν ἤδη φοιτοῦν, ἀπουσιάζουν ἢ προσέρχονται καθυστερημένοι ἢ ἐγκαταλείπουν τὸ σχολεῖον πρὸ τῆς λήξεώς του.

6. Βιβλία: Λόγῳ ἀλλαγῆς εἰς τὴν σύνθεσιν καὶ τὸ ποιὸν τῶν μαθητῶν τὰ ἀπὸ ἐτῶν ὑπάρχοντα διδακτικὰ βιβλία (Παπαλοῖζου κ.λπ.) καθίστανται σήμερον ἀκατάλληλα διὰ τοὺς σημερινοὺς μαθητὰς. Αὐτὸ βεβαίως ἔχει γίνεαι ἀντιληπτὸν καὶ ἤδη ἔχουν ἐμφανισθῇ νέαι ἐκδόσεις βιβλίων, πλην ὅμως οὐδεμία ἐξ αὐτῶν ἐξυπηρετεῖ πλήρως τὸ σημερινὸ Ἑλληνοαμερικανόπουλο.

7. Ἀπροθυμία: Οἱ πλεῖστοι τῶν μαθητῶν δὲν προσέρχονται εἰς τὸ σχολεῖον οἰκιοθελῶς. Τὰ ἀπογευματινὰ μας σχολεῖα εἶναι συνέχεια τῶν ἡμερησίων ἀμερικανικῶν σχολείων, καὶ ὁ μαθητὴς εἶναι ἤδη κουρασμένος. Προσέτι στερεῖται μιᾶς - δύο ὥρων παιχνιδιοῦ. Θεωρεῖ ὡς ἐκ τούτου τὸ ἐλληνικὸν σχολεῖον ὡς βάσανον· καὶ ἡ φοίτησις θεωρεῖται ὡς ἀγγασία.

ΥΠΟΔΕΙΞΕΙΣ ΔΙΑ ΤΥΧΟΝ ΛΥΣΕΙΣ

❶ Τὸ πρόβλημα τῆς ἀνομοιογενοῦς φύσεως τῶν μαθητῶν δύναται νὰ ἀντιμετωπισθῇ α) μὲ τὴν ἐκμετάλλευσιν τῆς σημερινῆς προηγμένης τεχνολογίας, ὅπως ἡ χρῆσις ὀπτικοακουστικῶν μέσων κατὰ τὴν διδασκαλίαν, ἀκόμη καὶ χρῆσις ἠλεκτρονικῶν ὑπολογιστῶν· β) μὲ τὴν καθιέρωσιν προκαταρκτικῆς τάξεως, ἥτοι μιᾶς τάξεως εἰς τὴν ὁποίαν θὰ φοιτοῦν ἐπὶ ἓνα ἔτος μαθηταὶ προερχόμενοι ἀπὸ τελείως ἀγγλόφωνες οἰκογένειες. Οὕτω θὰ τοὺς δοθῇ ἡ εὐκαιρία νὰ ἀποκτήσουν κάποιαν ἀκουστικὴν ἐμπειρίαν εἰς τοὺς ἤχους τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης, οὕτως ὥστε ἀργότερον εἰς τὴν Α' τάξιν νὰ εἶναι κάπως ἐξοικειωμένοι μὲ τοὺς ἤχους τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης καὶ νὰ μὴν ὑστεροῦν τῶν μαθητῶν τῶν προερχομένων ἐξ ἐλληνοφώνων γονέων. Αὐτὸ βεβαίως θὰ συμβάλῃ καὶ εἰς τὴν μείωσιν τῆς ἀνομοιομορφίας τῶν μαθητῶν.

❷ Τὸ πρόβλημα τῶν μακρυνῶν ἀποστάσεων, μὲ ἀποτέλεσμα ἡλαττωμένον ἀριθμὸν μαθητῶν, ἀποτελεῖ πρόβλημα τοπικὸν καὶ ἡ λύσις του εἶναι ἀνάλογος τῶν τοπικῶν συνθηκῶν.

❸ Τὸ πρόβλημα τῶν μικτῶν γάμων: Τὸ πρόβλημα αὐτὸ δὲν εἶναι τόσον τρομερόν, ὅσον φαίνεται ἐκ πρώτης ὄψεως. Ἐὰν ὁ πατὴρ εἶναι «ξένος», τὸ πρόβλημα δὲν εἶναι σοβαρόν. Ἐὰν ὅμως ἡ μητέρα εἶναι «ξένη», τότε τὸ θέμα εἶναι διαφοροετικόν. Πάντως σημασίαν ἔχει, τί στοιχεῖα κρατεῖ κανεὶς μέσα του καὶ ὅχι τί ἐθνικότητος ἄτομο παντρεύεται. Ἐκεῖνο ποὺ χρειάζεται διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τοῦ προβλήματος αὐτοῦ, καὶ δυστυχῶς ἐλλεῖπει, εἶναι ἓνα ὀλοκληρωμένο πρόγραμμα διὰ τὴν ἐνίσχυσιν καὶ ἐνδυνάμωσιν τῆς ἐλληνικῆς ταυτότητος εἰς τὰ «ξένα» μέλη. Ἐνα τοιοῦτο πρόγραμμα, τὸ ὁποῖον θὰ προσεγγίσῃ τὰ μικτὰ ζεύγη εἰς τὴν ὁμογένειαν, δὲν ὑπάρχει.

❹ Ἀδιαφορία γονέων: Μικρὸς θεβαίως ὁ ἀριθμὸς, ἀλλὰ ὑπάρχει. Πρὸς ἀντιμετώπισιν χρήζει ἡ καθιέρωσις εἰδικῶν διαλέξεων καὶ εἰδικῶν σεμιναρίων διὰ τοὺς γονεῖς. Χρειάζεται νὰ γίνουν προσπάθειαι, γιὰ νὰ πληροφορηθοῦν, νὰ γνωρίσουν καὶ νὰ ἐννοήσουν οἱ γονεῖς τὴν σημασίαν καὶ τὴν σπουδαιότητα τοῦ ἐλληνικοῦ σχολείου καὶ τὸν μεγάλον ρόλον αὐτοῦ εἰς τὴν διατήρησιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Πολλάκις χρειάζεται καὶ ἐκτίμησις τῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως γονέων τινων. Νὰ δοθῇ ἔμφασις εἰς τὴν σημασίαν καὶ τὴν χρησιμότητα τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης, ἣτις θεωρεῖται ὡς ἡ γλῶσσα τῶν θεῶν καὶ ὡς ἡ μητέρα τῶν γλωσσῶν.

❺ Αἱ διάφοροι σχολικαὶ ἐκδηλώσεις: Αἱ διάφοροι σχολικαὶ ἐκδηλώσεις τῶν ἀμερικανικῶν σχολείων ἀποτελοῦν πράγματι σοβαρὸν πρόβλημα, ποὺ πολὺ δύσκολα δύναται νὰ ἀντιμετωπισθῇ. Αἱ ἀρνητικαὶ ἐπιδράσεις τῶν ἐκδηλώσεων αὐτῶν ἐπὶ τῶν ἀπογευματινῶν σχολείων μας εἶναι ἔντονοι καὶ δυσκόλως δύναται νὰ καταπολεμηθοῦν. Ἐπαφιέμεθα εἰς τὰς προσπάθειας, τὴν κατανόησιν καὶ τὴν πειθῶ τῶν γονέων.

❻ Βιβλία: Ὡς πρὸς τὸ πρόβλημα τῶν βιβλίων καὶ τῆς διδακτέας ὕλης ἔχομε σοβαρὰς ἐλλείψεις καὶ δυσκολίες. Τὸ πρόβλημα ἔχει ἀναγνωρισθῇ ἔσχάτως, καὶ νέαι σειραὶ βιβλίων ἐμφανίζονται. Παραλλήλως ἴσως πρέπει νὰ δοθῇ μεγαλυτέρα ἔμφασις εἰς τὸ μάθημα τῆς ἱστορίας καθὼς καὶ εἰς τὴν διδασκαλίαν τῶν παραδόσεων μας. Μεγάλον θέμα ἡ παράδοσις. Εἶναι τὸ ἀθάνατο νερὸ τῆς «Ἑλληνοσύνης», τὰ αἰῶνια νιάτα τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Χάρις εἰς τὴν παράδοσιν διετηρήσαμε καὶ διατηροῦμε μέσα σὲ κόσμον ὕλιστικόν, ὅπου κάθε ἡθικὴ ἀξία ἔχει κατακρημνισθῇ, τὴν ἐθνικὴν μας ταυτότητα. Τί εἶναι παράδοσις; Παράδοσις εἶναι ἡ ἱστορία μας, τὰ ἦθη καὶ ἔθιμά μας, ἡ μυθολογία, τὰ δημοτικὰ τραγούδια, ἡ δημοτικὴ μουσικὴ, οἱ δημοτικοὶ χοροὶ καὶ ἡ θρησκεία μας.

❼ Ἱστορία - παράδοσις: Δύο μεγάλα κεφάλαια, εἰς τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ

δοθῇ ἔμφασις, διότι αἱ ἀμερικανογεννημέναι γενεαὶ μόνον ὅταν γίνουν γνωσταὶ τῶν δύο αὐτῶν βασικῶν θεμάτων, θὰ ἀποκτήσουν καὶ ὀλίγην ἑλληνικὴν συνείδησιν, οὕτως ὥστε νὰ παραμείνουν εἰς τὴν Ὁμογένειαν· ἄλλως θὰ δημιουργήσωμεν ἑλληνοφώνους Ἀμερικανούς, οἱ ὅποιοι εὐκόλως θὰ συγχωνευθοῦν μὲ τὸ περιβάλλον μὲ κατάληξιν τὴν ἀφομοίωσιν. Ἡ πρόκλησις χοροδιδασκάλου εἶναι ἀπαραίτητος διὰ τὴν διδαχὴν παραδοσιακῶν χορῶν καὶ τραγουδιῶν καὶ τὴν διδαχὴν ὀλίγων τινῶν διὰ τὴν προέλευσιν τῶν χορῶν καὶ τὴν ἱστορίαν τῶν λαϊκῶν μουσικῶν ὁργάνων. Ἴσως μάλιστα πρέπει νὰ καταφύγωμεν εἰς τὴν Ἀγγλικὴν Γλῶσσαν διὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς ἱστορίας καὶ τῶν παραδόσεων, διὰ νὰ γίνουν ἀντιληπτὰ εἰς βάθος καὶ νὰ μὴ θεωροῦνται ἀνεπιθύμητα μαθήματα. Βεβαίως δὲν ἐννοοῦμε παραμέρισιν τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης, κάθε ἄλλο. Ἡ Ἑλληνικὴ Γλῶσσα πρέπει νὰ παραμείνη πάσῃ θυσίᾳ. Ἀλλωστε, ὅταν ὁ μαθητὴς ἐννοήσῃ τὴν ἱστορίαν του, τὶς παραδόσεις του καὶ τὶς ρίζες του, τότε θὰ κινηθῇ καὶ τὸ ἐνδιαφέρον του, διὰ νὰ μάθῃ καὶ τὴν γλῶσσαν. Εἰς τὴν σημερινὴν ἐποχὴν, μὲ τὸ ποιὸν τῶν μαθητῶν (2ας, 3ης, 4ης γενεᾶς) ποὺ ἔχομε, ἀντιστρέφονται τὰ καθιερωμένα. Εἶναι λάθος πλέον νὰ χρησιμοποιητῇ ἡ Ἑλληνικὴ Γλῶσσα, διὰ νὰ διδαχθῇ τὴν ἱστορίαν του ὁ μαθητής! Ἡ ἐκμάθησις καὶ ἡ κατανόησις τῆς ἱστορίας καὶ τῶν παραδόσεων θὰ ἐξωθήσῃ τὸν μαθητὴν νὰ μάθῃ καὶ τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ αὐτοῦ ποὺ ἔχει τοιαύτην ἱστορίαν. Οἰοσθήποτε γίνῃ μύστης τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας καὶ τῶν ἑλληνικῶν παραδόσεων, προφανῶς θὰ ἐνδιαφερθῇ οὐχὶ ἐξ ἄλλου τινός, ἀλλὰ τοῦλάχιστον ἐκ περιεργείας, νὰ γνωρίσῃ καὶ τὴν Ἑλληνικὴν Γλῶσσαν. Ἀς ἐκμεταλευθῶμεν λοιπὸν τὴν ἱστορίαν μας, διὰ νὰ παροτρύνωμεν τὸν σημερινὸν μαθητὴν νὰ μάθῃ τὴν γλῶσσαν τῶν προγόνων του. Νὰ διδάσκωνται λοιπὸν ἡ ἱστορία καὶ ἡ παράδοσις ὡς πρωτεύοντα μαθήματα καὶ δὴ εἰς τὴν μητρικὴν γλῶσσαν τῶν σημερινῶν μαθητῶν.

⑧ Ἀπροθυμία μαθητῶν: Πλεῖστοι μαθηταί, ἂν ὅχι ὅλοι, δείχνουν ἀπροθυμίαν νὰ προσέλθουν εἰς τὸ ἑλληνικὸν σχολεῖον. Ἀνάγκη λοιπὸν νὰ δημιουργηθοῦν σχολεῖα, τὰ ὅποια θὰ προκαλοῦν τὸ ἐνδιαφέρον τῶν μαθητῶν μετὰ τὴν ὁλόήμερον φοίτησιν εἰς τὰ ἀμερικανικὰ σχολεῖα. Αὐτὸ ἴσως ἐπιτευχθῇ, ἐὰν ξεφύγωμε ἀπὸ τὴν μονότονον προφορικὴν διδασκαλίαν. Ἀνάγκη χρησιμοποίησεως ὁπτικο-ακουστικῶν μέσων. Ἡ σημερινὴ προηγμένη τεχνολογία θὰ βοηθήσῃ πολὺ εἰς τὸν σκοπὸν αὐτόν. Ἱστορία καὶ παράδοσις λοιπὸν νὰ διδάσκωνται καὶ εἰς τὴν Ἀγγλικὴν Γλῶσσαν διὰ λόγους ποὺ ἐξεθέσαμε ἀνωτέρω· προσέτι δὲ καθιέρωσις ὑποτροφιῶν διὰ ὑποψηφίους κολλεγίων, ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ ἔχουν φοιτήσῃ εἰς τὸ ἑλληνικὸν ἀπογευματινὸν σχολεῖον μὲ καλὴν ἐπίδοσιν.

⑩ Ἐπίσης ἡ καθιέρωσις ταξιδίων εἰς τὴν Ἑλλάδα. Δὲν ἐννοοῦμε βεβαίως τὰς ὁμαδικὰς κατασκηνώσεις τύπου Ἴονικοῦ χωριοῦ κ.λπ., διότι εἰς αὐτὰς

ὀμιλεῖται κατ' ἐξοχὴν ἢ Ἀγγλικὴ Γλῶσσα. Ἐννοοῦμε μεμονωμένας φιλοξενίας μαθητῶν, «ἀτομικὰς κατασκηνώσεις» ἡλικίας δημοτικοῦ σχολείου ὑπὸ ἐλληνικῶν οἰκογενειῶν, προτιμητέον εἰς μικρὰς πόλεις καὶ χωριά, ὅπου τὸ περιβάλλον θὰ εἶναι τελείως ἐλληνόφωνον. Τεραστία θὰ εἶναι ἡ βοήθεια διὰ παιδιὰ, τὰ ὅποια στεροῦνται ἐλληνικοῦ οἰκογενειακοῦ περιβάλλοντος. Ἐκ παραλλήλου δὲ καὶ φιλοξενία Ἑλληνοπαίδων ὑπὸ ἐλληνοαμερικανικῶν οἰκογενειῶν.

Εἶναι γνωστόν, ὅτι ἡ ἐκμάθησις τῆς γλώσσης ἀρχίζει ἀπὸ τὸ σπίτι· τὸ ἐλληνικὸν σχολεῖον ἀπλῶς μόνον βοηθεῖ. Εἰς τὰ μὴ ἐλληνικὰ σπίτια αἱ ἀνωτέρω προταθεῖσαι «ἀτομικαὶ κατασκηνώσεις» φανερόν εἶναι ὅτι θὰ ἀντικαταστήσουν μέχρις ἐνὸς ὠρισμένου βαθμοῦ τὸ ἐλλείπον ἐλληνόφωνον σπίτι.

Ἐπαντα τὰ ἀνωτέρω ἐκτεθέντα ἀποτελοῦν προβλήματα, τὰ ὅποια ἐπιρεάζουν δυσμενῶς τὴν λειτουργίαν, πρόοδον καὶ ἐξέλιξιν τῶν ἐλληνικῶν ἀπογευματινῶν σχολείων. Θὰ ἡδύνατο νὰ ἀναφέρῃ κανεὶς πολλὰ ἀκόμη διὰ τὸ φλέγον καὶ σπουδαῖον αὐτὸ θέμα τῆς παιδείας εἰς τὴν Ὁμογένειαν, ὅπως τὰ κέντρα ἐλληνικῶν σπουδῶν εἰς πανεπιστημιακοὺς χώρους ἢ οἱ ἔδρες ἐλληνικῶν σπουδῶν. Εἶναι καὶ αὐτὰ ἐξ ἴσου σοβαρὰ ἀλλὰ οὐχὶ τοῦ παρόντος. Πρέπει νὰ προσαρμοσθῶμεν εἰς τὰς νέας καταστάσεις, νὰ ἐννοήσωμεν τὸ νέον ποιὸν τῶν σημερινῶν μαθητῶν καὶ νὰ ἀξιοποιήσωμεν τὴν σημερινὴν προηγμένην τεχνολογίαν. Ἡ βοήθεια τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς δεδαίως εἶναι πολύτιμος εἰς τὸ πολύπτυχον καὶ προβληματικὸν μέγα θέμα τῆς Παιδείας τῶν ὁμογενῶν. Ἀλλὰ μόνον με λόγια δὲν προάγεται τὸ θέμα αὐτό. Ἴσως καὶ κάποια ὑλικὴ ὑποστήριξις πρὸς τὰ ἐλληνικὰ σχολεῖα νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν διατήρησιν αὐτῶν καὶ νὰ ἀποτρέψῃ τὴν διακοπὴν των. Μέχρι σήμερον ὅλα τὰ ἔξοδα γιὰ τὴ λειτουργίαν τῶν ἐλληνικῶν σχολείων τὰ ἐπωμίζονται αἱ κοινότητες, πολλαὶ τῶν ὁποίων ἀδυνατοῦν νὰ ἀντεπεξέλθουν εἰς τὰ ἔξοδα ἐνὸς ἀποδοτικοῦ σχολείου. Εἶναι πικραὶ αἱ ρίζαι τῆς Παιδείας, ἀλλὰ γλυκύτατοι οἱ καρποὶ τῆς.

Ἐχομε προσέτι ὑποχρέωσιν καὶ καθήκον νὰ κρατήσωμεν ἀναμμένην τὴν δᾶδα τῶν ἐφεστίων θεῶν τῆς ἐλληνικῆς γῆς εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης. Ἄς θυμηθῶμεν λοιπὸν τὸ χρέος μας αὐτὸ με τὰ λόγια τοῦ ἐθνικοῦ ποιητοῦ:

«Χρωστάμε, καὶ σ' ὅσους ἤρθαν, πέρασαν.

Θὰ ῥθοῦνε, θὰ περάσουν.

*Κριτὲς θὰ μᾶς δικάσουν οἱ ἀγέννητοι,
οἱ νεκροί».*

Θεόδωρος Α. Λύρας

Ἰατρός, Διευθυντὴς Ἑλληνικοῦ Σχολείου
Τσέρου Χίλ, Ν. Ἱερσέη

Η ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ

Δ. καὶ Α. ΦΕΡΤΗ, “*Historical Evolutions of Infrastructure: 15.000 Years of History*” (Ιστορικές εξελίξεις τῆς ὑποδομῆς: 15.000 ἔτη ἱστορίας)

Πόσα λάθη, παραλείψεις καὶ διαστρεβλώσεις ἔχουν καταγραφῇ στὴ διεθνή βιβλιογραφία ἀναφορικά μὲ τὴν ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητας; Μὲ μία τεκμηριωμένη ἐργασία δύο ὁμογενεῖς μας, ὁ Δημήτρης καὶ ἡ Ἄννα Φέρτη, ἐπιχειροῦν νὰ ἀποκαταστήσουν ὠρισμένα ἀπ’ αὐτὰ σὲ μία χρηστική καὶ συνοπτική ἐκδοση, μὲ τίτλο “*Historical Evolutions of Infrastructure: 15.000 Years of History*”, ἡ ὁποία ἐκδόθηκε στὴ Νέα Ὑόρκη.

Βασιζόμενοι στὴν εὐρεία ἔννοια τῆς λέξεως «*ὑποδομή*», ὅπως τὴν ὀρίζει ὁ Σωκράτης, οἱ δύο συγγραφεῖς ἐξερευνοῦν τὴν ἱστορική τῆς ἀνάπτυξη μὲ ἰδιαίτερη ἐμφαση στὴν Ἐπιστήμη καὶ τὴν Τεχνολογία. Ξεκινοῦν ἀπὸ τὴν Προϊστορική ἐποχὴ (15.000 χρόνια πρὶν τὸ παρὸν) καὶ ἀναφέρονται στοὺς Προσωκρατικούς χρόνους, στὴν ἐποχὴ τοῦ Χρυσοῦ Αἰῶνα, στὴν Ρωμαϊκὴ – Ἑλληνορωμαϊκὴ, στὴν Ἀναγέννηση, τὴ σύγχρονη, γιὰ νὰ προδιαγράψουν τέλος καὶ τὶς ἀναμενόμενες ἐξελίξεις στὸ μέλλον. Τὸ βιβλίο παρουσιάζει τὶς ἐξελίξεις σὲ τομεῖς ὅπως ἡ Πολεοδομία, ἡ Ἀρχιτεκτονική, ἡ Φιλοσοφία, ἡ Πολιτική, τὸ Ἐμπόριο, ἡ Τέχνη, ἡ Ἀνθρωπολογία, τὰ Μαθηματικά κ.ο.κ. Ἐνδεικτικὰ ἀναφέρουμε τὶς ἐπανορθώσεις σχετικὰ μὲ τὴν προέλευση τῆς γλώσσας μας, τὴν τεχνολογικὴ καὶ ἐπιστημονικὴ ἀνάπτυξη τῶν Προσωκρατικῶν, τὰ δικαιώματα τῶν γυναικῶν στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα (Πυθαγόρας), τὴν ἐξέλιξη τοῦ ἀνθρώπου (Ἀρχάνθρωπος τῶν Πετρελῶνων) κ.ο.κ.

Ἐκφράσεις τῆς νεοελληνικῆς στὰ ἀρχαῖα κείμενα

Εἶχα τὴν τύχη νὰ ξαναδιαβάσω τὸ «Συμπόσιο» (Σ) καὶ τὸν «Φαῖδρο» (Φ) τοῦ Πλάτωνος σὲ παλιά ἐκδοση (1) στὸν κατάλληλο χῶρο - χρόνο - διάθεση. Ὁ ζωντανὸς χαριτωμένος διάλογος διανθίζεται ἀπὸ κοινές / καθημερινές ἐκφράσεις, ποὺ χαρίζουν ἀμεσότητα καὶ κάποια θεατρικότητα στὸ κείμενο. Εἰδικώτερα ἡ ἐκφραση «...τὰ ὡὰ ταῖς θοριξίν (τέμνει)» (Σ. 190e) μοῦ θύμισε τὴ νεοελληνικὴ ἐκφραση «*τόκουσε στὴν τρίχα*» μὲ τὴν ἴδια ἔννοια (= στὴν ἐντέλεια). Τότε σκέφθηκα, ὅτι πιθανὸν νὰ ὑπάρχουν καὶ ἄλλες τέτοιες, κοινές στὴν νεοελληνικὴ καὶ στὴν ἀρχαία.

Ταυτόχρονα θυμίσθηκα μία διάλεξη τοῦ καθηγητοῦ Ι. Προμπονά μὲ τίτλο «*Κοινές ἐκφράσεις στὰ ὁμηρικὰ ἔπη καὶ τὰ δημοτικὰ τραγούδια*», ποὺ τὴν τεκμηρίωνε μὲ 20 παραδείγματα. Λόγον χάριν πῆρε ἀπὸ τὴν Ὀδύσσεια (ι 355): «*Δὸς μοι ἔτι πρόφρων καὶ μοι τεὸν οὖνομα εἰπέ αὐτίκα νῦν, ἵνα τοι δῶ ξείνιον, ᾧ κε σὺ χαίρης*» [ἦτοι σὲ μετάφρασή μας: «*Κι’ ἀκόμα δός μου πρόθυμα καὶ πές μου τ’ ὄνομά σου τώρα εὐθύς, γιὰ νὰ σοῦ δώσω δώρημα, ποὺ σὺ θὰ τὸ χαρῆς*»]. Καὶ βρῆκε τὸν ἀντίστοιχο στίχο σὲ δη-

Ἀπέσπασε καλὲς κριτικὲς ἀπὸ Ἀμερικανοὺς καθηγητὲς καὶ τὸν ἀμερικανικὸ Τύπο. Ὡστόσο ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον εἶχαν τὰ σχόλια τῶν μεταπτυχιακῶν φοιτητῶν τοῦ Πανεπιστημίου “Akron” τοῦ Ὁχάιο: Ὑνας ἐξ αὐτῶν, ὁ Raymond P. Trivoli, σημειώνει χαρακτηριστικά: «Εἶναι συναρπαστικὸ νὰ ἀνακαλύπτῃ ὅτι ἡ δόση τῆς “Νευτώνιας Μηχανικῆς” ἐτέθη ἀπὸ τὸν Ἀριστοτέλη». Ὁ Heather T. See ἐπισημαίνει, ὅτι «τὸ βιβλίο δίνει τὸ κίνητρο νὰ ἀναζητήσῃ κανεὶς τὴν πραγματικὴ ἱστορία τῆς ἐξέλιξης τοῦ ἀνθρώπου. Πρώτῃ προτεραιότητά μου, νὰ μελετήσω Πυθαγόρα».

«Ἡ σωστὴ διδασκαλία τῆς ἱστορίας τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς ἀνάπτυξής του ἀποτελεῖ τὴν πυξίδα, ποὺ θὰ μᾶς καθοδηγήσῃ στὸ μέλλον», δηλώνει στὸν «Δαυλό» ὁ κ. Φέρτης. «Κίνητρο γιὰ τὴν ἐργασία αὐτὴ μᾶς ἔδωσαν τὰ λάθη ποὺ συναντοῦσα ὡς καθηγητὴς στὴ διδασκεία ὑλῆ τῶν φοιτητῶν. Πρωταρχικὸς μας στόχος ἦταν ἡ ἀποκατάσταση τῆς ἀλήθειας ἀναφορικὰ μὲ τὴ συνεισφορὰ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων στὴν ἀνάπτυξη καὶ ἐξέλιξη τοῦ ἀνθρώπου». Ὁ δρ. Φέρτης, πολιτικὸς μηχανικὸς, εἶναι καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου “Akron” στὸ Ὁχάιο. Ἔχει διατελέσει σύμβουλος στὴ ΝΑΣΑ, στὴ Ford, στὴ General Motors, στὴ Boeing κ.ά. Ἡ κ. Φέρτης εἶναι σύμβουλος μάρκετινγκ καὶ μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἐπιστημῶν τῆς Νέας Ὑόρκης.

Ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον παρουσιάζει τὸ τελευταῖο κεφάλαιο τοῦ βιβλίου, στὸ ὁποῖο ἀναφέρονται οἱ ἀναμενόμενες ἐξελίξεις στὸ κατώφλι τῆς νέας χιλιετίας: «Στὸ τέλος τῆς τρίτης δεκαετίας τοῦ 21ου αἰῶνα ἀναμένεται νὰ πραγματοποιηθῇ ἡ ἀνέγερση δόσεως στὴ Σελήνη καὶ νὰ ἐπιτευχθῇ προσγείωση διαστημοπλοίου στὸν Ἄρη. Οἱ πιθανότητες νὰ δημιουργηθοῦν διαστημικὲς ἀποικίες εἶναι σημαντικὲς, ἐνῶ ἡ ταχύτητα γιὰ διαγαλαξιακὰ ταξίδια ἀναμένεται νὰ πλησιάζῃ τὴν ταχύτητα τοῦ φωτός. Διαστημικὰ ἐργοστάσια ταξίδια ἀναμένεται νὰ πλησιάσῃ τὴν ταχύτητα τοῦ φωτός. Ἡ ἐγκλωβίζονται σὲ μικρὲς γυάλινες σφαῖρες μὲ ὑδρογόνο (internal confinement). Ἡ καύσιμη ὑλὴ τοῦ μέλλοντος ἀναμένεται νὰ εἶναι ἡ “ἀντιύλη” (antimatter)», συνοψίζει ὁ κ. Φέρτης.

Νάνου Μπίσκα

μοτικὸ τραγούδι: «**Νὰ ζήσης, καθαλάρη μου, γιὰ πές μου τ' ὄνομά σου, καὶ χάρισμα βασιλικὸ θὰ κάνω τσ' ἀφεδιάς σου.**»

Στὴν ἔρευνά μας σὲ ἐπίπεδο συντακτικοῦ θὰ ἀνακαλύψουμε ἐκφράσεις διαχρονικὲς καὶ μάλιστα μόνον ἑλληνικὲς, ἃς τίς ὀνομάσουμε «ἑλληνότροπες». Ὅπως γνωρίζουμε, κάθε γλῶσσα χρησιμοποιεῖ μοναδικὲς ἰδιωματικὲς ἐκφράσεις (ἀγγλισμοί, γαλλισμοί κλπ.). Μόνο λοιπὸν ἀπὸ τὸ «Συμπόσιο» καὶ τὸν «Φαῖδρο» (2) εὐρίσκω χρησιμοποιούμενες ἐκφράσεις στὰ νεοελληνικά (NE):

1. « Πόθεν, ὦ Γλάυκων; » (Σ. 172c).
(Ἀπὸ ποῦ σὲ φέρανε;) (ὑποτιμ.).	– NE: « Ἀπὸ ποῦ 'σαι;
2. « Ἀεὶ ὅμοιος εἶ! » (173d).
(Πάντα ἔτσι φέρεσαι).	– NE: « Πάντα ὁ ἴδιος εἶσαι! »
3. « ὅτι... μαίνομαι καὶ παραπαίω » (173e).	– NE: « Εἶμαι τρελλὸς καὶ παλαδός » (παλαός < παλάσσω = ἀναταράσσω/ομαι).

ΡΟΜΠΕΡΤ ΜΑΝΤΡΑΝ, *Ἡ Καθημερινή Ζωή στήν Κωνσταντινούπολη τὸν Αἰῶνα τοῦ Σουλεϊμάν τοῦ Μεγαλοπρεποῦς*

Ὁ συγγραφέας (καθηγητὴς στὸ πανεπιστήμιο τῆς Προδηγίας) ἔχει κύριο θέμα ἔρευνας τὴν τουρκικὴ ἱστορία. Παρ' ὅλ' αὐτὰ ἡ ἀντικειμενικότητά του καὶ ἡ μεθοδικότητά του τὸν ὠδήγησαν στὴν συγγραφὴ ἐνὸς ἐνδιαφέροντος βιβλίου, ποὺ ἀνατρέπει πολλὰ ἀπ' ὅσα μέχρι σήμερα ἔχουμε συνηθίσει νὰ διαβάζουμε. Βεβαίως στὸ πρὸς κρῖσιν βιβλίο ὁ συγγραφέας ἀσχολεῖται μὲ τὸν πιὸ λαμπρὸ αἰῶνα τῆς Ὁθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, ποὺ τὸν ἐσφράγισε ἡ προσωπικότητα τοῦ Σουλεϊμάν. Εἶναι δὲ χαρακτηριστικό, ὅτι τὸ προσωνύμιο «*Μεγαλοπρεπής*» τοῦ τὸ ἔδωσαν οἱ Ἑλληνες καὶ οἱ Εὐρωπαῖοι, ἐνῶ οἱ Τούρκοι τὸν ὀνομάζουν «*Νομοθέτης*». Ἀξιοσημείωτον, ὅτι τὸν 16ον αἰῶνα οἱ σουλτάνοι ἔδωσαν στὴν Κωνσταντινούπολιν τὴν παλαιὰν τῆς αἴγλη, ποὺ οἱ τελευταῖοι αὐτοκράτορες (Παλαιολόγοι) εἶχαν φέρεи σ' ἔσχατην κατάπτωσιν. Νέα κτήρια ἐκτίσθησαν τὸν 16ο αἰῶνα καὶ ὑπερδεκαπλασίασαν τὸν πληθυσμὸν τῆς, πού, ὅταν τὴν κατέλαβαν τὸ 1453, μόλις ἠρίθμει 70.000 κατοίκους. Κι αὐτὴν τὴν μεταμόρφωσιν τῆς σὲ μεγαλοῦπολιν παρακολουθοῦμε στὸ βιβλίο αὐτὸ τοῦ Μαντράν σὲ μία θαυμάσια μετάφρασιν τοῦ Γιάννη Ἀγγέλου.

Ἀθανάσιος Κουκοβίστας

ΑΓΓΕΛΟΣ ΦΟΥΡΙΩΤΗΣ, *Εὐπολῖς (446 - 411 π.Χ.)*

Ἡ τελευταία πνευματικὴ προσφορὰ τοῦ Ἀγγέλου Φουριώτη, πρὶν φύγη γιὰ τὸ ἀγύριστο ταξίδι, ἦταν ἡ μελέτη του γιὰ τὸν ἀρχαῖο κωμοδιογράφον Εὐπολιν, σύγχρονον τοῦ Ἀριστοφάνους. Τὰ ὅσα γνωρίζομε περὶ τοῦ Εὐπόλιδος, ποὺ ἄλλωστε δὲν εἶναι καὶ πολλὰ, ἐνταῦθα συστηματοποιοῦνται, διέρχονται ἀπὸ τὴν δάσανον τῆς ἐξα-

4. «οἷχεται ἀποπτάμενος» (183e).	– NE: «Φεύγει πετώντας».
5. «ᾤΩ' γαθέ, ὅρα τί ποιεῖς» (189).	– NE: «Καλέ (μου), κοίτα τί κάνεις» (τώρα)!
6. «...τὰ ὡὰ ταῖς θριξίν (κόπτει)» (190e).	– NE: «τὸ ἔκοψε / ἔκανε στὴν τρίχα».
7. «χαιρέτω δὴ» (199).	– NE: «χαιρέτα το» (παράτα το).
8. «Εἶεν δὴ» (204c).	– NE: «ἄς εἶναι λοιπόν» (ἔστω).
9. «Ὡς ἔπος εἰπεῖν» (209d).	– NE: «Ποῦ λέει ὁ λόγος».
10. «ὥχετ' ἀπιών» (220d).	– NE: «πῆγε νὰ φύγη».
11. «τουτὶ τί ἦν;» (συνήχησις) (213b).	– NE: «τί εἶν' τοῦτο;(!)»
12. «οὐκ ἀφέξεται μου τῷ χεῖρε» (214d).	– NE: «δὲν γλυτώνω τὸ καταχέρισμα» / ξύλο.
13. «καὶ τί δεῖ λέγειν» (217c).	– NE: «καὶ τί (ποῦ) νὰ στὰ λέω!»
14. «τί ἐστὶ τὸ πρᾶγμα;» (217c).	– NE: «ποῦ τὸ πάει τὸ πρᾶγμα».
15. «Οἶνος... καὶ παίδων ἦν ἀληθής» (217e).	– NE: «Ἀπὸ παιδὶ κι' ἀπὸ κρασί

ντλητικής κριτικής και δίδονται εις τὸν ἀναγνώστην ὑπὸ μορφὴν κατασταλάγματος τῆς οὐσίας. Βεβαίως κι ἐδῶ, ὅπως ἄλλως τε καὶ εἰς ὅλα τὰ ἔργα τοῦ ᾽Αγγελου Φουριώτη, ὁ ἀναγνώστης πρέπει νὰ εἶναι ἐπαρκής· ἤτοι νὰ μὴ εἶναι ἄμοιρος παιδείας. Καὶ τοῦτο, διότι ὁ συγγραφεὺς θεωρεῖ δεδομένη τὴν γνῶσιν τῶν ἱστορικῶν γεγονότων, ὅπως καὶ τοὺς πρωταγωνιστάς των οἰκίους εἰς τὸν ἀποδέκτην τοῦ πονήματός του. Δι' ὃ καὶ ἄρχεται τοῦ λόγου ἀπὸ τὸ κρίσιμον γιὰ ἐκεῖνον «διὰ ταῦτα». Εἰς μίαν ἐποχή, ὅπου συνυπῆρξαν τρεῖς μεγάλοι κωμωδιογράφοι, ὁ Κρατῖνος, ὁ Ἀριστοφάνης καὶ ὁ Εὐπολῖς, εἶναι εὐλογον νὰ διερευνῶνται τὰ αἷτια τῆς ἀναπτύξεως τοῦ θεατρικοῦ αὐτοῦ εἶδους, ὅπως καὶ μοιραία εἶναι ἡ μεταξὺ των αἰσθητικὴ καὶ θεματολογικὴ σύγκρισις. Αὐτὸ τὸ τραχὺ καὶ ἐπίμοχθον ἔργον φέρει σὲ αἴσιον πέρασ ὁ μεταστάς, ἀποδίδων τὰ τοῦ Καίσαρος τῷ Καίσαρι. Ἀπὸ τὴν θεματολογία τῶν κωμωδιῶν, ἀλλὰ καὶ γιὰ λόγους προσωπικῆς ἀντιθέσεως πρὸς τὸν Ἀριστοφάνη, ὁ Εὐπολῖς παρουσιάζεται περισσότερο εὐπατρίδης καὶ ὑπέρμαχος τῆς Ἀθηναϊκῆς ἡγεμονίας. Χωρὶς ὥστόσον αὐτὸ νὰ τοῦ ἀπαγορεύη νὰ διακωμωδῇ τὰ κακῶς κείμενα τῆς τῶν Ἀθηναίων πολιτείας ἀλλὰ καὶ τοὺς πολιτικούς της, ποὺ δὲν εἶναι πιά τίποτε ἄλλο παρὰ καρικατοῦρες τῶν ἄλλοτε πανελληνίας ἀλλὰ καὶ παγκόσμιος ἐμβελείας πολιτικῶν ἀνδρῶν, οἱ ὅποιοι ἀγλάισαν τὴν πόλιν. Σαφῶς πιὸ ἀγαπητὸς ἀπὸ τὸν Ἀριστοφάνη ὁ Εὐπολῖς ἔμεινε γιὰ τοὺς ἐπιγενομένους μὴ ἀγαθὴ ἀνάμνησις, ἴσως διότι τὰ γραπτὰ του δὲν ἀφίσταντο τῶν πράξεών του. Πρὶν κλείσωμε τὸ παρὸν σημεῖωμα, θὰ ἤθελα νὰ ἀναφερθῶ καὶ εἰς τὸν πρόλογον τοῦ «Εὐπόλιδος», ὅπου ὁ Τάκης Βαλέρης παρουσιάζει πέραν ἀπὸ τὸν ἐλληνοκεντρικώτατον καὶ ἀκέραιον ἐρευνητὴν ᾽Αγγελον Φουριώτην καὶ μὴ σειρὰν ἀπὸ δυσοίωνες πνευματικὰς σκέψεις, οἱ ὁποῖες δυστυχῶς ἐπαληθεύονται καθημερινῶς. Ἐν κατακλείδι ὁ «Εὐπολῖς» τοῦ μακαρίτη πιά ᾽Αγγελου Φουριώτη μᾶς μαθαίνει πολλὰ, βάζοντας τὸ μυαλό μας νὰ κἀνῃ τοὺς ἀπαράιτητους ἱστορικοὺς συνειρμούς.

Γιῶργος Πετρόπουλος

16. «**μεταξὺ τῶν λόγων**» («Φαῖδρος») (230).

μαθαίνεις τὴν ἀλήθεια».

– NE: «**πάνω στὸ λόγο /
κουβέντα**».

17. «**τί σοι φαίνεται;**» (Φ 234d).

– NE: «**Τί / πῶς σοῦ φαίνεται;**».

18. «**Παῦσαι πρὸς με καλλωπιζόμενος**» (236d).

– NE: «**Πάψε νὰ μοῦ κοννιέσαι**».

19. «**ἂν ἦς ὅς εἶ, λέγε... θαρρῶν**» (243e).

– NE: «**ἂν εἶσαι αὐτὸς ποὺ εἶσαι,
λέγε θαρρετά**».

Αὐτὰ σὲ πρώτη ἀνάγνωση. Βεβαίως τὰ κείμενα δορίθουν ἀπὸ φράσεις καθημερινῆς λ.χ. «**φερ' εἰπείν**» (ὁ Μ. Τριανταφυλλίδης τὶς ὀνομάζει «ἀπολιθώματα»).

Ἡ γλῶσσα μας, ὅσοι νόμοι καὶ νὰ τὴν περιορίσουν σὲ εὖρος, πάντα θὰ ὑπάρχῃ μέσα μας σὰν σύνολο καὶ ἔτσι θὰ ἐκφράζεται.

Κ. Καρμιράντζος

Βιβλιογραφία:

1. «Πλάτωνος Διάλογοι», ἐκδ. Ζαχαροπούλου 1939.
2. Πλάτων, «Συμπόσιον», ἐκδ. Κάκτος.